

Strategický rámec Česká republika 2030

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Úřad vlády České republiky

Úřad vlády České republiky

Strategický rámec Česká republika 2030

Editor: Anna Kárníková

Autoři kapitol: Václav Klusák (KO1), Aleš Kuták (KO3), Milan Maděra (KO1), Jan Mareš (KO4), Martin Polášek (KO6), Jakub Rudý (KO5), Václav Šebek (KO2)

Technická redakce: Michaela Valentová

Vydal Úřad vlády České republiky v Praze v roce 2017.

Počet stran: 115, příloh: 3.

ISBN

Elektronická verze na: <http://www.cr2030.cz/>

Zpracování tohoto dokumentu bylo podpořeno z projektu Systém dlouhodobých priorit udržitelného rozvoje ve státní správě. Registrační číslo projektu: CZ 03.4.74/0.0/0.0/15_019/0002185.

Obsah

Úvod.....	5
Vize: Jaká má být Česká republika v roce 2030?	8
Manažerské shrnutí.....	9
Principy udržitelného rozvoje.....	13
Shrnutí analýzy rozvoje České republiky	15
1 Lidé a společnost.....	25
2 Hospodářský model.....	49
3 Odolné ekosystémy	65
4 Obce a regiony	73
5 Globální rozvoj.....	89
6 Dobré vládnutí	96
Implementace strategického rámce	105
Seznam zkratk.....	108
Seznam literatury	110
Seznam příloh	115

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

Do rukou se Vám dostává strategický rámec pro rozvoj České republiky do roku 2030 s názvem *Česká republika 2030*. Je výsledkem aktualizace *Strategického rámce udržitelného rozvoje* z roku 2010. Zadání aktualizace bylo schváleno usnesením vlády ze dne 29. července 2015 č. 622 k agendě udržitelného rozvoje. Strategický rámec je výstupem širokého participativního procesu, který probíhal od září 2015 a byl koordinován nejprve Oddělením a posléze Odborem pro udržitelný rozvoj Úřadu vlády České republiky. Více o celém procesu aktualizace se můžete dozvědět na webových stránkách www.vlada.cz (záložka Pracovní a poradní orgány, Rada vlády pro udržitelný rozvoj).

Protože se jedná o tematicky rozsáhlý dokument, snažili jsme se jej uspořádat tak, abychom čtenářkám a čtenářům co nejvíce usnadnili orientaci v něm a jeho další používání. První tři části (Úvod, Vize a Principy udržitelného rozvoje) definují základní pojetí rozvoje, představují proces vzniku dokumentu a popisují obecnou vizi rozvoje do roku 2030. Následuje shrnutí Analýzy rozvoje v podobě šesti SWOT analýz (přehledu silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb), po jedné pro každou tematickou klíčovou oblast. Tyto SWOT analýzy uvádějí hlavní závěry analytických prací, které předcházely formulaci návrhových částí jednotlivých klíčových oblastí a jejich cílů. Kompletní Analýza rozvoje tvoří Přílohu č. 2 strategického rámce. V klíčových oblastech jsou formulovány vize rozšířené pro danou oblast a představen žádoucí směr vývoje příslušné tematické oblasti. Každou klíčovou oblast uzavírá seznam strategických cílů a jejich konkretizace v podobě cílů specifických. K měření naplňování specifických cílů jsou určeny indikátory v Příloze č. 1. Na začátku každé klíčové oblasti naleznete grafický přehled Cílů udržitelného rozvoje Organizace spojených národů, ve kterém jsou zvýrazněny ty Cíle, jichž se daná klíčová oblast tematicky dotýká.

Pro zpřehlednění textu jsou odstavce klíčových oblastí číslovány (každá z klíčových oblastí má svou číselnou řadu začínající vždy 101, 201 atd.). Odstavce jsou dále v levém sloupci opatřeny shrnujícími popisky. V poznámkách pod čarou je uvedena zkrácená bibliografická informace, která Vám umožní dotýčný zdroj rychle najít v závěrečném seznamu literatury. Uvedené strategické a koncepční dokumenty ministerstev jsou zpravidla k nalezení v Databázi strategií (www.databaze-strategie.cz).

Úvod

1. *Česká republika 2030* je strategickým rámcem, který udává směr, jímž by se rozvoj naší země a společnosti měl vydat v příštích desetiletích. Jeho naplnění by mělo vylepšit kvalitu života v České republice a nasměrovat naši zemi k rozvoji, který je udržitelný po sociální, ekonomické i environmentální stránce.
2. Dokument vytváří základní rámec pro ostatní strategické dokumenty na národní, krajské i místní úrovni. Nemůže a nechce nahradit sektorové dokumenty. Vzhledem k propojení s těmito dokumenty však ukazuje oblasti, které jsou z hlediska dlouhodobého rozvoje České republiky rozhodující. Konkrétní kroky směřující k naplnění cílů jsou v gesci příslušných ministerstev a Úřadu vlády České republiky. Je žádoucí, aby se uskutečňování cílů *České republiky 2030* promítlo do krajských a obecních politik i každodenního života všech obyvatel. Strategický rámec není určen pouze veřejné správě. K aktivnímu podílu na jeho naplňování jsou zváni a vybízeni všichni občané a občanky, firmy, sociální partneři, či neziskové organizace.
3. *Česká republika 2030* nahrazuje *Strategický rámec udržitelného rozvoje* přijatý vládou v roce 2010. Je součástí společného úsilí o udržitelný rozvoj Evropské unie a zároveň příspěvkem České republiky k naplňování globálních *Cílů udržitelného rozvoje* přijatých Organizací spojených národů v roce 2015. Tyto globální cíle jsou společné, každý stát ale s ohledem ke svým specifickým rozhoduje o tom, jaký konkrétní obsah mají mít a jakou konkrétní cestou jich lze dosáhnout.
4. Oživením činnosti Rady vlády pro udržitelný rozvoj v roce 2014 a zejména vytvořením kapacity pro zajištění agendy udržitelného rozvoje na Úřadu vlády České republiky (Odboru pro udržitelný rozvoj) navazuje Česká republika na své dlouholeté působení v agendě udržitelného rozvoje na domácí i mezinárodní úrovni. Přenesení gesce na Úřad vlády zdůraznilo strategický a průřezový význam této agendy.
5. *Česká republika 2030* vychází ze dvou hlavních přístupů – kvality života a udržitelnosti. Perspektiva kvality života nám připomíná, že pokrok ve společnosti nelze hodnotit pouze ekonomickými ukazateli. Například HDP roste i v případě, kdy stojíme v dopravní zácpě a spotřebováváme benzín – příspěvek ke kvalitě života je však přinejmenším sporný. Kromě makroekonomického hlediska musíme brát v potaz také jednotlivce, rodiny a společenství a různé aspekty jejich vzájemné interakce. Kvalita života předpokládá investice do lidského potenciálu, který je základem pro rozvoj. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj proto doporučuje sledovat rozličné parametry kvality života, např. zdravotní stav, rovnováhu mezi prací a soukromým životem, vzdělávání a dovednosti, mezilidské vztahy, občanskou angažovanost, kvalitu životního prostředí, osobní bezpečí a subjektivně vnímanou životní pohodu.¹ Tyto atributy jsou samozřejmě převážnou měrou (nikoliv však zcela) určeny materiálními podmínkami, tedy příjmy, bohatstvím, zaměstnáním a výdělky.
6. Princip udržitelnosti nám připomíná, že rozvoj společnosti ovlivňují fyzické limity planety a krajiny. Většina přírodních zdrojů je konečná, jejich nadměrné čerpání proto může naši společnost poškodit a je v podstatě rozvojem na dluh. *Česká republika 2030* akceptuje, že člověk je součástí přírody; soustřeďuje se však na lidi a jejich potřeby. Zákon č. 17/1992

¹ OECD (2015) *Measuring Well-being and Progress*.

Sb., o životním prostředí říká, že „udržitelný rozvoj je takovým rozvojem, který naplňuje potřeby přítomných generací, aniž by ohrozil schopnost naplňovat je i generacím budoucím, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů“. Perspektiva udržitelného rozvoje se v posledních letech stala hlavním názorovým proudem politické debaty v Evropě i ve světě. Řeší totiž palčivé výzvy současného světa, jimiž jsou změna klimatu, demografické změny, ztráta úrodné půdy či prohlubující se nerovnosti. Stará se také o narůstající propojování současného světa, v důsledku kterého je nutné vnímat svět v souvislostech a brát ohled na zodpovědnost každého státu vůči globálnímu společenství.

7. *Česká republika 2030* vznikala v době, kdy globální společenství na půdě Organizace spojených národů v sedmnácti *Cílech udržitelného rozvoje* zformulovalo svou vizi budoucího světa. Proměnila se představa o rozvoji coby záležitosti rozvojových zemí. Každá země má totiž vůči svým obyvatelům či životnímu prostředí zodpovědnost a rozvoj je nekonečným procesem.

8. Během přípravy strategického dokumentu přijalo mezinárodní společenství rovněž novou *Pařížskou klimatickou dohodu* s ambiciózními cíli, kterou doplňuje rovněž *Globální akční plán ke snižování rizika katastrof*. Povědomí o nutnosti předcházet změně klimatu, připravit se na ni a usilovat o identifikaci a řízení s ní spojených rizik roste také v české společnosti – zejména kvůli viditelným negativním dopadům, například přívalovým srážkám, suchu a dalším extrémním projevům počasí.

9. Česká republika musí promýšlet svoji budoucnost s vědomím komplexnosti a propojenosti současného světa. Proto *Česká republika 2030* zasazuje rozvoj naší země také do kontextu rozvoje světového. Používá k tomu koncept tzv. globálních megatrendů. Jedná se o vývojové tendence na globální úrovni, u kterých předpokládáme, že v budoucnu významně ovlivní schopnost dosahovat rozvojových cílů, které *Česká republika 2030* stanovuje. Jedním z klíčů udržitelného rozvoje je schopnost rozhodovat dlouhodobě, s vědomím vysoké nejistoty a se zvažováním různých dopadů zvoleného řešení. Proto se tento strategický rámec nově a důkladně věnuje rovněž otázce vládnutí.

10. Téma bezpečnosti chápe *Česká republika 2030* jako součást obecnějšího problému odolnosti společenských a ekologických systémů. Udržování bezpečnosti v užším slova smyslu – řešení problémů obrany a mezinárodní bezpečnosti či problémů, jakými jsou šíření zbraní hromadného ničení, organizovaný zločin a kriminalita obecně, terorismus nebo extremismus – je koncepčně dostatečně pokryto existujícími strategickými materiály, na jejichž základě se provádějí potřebné kroky. Z hlediska udržitelného rozvoje jde však spíše o dvojsložkovou odolnost. První složkou je odolnost vůči různým šokům, resp. kapacita k předvídání a zvládání krizových situací, ať už krizových situací původu přírodního, nebo lidského. Tato kapacita je univerzálním doplněním identifikovaných bezpečnostních hrozeb, stávající aktivity v oblasti bezpečnosti ji reflektují, a *Česká republika 2030* ji proto jen zařazuje do kontextu udržitelného rozvoje. Druhou složkou je odolnost v podobě široce pojaté prevence na straně jedné a nástrojů adaptace na změny na straně druhé. Tento rozměr odolnosti je v *České republice 2030* (ve srovnání s aktuálními strategickými materiály z oblasti bezpečnosti) posílen.

11. *Česká republika 2030* v šesti klíčových oblastech shrnuje, kam rozvoj České republiky dospěl, jakým čelí rizikům a jaké ho čekají příležitosti. Pro každou oblast formuluje strategické i specifické cíle. Klíčové oblasti se kromě tradičních tří pilířů rozvoje (sociálního,

environmentálního a ekonomického) věnují životu v regionech a obcích, českému příspěvku k rozvoji na globální úrovni a dobrému vládnutí. Rozdělení strategického dokumentu do šesti oblastí vychází z expertního vyhodnocení tezí, které reagovaly na výzvu předsedy vlády a předsedy Rady vlády pro udržitelný rozvoj adresovanou všem poradním orgánům vlády a sítím neziskových organizací.

12. *Česká republika 2030* je výsledkem více než ročního participativního procesu probíhajícího v rámci Rady vlády pro udržitelný rozvoj a vedeného Oddělením a posléze Odborem pro udržitelný rozvoj Úřadu vlády České republiky. Do přípravy se zapojily stovky aktérů a akterek z různých sektorů společnosti, včetně výborů a pracovních skupin Rady vlády pro udržitelný rozvoj.² Příprava navázala na vyhodnocení, které prověřovalo, jak se v letech 2010 až 2015 dařilo naplňovat *Strategický rámec udržitelného rozvoje*.³

13. Na přijetí *České republiky 2030* naváže implementační dokument, který zajistí její provázanost s dalšími dokumenty a upřesní konkrétní kroky k jejímu naplnění. Implementaci bude koordinovat Úřad vlády České republiky: Rada vlády pro udržitelný rozvoj a její výbory budou mít v tomto procesu podpůrnou roli expertní sítě. Součástí implementace bude sledování souladu s konkrétními programy a opatřeními. Indikátorová sada *České republiky 2030* slouží k měření postupu při dosahování specifických cílů a jako podklad pro zpracování pravidelné hodnotící zprávy (viz Implementace strategického rámce).

² Pro více informací o procesu viz <http://www.vlada.cz/cz/ppov/udrzitelny-rozvoj/aktuality/-informace-o-priprave-strategickeho-dokumentu-ceska-republika-2030-142957/>.

³ Vyhodnocení je dostupné zde: http://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/CR-2030/Vyhodnoceni-SRUR_2016.pdf.

Vize: Jaká má být Česká republika v roce 2030?

Česká republika je v roce 2030 demokratickým, právním státem založeným na respektu k občanským, politickým, hospodářským a sociálním právům svých obyvatel a rozvíjejícím svou kulturně danou identitu. Zajišťuje vysokou kvalitu života populace a současně respektuje přírodní a územní limity a chrání biologickou rozmanitost. Cíleně také napomáhá dosažení těchto hodnot jinde ve světě. Udržitelný rozvoj České republiky je poměřován zvyšováním kvality života každého jednotlivce i společnosti jako celku. Naplňuje potřeby přítomných generací, aniž by ohrozil schopnost budoucích generací naplňovat ty své. Česká republika je soudržnou, aktivní a podnikavou společností rovných příležitostí a minimalizuje strukturální a sociální nerovnosti. Společnost a struktury rozhodování jsou odolné a pružné, schopné včas rozpoznat možná vývojová rizika a racionálně reagovat na neočekávané změny a měnící se dynamiku globálního vývoje. Odolnost společenských vazeb a struktur a věcné řešení problémů jsou posilovány diskusí a dohodou.

Manažerské shrnutí

14. *Česká republika 2030* je strategickým rámcem pro dlouhodobý rozvoj české společnosti, jehož cílem je zvyšování kvality života všech obyvatel a obyvatelek České republiky při respektování přírodních limitů. Na základě strukturální analýzy současného stavu a trendů formuluje strategické a specifické cíle, kterých by Česká republika měla do roku 2030 dosáhnout. Jejich naplňování bude v gesci věcně příslušných ústředních orgánů státní správy, strategický rámec zároveň bude sloužit jako vodítko pro rozvoj regionů a obcí.

15. *Česká republika 2030* propojuje dva významné koncepty – kvalitu života a udržitelný rozvoj. Kvalita života nemůže být měřena pouze ekonomickými ukazateli, jakým je HDP, její hodnocení naopak vyžaduje sledování dalších aspektů lidského života jako zdravotního stavu, rovnováhy mezi prací a soukromým životem, vzdělávání a dovednosti, osobních vztahů, občanské angažovanosti, kvality životního prostředí, osobního bezpečí či subjektivně vnímané životní pohody. Udržitelnost musíme sledovat a vyhodnocovat také z pohledu zdrojové a energetické náročnosti.

16. *Česká republika 2030* je výsledkem procesu, který zaštitila Rada vlády pro udržitelný rozvoj a který vedlo Oddělení a posléze Odbor pro udržitelný rozvoj Úřadu vlády. Ten byl vytvořen v roce 2014 jako koordinační útvar pro agendu udržitelného rozvoje, která byla nově ukotvena v gesci předsedy vlády. To významně přispívá k vnímání jejího významu a usnadňuje řešení nadresortních problémů a témat, v zahraničí je toto uspořádání považováno za příklad dobré praxe. Příprava dokumentu probíhala od roku 2015, zapojily se do ní stovky odborníků a odbornic a byl konzultován s více než 100 organizacemi a institucemi z občanského, soukromého a akademického sektoru. Významnou podporu v tomto procesu poskytovalo devět expertních výborů Rady vlády pro udržitelný rozvoj.

17. *Česká republika 2030* nahrazuje *Strategický rámec udržitelného rozvoje* z roku 2010 a další koncepční dokumenty z této oblasti. Její přípravu významně ovlivnilo přijetí *Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj* a v ní obsažených sedmnácti *Cílů udržitelného rozvoje* Organizace spojených národů v září 2015 a přijetí *Pařížské klimatické dohody*. *Česká republika 2030* slouží jako základ pro vyhodnocování rozvoje České republiky a její globální zodpovědnosti. Vláda bude pravidelně podávat zprávu o naplňování *Cílů udržitelného rozvoje* v Organizaci spojených národů, poprvé v červenci 2017.

18. Dokument v úvodní části formuluje šest průřezových principů udržitelného rozvoje a naznačuje, jak mohou být uplatněny při tvorbě veřejných politik. *Česká republika 2030* formuluje své cíle celkem v šesti klíčových oblastech: *Lidé a společnost*, *Hospodářský model*, *Odolné ekosystémy*, *Obce a regiony*, *Globální rozvoj* a *Dobré vládnutí*. Klíčové oblasti byly stanoveny na základě tezí k rozvoji získaných od klíčových aktérů a akterek. V porovnání se *Strategickým rámcem udržitelného rozvoje České republiky* se jako nosné ukázalo téma vládnutí, které nově tvoří samostatnou klíčovou oblast. Dokument bere v potaz rovněž vnější kontext rozvoje České republiky a zabývá se tzv. globálními megatrendy a jejich dopadem na strategické cíle pro rozvoj České republiky.

Lidé a společnost

19. V sociální oblasti má Česká republika řadu strukturálních výhod. Má univerzální systém sociální ochrany, který úspěšně plní funkci dočasné „záchranné sítě“, v mezinárodním

srovnání vykazuje nízké celkové příjmové nerovnosti, má stabilní systém veřejného školství, dobrou úroveň vzdělanosti i dostupnou a kvalitní zdravotní péči. V posledních letech klesá celková nezaměstnanost, roste však podíl dlouhodobě nezaměstnaných na celkové nezaměstnanosti. Přesto lze z hlediska dlouhodobého rozvoje identifikovat některé zásadní výzvy: Ohrožení chudobou je u některých skupin nadprůměrně vysoké (senioři a zejména seniorky, neúplné rodiny s dětmi), ve společnosti přetrvávají genderové nerovnosti, socioekonomické zázemí studujících významně determinuje výsledky jejich vzdělávání, lidé žijí déle, ale dožívají v nemoci a zdraví je významně ovlivněno socioekonomickými podmínkami. Rozvoj společnosti budou i nadále významně ovlivňovat trendy demografického stárnutí, postupující robotizace a digitalizace na trhu práce. Vyrovnání se s těmito trendy ve prospěch kvality života bude zásadním úkolem veřejných politik. Do roku 2030 navrhuje strategický dokument navýšení investic do prevence a zdravotní gramotnosti, posílení systémové podpory vzdělavatelů jako nositelů změny ve vzdělávacím systému, udržení zaměstnanosti prostřednictvím rozvoje zelené a stříbrné ekonomiky a zvýšené zapojení dosud málo zastoupených skupin na trhu práce.

Hospodářský model

20. Ekonomika České republiky musí najít nové zdroje růstu po vyčerpání růstového modelu založeného na přílivu přímých zahraničních investic. Klíčovou je podpora inovativnosti malých a středních podniků, u kterých je největší potenciál růstu, i velkých firem, které tvoří největší část ekonomiky. Hospodářství však musí růst, aniž by zároveň stejným tempem rostla spotřeba zdrojů a energie. Do roku 2030 je proto cílem zrušení závislosti ekonomického růstu na růstu materiálové a energetické spotřeby (tzv. *decoupling*). Technologickou příležitostí a zároveň příspěvkem mezinárodní snaze o zmírnění změny klimatu je také postupná dekarbonizace ekonomiky. Hospodářský rozvoj je závislý na přizpůsobování a udržování infrastruktury, která je zároveň bezpečnostním prvkem přinášejícím žádoucí odolnost. Udržitelné veřejné finance se v budoucnu musí umět vyrovnat se změnami struktury příjmů, novými požadavky na výdaje a zajistit co nejefektivnější vydávání veřejných prostředků.

Odolné ekosystémy

21. Ekosystémy České republiky jsou pod značným tlakem intenzivního zemědělství a lesnictví, které přispívají k degradaci půdy a snižují její schopnost zadržovat vodu. Dochází k další fragmentaci krajiny a úbytku biologické rozmanitosti. Významná část povrchových vod je kontaminována splachy z polí a odpadními vodami. Do roku 2030 je třeba tyto trendy zvrátit a dosáhnout postupného zlepšování současného stavu. K tomu lze využít synergie mezi zvyšováním úrodnosti půdy, zachycováním a ukládáním uhlíku z atmosféry v půdě ve formě organické hmoty a zadržováním vody v krajině. Vhodně nastavené podmínky hospodaření v krajině, na jejichž splnění bude vázáno také poskytování dotací, mohou zajistit obnovu ekosystémových služeb. Synergie mezi nutnou obnovou krajiny a vytvářením pracovních míst na venkově při její údržbě a v cestovním ruchu přispěje také k vyváženému územnímu rozvoji.

Obce a regiony

22. Nerovnosti mezi regiony i obcemi rostou, projevují se zejména vznikem vnitřních periferií s horší dostupností veřejných služeb a obslužných funkcí a odlivem mladšího a vzdělanějšího obyvatelstva do měst. Zároveň s tím se obce i regiony potýkají s důsledky postupující suburbanizace, která postupně zasahuje i menší sídla. Vznikající sídelní kaše rovněž vede ke zhoršování dostupnosti veřejných služeb a zvyšuje vynucenou mobilitu a s ní spojené negativní jevy, např. zdraví ohrožující faktory dané nárůstem dopravy. Města a obce budou muset do roku 2030 také začít přijímat opatření k adaptaci na změnu klimatu a předcházet jejím dopadům. Změna klimatu je typickým příkladem, který svou průřezovostí klade na obce, jejich představitele i odborný aparát komplexní nároky. Některé obce a města však těmto nárokům zatím nedostávají, neboť se potýkají s různými problémy – nejasnostmi v kompetencích mezi státní správou a samosprávou, nedostatky v efektivitě, kvalitě i legitimitě vládnutí, včetně zapojování veřejnosti. Do roku 2030 bude proto třeba v obcích a regionech podporovat plánování na úrovni území menších než kraj a přesahujících území jedné obce, která budou zohledňovat funkční vazby. Bude třeba také rozvíjet síť veřejných služeb v území a meziobecní spolupráci, podporovat bezemisní dopravu, zajistit opětovné využívání brownfieldů a reurbanizaci městských center, omezit emise skleníkových plynů a zavádět adaptační opatření, jako je například lepší péče o zeleň ve městech či mitigační opatření například v podobě pasivně energetického stavebnictví.

Globální rozvoj

23. Česká republika se hlásí ke své globální zodpovědnosti a do roku 2030 bude dále spolupracovat na rozvoji globálního prostředí příznivého pro prosazování udržitelného rozvoje. Bude pravidelně vyhodnocovat dopady domácích politik na rozvoj v ostatních zemích a posílí koordinaci svého vystupování v rámci mezinárodních organizací.

Dobré vládnutí

24. Dobré vládnutí je základním předpokladem dlouhodobého rozvoje. V této oblasti *Česká republika 2030* identifikuje několik zásadních výzev, jako je klesající míra politické participace prostřednictvím tradičních kanálů (politické strany a volby), slabá schopnost horizontální koordinace veřejné správy, omezená schopnost pracovat při rozhodování s dlouhodobou perspektivou, malé propojení s aktuální zahraniční debatou a silně limitovaná schopnost vládnutí inovovat. Do roku 2030 je proto nutné posílit mechanismy, jimiž je zajišťována soudržnost veřejných politik, rozvíjet inovativní prostředí ve veřejné správě, vylepšovat reprezentativní, a zároveň posilovat participativní a deliberativní prvky demokracie, posílit datovou, znalostní a dovednostní kapacitu veřejné správy a rozvíjet systém sdílení dat a informací uvnitř veřejné správy i směrem k občanům. Tyto principy by se měly promítnout na všech úrovních veřejné správy.

25. Pro zajištění implementace strategického dokumentu *Česká republika 2030* bude přijat samostatný implementační dokument, který vyhodnotí, jak jsou v současné době naplňovány specifické cíle, a identifikuje prostor pro úpravy stávajících a potenciál pro přijetí nových politik či opatření. Cíle strategického rámce *Česká republika 2030* budou naplňovány prostřednictvím opatření na národní a krajské úrovni. Odbor pro udržitelný rozvoj Úřadu vlády připraví za každé dva roky analytickou *Zprávu o stavu kvality života a její udržitelnosti*, která bude na základě indikátorů vyhodnocovat stav a trendy kvality života a její udržitelnosti

v České republice. K její přípravě a oponentuře budou přizváni také zástupci a zástupkyně ostatních sektorů. Součástí této zprávy bude rovněž doporučení k případné aktualizaci strategického rámce.

26. *Česká republika 2030* představuje vizi dlouhodobého rozvoje, na kterém se musejí podílet rovněž nestátní aktéři a aktérky. Proto bude možné se přihlásit k naplňování jejích cílů formou tzv. dobrovolných závazků. Součástí implementace bude rovněž posílení udržitelnosti ve vnitřním fungování úřadů na národní, krajské a obecní úrovni a metodická podpora Úřadu vlády při aplikaci principů udržitelného rozvoje v rozhodování ústředních orgánů státní správy.

Principy udržitelného rozvoje

27. Česká republika 2030 stanovuje níže uvedené principy, které promítá do všech klíčových oblastí, a představuje možné praktické způsoby jejich naplňování v konkrétních politikách.

Mějme na paměti, že udržitelný rozvoj je komplexní a dynamický systém

28. Lidský svět je jeden celek. Každé dělení na environmentální, sociální i ekonomické zájmy je pomocné. Všechny tyto oblasti jsou navzájem provázané. Proto je nezbytné přistupovat k nim integrovaně a respektovat potřebu udržovat komplexní a dynamickou rovnováhu v čase i prostoru. Té lze docílovat hledáním rovnováhy mezi třemi pilíři udržitelného rozvoje prostřednictvím strategického plánování a řízení. Výsledkem by měly být koherentní/provázané politiky pro udržitelný rozvoj, které komunikují s celou společností (zahrnují všechny sektory), vycházejí z věcného rozdělení rozhodovací moci a je možné je realizovat na příslušných organizačních, pokud možno co nejnižších úrovních (subsidiarita). Jejich přínos je třeba poměřovat nejen náklady, ale i jejich vnějšími projevy a dopady.

Zachovávejme a podporujme rozmanitost

29. Stabilní komplexní systémy jsou obvykle ve stavu dynamické rovnováhy. Větší diverzita snižuje riziko kolapsu celých ekosystémů. Rozmanitost má ale velký význam nejen v přírodních ekosystémech, ale i ve sféře kulturní, sociální, politické a hospodářské. Udržitelný rozvoj zahrnuje i různorodost perspektiv a toleranci k odlišnostem. Ty se prakticky projevují například v následujících zásadách – principech partnerství, rovných příležitostech, inkluzi, ale i výše zmíněných principech předběžné opatrnosti, soudržnosti a globální odpovědnosti. Součástí rozmanitosti je také uznání, že ochrana životního prostředí je nezbytnou složkou rozvojového procesu a je nezbytné ji posuzovat současně s ostatními aspekty.

Respektujme základní lidská práva

30. Udržitelný rozvoj není možný bez respektování principu rovnosti, svobody a práv všech lidí, jejich vzájemné solidarity, odpovědnosti a tolerance při dosahování co nejvyšší kvality života jednotlivců i společnosti. Udržitelný rozvoj proto respektuje základní hodnoty lidské společnosti, a to jak individuální (právo na život, svobodu, bezpečnost, vzdělání, rovnoprávnost, rovnost příležitostí ap.), tak kolektivní (globální i mezigenerační odpovědnost, bezpečnost, solidarita, sociální soudržnost).

Participujme, diskutujme, buďme transparentní a hledejme nenásilná řešení konfliktů

31. Nezbytnou podmínkou udržitelného rozvoje je transparentnost, chápaná nejen jako dostatek informací o rozhodovacích procesech státu a institucí, ale také jako kvalita a srozumitelnost podkladů. Podkladem politik musejí být nejen výsledky kvalitního vědeckého poznání, ale i participace, tedy zapojení veřejnosti, která má dostatek kvalitních a srozumitelných informací. Politická zásada subsidiarity, tedy rozhodování na nejnižší možné úrovni, zároveň musí respektovat postoje různých společenských skupin. Rozhodnutí prosazená silou jsou v dlouhodobé perspektivě neudržitelná.

Učme se

32. Mezi základní principy udržitelného rozvoje je nutné zařadit i stále se prohlubující míru poznání ve všech oblastech. Patří sem však také schopnost nové poznatky využívat, dále je předávat při výchově a vzdělávání a schopnost poučit se ze zkušeností. Nezbytná je proto zvláště spolupráce mezi veřejnou správou a vědeckými institucemi a uplatnění výsledků bádání při strategickém plánování. S hlubšími znalostmi roste i respekt ke kulturnímu dědictví, znalost udržitelných vzorců výroby a spotřeby vede k šetrnějším procesům, znalosti z přírodních oborů přispívají k pochopení ekosystémů. Pro udržitelnou společnost je důležitý kvalitní systém vzdělávání, výchovy a osvěty, který umožňuje různým vrstvám nabyté znalosti využívat.

Mysleme globálně a dlouhodobě, jednejme lokálně

33. Nežijeme jen tady a teď. Mnohé dopady přicházejí až po čase, všimneme si jich jen při pohledu z dlouhodobé perspektivy. Proto musíme svá rozhodnutí dobře zvažovat. Měli bychom se řídit následujícími zásadami – principem mezigenerační solidarity, odpovědnosti i transparency, mezinárodní odpovědnosti, předběžné opatrnosti a předcházení negativním jevům, adaptací na dlouhodobé trendy, budováním infrastruktury s ohledem na kritické prvky, jejichž narušení by mělo závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečením základních životních potřeb obyvatel, zdraví osob nebo ekonomiky státu. Měli bychom také myslet na minimalizaci rizik, zachování ekosystémů, přiměřenost nákladů, odklon od neudržitelných vzorců výroby a spotřeby, růst rozsahu oběhového hospodářství, transformaci ekonomiky na energeticky a materiálově nenáročnou a další.

Shrnutí analýzy rozvoje České republiky

34. Strategické a specifické cíle *České republiky 2030* vycházejí z podrobné analýzy zachycující současné strukturální výzvy a příležitosti a také významné trendy, které ovlivní rozvoj naší společnosti v budoucnosti. Plné znění Analýzy rozvoje tvoří Přílohu č. 2 strategického rámce. V následující části jsou závěry Analýzy rozvoje shrnuty pro každou klíčovou oblast do podoby tabulky SWOT, která zachycuje silné (S – *strengths*) a slabé (W – *weaknesses*) stránky, příležitosti (O – *opportunities*) a hrozby (T – *threats*).

Lidé a společnost

S	W
<ul style="list-style-type: none"> • rostoucí životní spokojenost díky současné dobré makroekonomické situaci • historická zkušenost a tradice Československa a České republiky v oblasti rodinné politiky a podpory rodin s dětmi • v posledních letech klesala míra celkové nezaměstnanosti, a je tak v mezinárodním srovnání nízká • univerzální systém sociální ochrany plnící funkci dočasné „záchranné sítě“ • nízká příjmová nerovnost jako celek v mezinárodním srovnání • stabilní systém veřejného školství a dobrá úroveň vzdělanosti • kvalitní zdravotní péče • růst veřejných výdajů na kulturu 	<ul style="list-style-type: none"> • oslabování stabilního modelu rodiny společnosti působením vnějších tlaků • plnění funkcí rodiny bez materiálního a finančního ocenění – při ztrátě přímého užítku z dětí výrazně znevýhodňuje rodiny s dětmi vůči ostatnímu obyvatelstvu • nízká nabídka vhodných pracovních úvazků pro větší zapojení některých skupin na trhu práce (ženy s malými dětmi, seniorky a senioři, osoby se zdravotním postižením) • růst podílu dlouhodobě nezaměstnaných na celkové nezaměstnanosti • nízké zapojení některých skupin na trhu práce (ženy s malými dětmi, senioři a seniorky, osoby se zdravotním postižením) • přetrvávající diskriminace na základě věku a etnicity • přetrvávající genderové nerovnosti ve společnosti a výrazně vyšší diskriminace na základě pohlaví v ČR než v ostatních státech EU28 • sociální systém nepomáhá zlepšovat situaci nejohroženějších skupin obyvatel • výsledky vzdělávání významně determinované socioekonomickým zázemím studentů • významné odchylky od střední délky života u některých skupin obyvatel • vysoká zátěž obyvatel zdravotně rizikovými látkami (nadlimitní znečištění ovzduší, kouření, alkohol aj.) • jen velmi pozvolné zvyšování délky života ve zdraví spolu se střední délkou života

O	T
<ul style="list-style-type: none"> • možnost posílení schopnosti státu poskytovat veřejné služby spoluprací státu s aktéry jiného druhu (neziskový sektor, samospráva, komunity) • účinná rodinná politika a společenské uznání úlohy fungující stabilní rodiny a zajištění domácí péče v rodině • narovnání socioekonomických transferů mezi rodinou a společností • účinná politika sladování rodinného a pracovního života (<i>work-life balance</i>) • zamezení nebezpečí finančního ohrožení rodiny kvůli narození dítěte • vyvážení úbytku pracovních míst v sekundárním sektoru dané digitalizací a robotizací nejen zmenšením pracovní síly kvůli demografickému vývoji, ale také rozšiřováním zaměstnanosti v ICT, tzv. zelené, tzv. stříbrné ekonomice a ve službách obecně • možnost zapojení dosud znevýhodněných skupin na trhu práce díky nárůstu podílu neprekarizovaných flexibilních forem zaměstnávání • v rámci postupující digitalizace využití digitalizace a robotizace ke zvýšení kvality života • zvyšováním dostupnosti veřejných služeb v periferních oblastech omezení jejich vylidňování • umožnění většího využití lidského potenciálu a přípravy lidí na současné a budoucí výzvy vzděláváním (vč. celoživotního) • podpora růstu délky života ve zdraví snižováním zátěže rizikovými látkami a hlukem, zvyšováním zdravotní gramotnosti a tvorbou prostředí a služeb podporujících zdraví • možnost přesnějšího zaměření zdravotní politiky větší otevřeností (agregovaných) zdravotních dat • kulturní atraktivnost ČR • využití silící tendence imigrace do ČR k získání optimálního počtu a skladby cizinců prostřednictvím optimálně nastavené imigrační a integrační politiky 	<ul style="list-style-type: none"> • podcenění přípravy na demografické stárnutí populace • dopad nedostatečné podpory rodiny na demografický vývoj • příjmová nerovnost se zvyšuje, roste fragmentarizace společnosti a její atomizace zabraňující její soudržnosti a spolupráci • změny zaměstnanosti v sekundárním sektoru – digitalizace a robotizace a celková transformace společnosti • prohloubení stávajících společenských nerovností dané nerovnoměrným rozdělením negativních i pozitivních dopadů (distribucí výnosů) digitalizace a robotizace a technologických změn obecně • rostoucí polarizace trhu práce z hlediska příjmů a pracovních podmínek vlivem aktuálních trendů • ze zvýšené produktivity práce nebudou všichni těžit rovnoměrně, zejména pak ohrožené skupiny obyvatel • další oslabení tradičních druhů zaměstnání a tlak na jeho flexibilnější formy, rozvolňování pracovně-právních vztahů a prekarizace práce s následkem rozšiřování nejistých, špatně placených a sociálním systémem nechráněných forem práce • nárůst prekarizace práce v rámci postupující digitalizace • gentrifikace některých měst s následkem prohlubující se suburbanizace • výrazně vyšší míra ohrožení chudobou u některých sociálních skupin (podle vzdělání, věku, rodinného stavu) • vysoké riziko sociálního vyloučení u některých skupin obyvatel • vylidňování venkova s následkem koncentrace obyvatel do několika sídelních center a stárnutí obyvatel v periferních územích

Hospodářský model

S	W
<ul style="list-style-type: none"> • ČR je úspěšnou evropskou ekonomikou, která se za posledních 25 let především díky absorpci velkého objemu přímých zahraničních investic přiblížila průměru ekonomické úrovně EU28 • geografická poloha • růst výdajů na VaV i jejich efektivita, silná tradice zvláště průmyslových a ICT • kvalifikovaná pracovní síla • růst zdrojové produktivity v absolutních číslech (z 0,5 na 1 euro mezi 2004 a 2014) • vysoká kvalita a spolehlivost dodávek energie • nízká dovozní závislost při výrobě elektřiny díky spotřebě hnědého uhlí, jedinému fosilnímu palivu s významnými zásobami na území ČR • nezávislá měnová politika • výhledy udržitelnosti českého fiskálního systému hodnocené jako málo nebo středně rizikové, v evropském měřítku relativně nízký veřejný dluh ČR • makroekonomická stabilita 	<ul style="list-style-type: none"> • přímé zahraniční investice nebudou již nadále hlavním zdrojem ekonomického růstu (oproti posledním 25 rokům) • nízká produktivita práce, komparativně nízká přidaná hodnota ekonomických aktivit • slabá úroveň produkce aplikovaných výsledků výzkumu, transferu znalostí z veřejného výzkumu do aplikací a spolupráce výzkumných organizací a firem • vysoká náročnost produktu na spotřebu energie, materiálu a emise skleníkových plynů • slabé dopravní napojení na ekonomická populační dopravní centra, zejména v Německu • nerovnoměrná kvalita dopravní infrastruktury v jednotlivých částech ČR • nedostatečné hodnocení efektivita vynakládání veřejných prostředků • celkově vysoká administrativní zátěž (nejen u daní) • vysoký podíl financování veřejné správy z EU fondů
O	T
<ul style="list-style-type: none"> • zvyšování kvality PZI, přilákání vyšší funkce zahraničních podniků (regionální centrály, výzkumná centra) • zlepšení pozice českých podniků v globálních hodnotových řetězcích a upevnění jejich kapacity v předvýrobních a povýrobních procesech • zvýšení vstřícnosti státu vůči podnikatelům • odstraňování překážek zakládání a rozvoje MSP • zlepšení institucionálního základu aplikovaného výzkumu • snížení rizika závislosti na importech a zároveň vylepšení environmentální stopy ekonomiky ČR i její konkurenceschopnosti strategií snižování jednotkové spotřeby surovin a energií při současném zachování ekonomického růstu, tzv. <i>decoupling</i> • rozvíjení oběhového hospodářství a zvýšení podílu recyklovaných materiálů a druhotných surovin na materiálových tocích • postupná dekarbonizace ekonomiky jako příležitost pro technologický rozvoj a inovace včetně rozvoje inteligentních sítí • využívání domácích druhotných a obnovitelných energetických zdrojů • využití strategické výhody geografické blízkosti hlavních populačních center evropského regionu i skrze vysokorychlostní napojení na ně • modernizace železniční sítě srovnatelná se západní Evropou včetně možnosti napojení sítě vysokorychlostní železnice • zlepšení informační a komunikační infrastruktury v regionech • udržení fiskální disciplíny • zlepšení schopnosti hodnotit efektivitu veřejných výdajů • jednoduchý, transparentní a předvídatelný daňový systém • využití potenciálu českých podniků v perspektivních oblastech, např. IT bezpečnost 	<ul style="list-style-type: none"> • možnost podvázání schopnosti financovat veřejné politiky zvýšením rozdílu mezi HDP a HND • zastavení konvergence vůči západní Evropě (setrvání v pasti středního příjmu) • zpomalení ekonomického růstu kvůli zastavení růstu PZI • snížení konkurenceschopnosti ekonomiky kvůli neschopnosti držet krok s inovacemi v zahraničí • nesoulad mezi kvalifikací absolventů a poptávkou zaměstnavatelů (<i>skills-gap</i>) • specializace a vytvoření komparativní výhody v low-tech či pouze montáži high-tech • nezachycení přicházejícího technologického skoku (digitalizace, bio-technologie ap.) • možnost ohrožení mezinárodních závazků ČR pomalým přechodem na nízkouhlíkovou ekonomiku • oddalování plného napojení na evropskou dopravní síť a vznik stabilních tranzitních tras obcházejících území ČR • riziko degradace vodohospodářských služeb při vzniku a působení dlouhodobého hydrologického sucha • omezení příjmů veřejných rozpočtů z ESIF (1/3 výdajů na VaV, investice do infrastruktury) a nutnost nahradit tyto zdroje ve veřejných rozpočtech

Odolné ekosystémy

S	W
<ul style="list-style-type: none"> • vysoký a dále rostoucí podíl lesů na celkové rozloze ČR • rostoucí podíl trvalých travních porostů na celkové rozloze ČR • vytvořený systém institucionální péče o životní prostředí • vysoká pestrost krajinných typů daná rozmanitostí přírodních podmínek i historickými způsoby hospodaření 	<ul style="list-style-type: none"> • dosud vysoký podíl orné půdy náchylné k erozi na celkové rozloze ČR • zhoršování prostupnosti krajiny fragmentací liniovými stavbami, suburbanizací a velkoplošným zemědělstvím • špatný stav mnohých přírodních stanovišť a nízká životaschopnost populací řady biologických druhů • nízká kvalita významné části povrchových vod a jejich nadměrné obohacování o živiny – jednak splachy z půdy, a dále fosforem z odpadních vod • rychlý odtok vody ze současné krajiny • zhoršování kvality zemědělské i lesní půdy vinou nevhodného hospodaření • značná míra poškození lesních porostů • nevyhovující struktura lesů
O	T
<ul style="list-style-type: none"> • synergie mezi obnovou ekosystémových funkcí krajiny a vytvářením pracovních míst na venkově při údržbě krajiny a v cestovním ruchu • možnost využití dotační politiky pro zlepšení stavu krajiny a rozvoj venkova • synergie mezi zvyšováním úrodnosti půdy, zachycováním a ukládáním uhlíku z atmosféry v půdě ve formě organické hmoty a zadržováním vody v půdě 	<ul style="list-style-type: none"> • postupující fragmentace krajiny • pokračování poklesu biodiverzity • růst frekvence extrémních hydrometeorologických jevů v důsledku změny klimatu • nedostupnost vody v dostatečném množství po celý rok • zhoršování struktury půdy, zejména další pokles obsahu organické hmoty

Obce a regiony

S	W
<ul style="list-style-type: none"> • struktura městského osídlení přispívající ke stabilizaci sídelní struktury ČR • od roku 2007 pouze mírný růst regionálních nerovností, a to zejména mezi hlavním městem Prahou a ostatními kraji, nikoliv mezi jednotlivými kraji • razantní snížení některých typů znečištění ovzduší • snižování nerovností v dosaženém vzdělání či přístupu ke službám • zvyšující se různorodost národnostního složení obyvatel měst bez vzniku ghett • růst významu občanské společnosti a jejího zájmu o rozvoj svého okolí, obce a regionu • postupný vznik zprostředkujících platform na různých úrovních snažících se zapojit aktéry ze všech sektorů • 92 % plochy České republiky je pokryto územně plánovací dokumentací obcí • etablované nástroje pro udržitelný rozvoj municipalit • účast 90 % obcí na nějaké formě meziobecní spolupráce 	<ul style="list-style-type: none"> • vznik vnitřních periferií s horší dostupností veřejných služeb a obslužných funkcí, které ztrácejí zejména mladší a vzdělanější obyvatele a obyvatele • nízká míra přeshraniční spolupráce • zvěšování nerovností mezi regiony v příjmech, kvalitě ovzduší a bezpečnosti • nevyužívání brownfieldů přispívající k extenzivnímu rozvoji měst a obcí • růst počtu sociálně vyloučených lokalit • škodlivý vliv externalit z dopravy v podobě hluku a znečištěného ovzduší na lidské zdraví • problémy územní veřejné správy se zvládáním tlaků ze strany soukromého sektoru • municipality potýkající se nedostatky v efektivitě, kvalitě i legitimitě vládnutí, včetně zapojování veřejnosti • nejasné vymezení agend mezi státem, krajem a obcemi • ne vždy dostatečná efektivita rozhodování bez plánování a koordinace napříč administrativními hranicemi • časté nedocení důležitosti zeleně v obcích • chybějící komplexní příprava měst a obcí na negativní dopady změny klimatu
O	T
<ul style="list-style-type: none"> • podpora polycentrické sídelní struktury, vyrovnaného regionálního rozvoje a posilování přeshraniční spolupráce • plánování na úrovni menší než kraj a přesahující území jedné obce a zohledňující funkční vazby • učinění suburbií udržitelnými a funkčními součástmi území, • podpora kvalifikovaných pracovních příležitostí v místech, kde chybějí • opětovné využívání brownfieldů, podpora reurbanizace • omezení vynucené mobility • urbánní rozvoj spojující integrovaná řešení, technologické inovace a zachování kulturní identity • zajištění dostupného a důstojného bydlení pro všechny obyvatele • přizpůsobení veřejných prostor a budov, aby byly přístupné a přátelské pro všechny • ozeleňování měst, renovace budov a nové stavby v pasivním či pozitivním energetickém standardu • podpora bezemisní a nízkoemisní dopravy • integrace cizinců ve všech typech území, nevytváření etnických ani jiných ghett • zapojování stakeholderů i veřejnosti do plánování a rozhodování na všech stupních • metodická podpora krajů, obcí, meziobecní spolupráce a přenosu informací mezi všemi úrovněmi vládnutí • rozvíjení místních komunit, posilování důvěry a vzájemnosti • pravidelné hodnocení lokálních politik z hlediska udržitelného rozvoje i naplňování národních politik • zlepšení kompetentnosti veřejné správy posilováním znalostí a dovedností úředníků a úřednic • zvýšení kvality a provázanosti strategického plánování a řízení a územního plánování 	<ul style="list-style-type: none"> • růst regionálních disparit, vylidňování a stárnutí periferních oblastí a venkova • suburbanizace ohrožující ekosystémy i veřejné služby a rozpočty (rozměňování investičních i provozních prostředků, a to i u menších měst) • koncentrace komerčních zařízení občanské vybavenosti do větších center a komplexů na okraji měst • „smršťující se města“, kde vzniká tlak na změnu plánování i vládnutí • nárůst zejména automobilové mobility důsledkem digitalizace a s ní spojených změn na trhu práce • růst počtu sociálně vyloučených oblastí podporující zvyšování regionálních disparit • omezení příjmů veřejných rozpočtů z ESIF • pokračování dosavadní praxe selektivního zapojování aktérů či vynechávání veřejnosti z rozhodování • neuplatňování principu subsidiarity • výrazné negativní zasažení měst a obcí změnou klimatu, častější extrémní meteorologické jevy

Globální rozvoj

S	W
<ul style="list-style-type: none"> • dobré jméno ČR ve světě díky dosahovaným výsledkům v rozvojové a transformační spolupráci, spolupráci na bilaterální úrovni a zapojení do činnosti mezinárodních organizací • čerstvé zkušenosti s transformací a přístupem do EU • formální existence institucionálního rámce pro koherenci politik pro rozvoj, resp. koherenci politik pro udržitelný rozvoj • dobrý systém zahraniční rozvojové spolupráce 	<ul style="list-style-type: none"> • ve srovnání se zeměmi EU15 nízký rozpočet zahraniční rozvojové spolupráce neodpovídající mezinárodním závazkům • omezená implementace principů koherence politik v praktické rovině, neboť se nedaří vzbudit odpovídající zájem především u klíčových aktérů výkonu politické moci • omezené kapacity a schopnosti České republiky ovlivňovat vnější prostředí
O	T
<ul style="list-style-type: none"> • existující střednědobý výhled nárůstu objemu rozvojové pomoci • momentální široká a mezinárodně diskutovaná politická podpora oblasti udržitelného rozvoje využitelná pro prosazení důležitých strukturálních změn • aktivní účast a vystupování České republiky v mezinárodních organizacích směřující na spoluvytváření společné agendy a jejích principů na globální a regionální úrovni • nízké povědomí o udržitelném rozvoji zejména v soukromém sektoru, které však postupně roste stejně jako ochota k aktivitám na podporu udržitelnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • nízká důvěryhodnost v oblastech udržitelného rozvoje, ve kterých zaostává samotná Česká republika (vysoká míra exkluze ve vzdělávání, výroba a spotřeba, vysoké emise CO₂ na obyvatele) • dominance jiných témat v politickém životě ČR, která jdou často proti principům udržitelného rozvoje • nevyužití příležitostí vyplývajících z efektivní spolupráce s rozvojovými zeměmi • nedostatek potřebné vůle, komunikační a administrativní kultury a kapacit rezortů pro vnitrozrezortní a mezirezortní koordinaci

Dobré vládnutí

S	W
<ul style="list-style-type: none"> • zkušenosti s využíváním různých demokratických forem (reprezentativních, participativních i deliberativních) • relativně úspěšné zmírňování některých sociálních, popř. strukturálních sociálních nerovností (např. celkové míry ohrožení chudobou) • část problémů veřejné správy již identifikována dříve, zahrnuta do strategických záměrů veřejné správy a nyní řešena 	<ul style="list-style-type: none"> • slabá nebo klesající míra politické participace prostřednictvím tradičních kanálů reprezentace (politické strany a volby) a oslabená důvěra v tyto nástroje • rostoucí negativní vliv sociálních, popř. strukturálních sociálních nerovností na míru politické participace a reprezentace • slabá schopnost horizontální koordinace veřejné správy, v důsledku toho problém se soudržností veřejných politik (zejména u průřezových témat) • slabý důraz na dlouhodobou perspektivu a odhad dopadů ve středním a delším časovém horizontu • slabé sepětí s aktuální zahraniční a odbornou debatou o tvorbě veřejné politiky a fungování veřejné správy (konstruktivismus, překonání NPM a syntéza přístupů, systémové myšlení, odolnost), v důsledku toho koncepční zaostávání • obecný problém s inovacemi v tvorbě veřejných politik
O	T
<ul style="list-style-type: none"> • řada již existujících nástrojů k řešení problémů – potřeba jejich aktivnějšího a důslednějšího využívání (jak v oblasti demokratičnosti, tak v oblasti dlouhodobé efektivity vládnutí) • předpoklady pro dlouhodobá systémová řešení v zákonu č. 234/2014 Sb., o státní službě • <i>e-Government</i> – základ pro synergický postup v řadě směrů 	<ul style="list-style-type: none"> • pokles podpory demokratického politického uspořádání obecně • možnost oslabení demokratičnosti vládnutí v jiné oblasti nebo oslabení dlouhodobé efektivity vládnutí nedostatečně promyšlenou změnou pravidel v oblasti demokratičnosti vládnutí • používání postupů, které se jinde neosvědčily, nebo naopak nepoužívání postupů, které by při dostatečném ohledu na český kontext mohly být přínosem; v důsledku toho hrozba dlouhodobě nižší účinnosti veřejných politik

LIDÉ A SPOLEČNOST

1 Lidé a společnost

Vize

Česká republika je soudržnou společností vzdělaných, odpovědných a aktivních obyvatel. Společnost je soudržná díky funkčním rodinám a participujícím komunitám, důstojné práci, dostupné kvalitní zdravotní a sociální péči, rovnému přístupu ke kultuře a efektivnímu vzdělávacímu systému, který umožňuje každému dosáhnout individuálního maxima vzdělání a podporuje rozvoj přenositelných kompetencí. Lidé žijící v této společnosti dávají přednost zdravému životnímu stylu, žijí ve zdravém prostředí a upřednostňují uvědomělou spotřebu. Materiální i nemateriální potřeby jednotlivce jsou naplňovány za předpokladu minimalizace environmentálních dopadů a sociálního vyloučení.

Úvod

Veřejné politiky s cílem zlepšování kvality života

101. Omezení otázky rozvoje výlučně na ekonomickou a technickou problematiku by vedlo ke ztrátě pravého obsahu, jenž se týká důstojnosti člověka. Primárním cílem veřejných politik je zlepšování kvality života všech obyvatel při současném respektování přírodních limitů rozvoje.

Dopady demografického stárnutí a digitalizace přeměny trh práce

102. Kvalita života bude v budoucnu výrazně ovlivněna trendy jako je například stárnutí populace a s ním spojenými nároky na zajištění účasti dostatečného množství lidí na pracovním trhu, zvýšenými potřebami péče a zdravotních služeb. Materiální předpoklady pro dosahování kvality života rovněž výrazně ovlivní transformace pracovního trhu spojená se zrychleným rozvojem technologií – postupující automatizací (digitalizací a robotizací).

Stát musí zůstat garantem kvalitních veřejných služeb

103. Z toho je zřejmé, že rizika pro kvalitu života jednotlivce mají charakter širší, nežřídka globální, a nelze jim dlouhodobě úspěšně čelit pouze individuální aktivitou (např. osobním rozhodnutím o změně životního stylu), v rámci malých místních komunit či pouze dobrovolnou charitou. Hospodářský a technický rozvoj nesmí narušovat důstojnost člověka. Klíčovými tak i v budoucnu budou státem garantované kvalitní veřejné služby, které musí být schopny adekvátně reagovat nejen na výše naznačené trendy, ale i na dnes obtížně předvídatelná rizika (např. živelní

katastrofy, terorismus či ekonomické krize).⁴ Základním pilířem veřejných služeb jsou systémy veřejného zdravotního a sociálního pojištění (včetně důchodového zabezpečení). Systémy veřejného zdravotního a sociálního pojištění bude stát dále rozvíjet pro zajištění rostoucí kvality veřejných služeb.

Spolupráce státu
s komunitami

104. Veřejné služby mají klíčovou úlohu – pro zvyšování kvality života musí být k dispozici všem obyvatelům ČR v dostatečném (a dlouhodobě rostoucím) standardu. S ohledem na specifické problémy komunit a rychlou dynamiku změn je nezbytné, aby stát s respektem k principu subsidiarity spolupracoval s institucemi jiného druhu a na všech úrovních – od nadnárodních institucí a sousedních států přes samosprávy, až po různé formy partnerství s neziskovými organizacemi, podnikatelskými subjekty, odbory, církvemi a v neposlední řadě s komunitami na místní úrovni ([Obce a regiony](#); [Dobré vládnutí](#)).

Smysluplná racionální
udržitelná spotřebitelská
politika

105. Lidé coby spotřebitelé nakupující výrobky či služby neuspokojují jen své nezbytné potřeby, ale také zvyšují svou kvalitu života, což umožňuje rozšiřující se nabídka na tuzemském trhu i trzích zahraničních včetně internetových obchodů, což přináší svá rizika. Stát proto bude přispívat zejména k ochraně spotřebitelů před možností nákupu nebezpečných výrobků a služeb, ochraňovat jejich oprávněné ekonomické zájmy a podporovat spotřebitelské vzdělávání s přednostním zaměřením na děti a mladé lidi (do 18 let), na seniory a osoby se zdravotním postižením. Dále bude zvyšovat účinnost dozoru na trhu vykonávaného stávajícími státními orgány a posilovat vymahatelnost práva, mimo jiné díky rozvoji nově zavedeného systému mimosoudního řešení spotřebitelských sporů. Česká republika se také zasadí o proměnu životního stylu směrem k preferování udržitelné spotřeby za účelem ochrany životního prostředí, a bude také podporovat sociální soudržnost prostřednictvím snahy o dosažení environmentální udržitelnosti a ekonomickou transformaci směrem k menší materiálové náročnosti.

1.1 Rodina a komunita

Institut rodiny plní důležité
společenské funkce

106. Rodina je základní společenskou jednotkou a prvním místem socializace nutné pro rozvoj jednotlivce a společnosti. Stabilní a dobře fungující rodina napomáhá k celkové sociální soudržnosti společnosti a je schopna jedinečným způsobem učit sdílet a předávat kulturní, etické, společenské a duchovní hodnoty, které jsou zcela zásadní nejen pro vytváření a sdílení identity a rozvoj jejích vlastních členů, ale také pro rozvoj širších komunit, celé společnosti i pro blahobyt všech. Rozvoj lidské osobnosti a tvorba hodnot začíná v rodině. Ačkoli je založení rodiny osobním rozhodnutím, a má tedy soukromý charakter, má zároveň rozměr

⁴ V souladu s principem odolnosti (*resilience*), který zde chápeme jako „schopnost domácností, společenství a národů absorbovat šoky a zotavit se z nich, a zároveň se pozitivně adaptovat a transformovat své struktury i způsoby života tvářící se v tvář dlouhodobému napětí, změně a nejistotě“. MITCHELL, A. (2013) *Risk and Resilience*, s. 4.

společenský, neboť plní základní sociální funkce. Vzhledem ke všem nenahraditelným funkcím rodiny pro společnost jsou však ocenění a podpora rodin nedostatečné, což se rozhodující měrou podílí na demografickém stárnutí obyvatelstva.

Komplexně zaměřená
a mezigenerační rodinná
politika

107. Rodinná politika je nedílnou součástí celého společenského a ekonomického systému a může v něm sehrávat významnou prorůstovou roli. Rodinnou politiku je proto třeba chápat komplexně – především jako prorůstový program dlouhodobých investic do „lidského kapitálu“, dále jako podporu rodin při řešení standardních životních situací, ale také jako prevenci nových sociálních rizik pramenících z demografického stárnutí, změn struktury rodiny ap. Účinná politika podporující rodinu ve všech jejích základních funkcích (prorodinná politika) je postavena na uznání autonomie rodiny, z jejíhož řádného fungování plyne přínos pro celou společnost. Významným prvkem úspěšného rozvoje společnosti je výchova dětí v rodině. V rámci toho je nezbytné vytvořit podmínky, ve kterých mohou lidé naplnit své představy o počtu dětí – narození dětí nesmí přinášet potenciální ohrožení chudobou (za ohrožení příjmovou chudobou se považuje příjem nižší než obvykle stanovená hranice na úrovni 60 % mediánu vyrovnaného disponibilního příjmu na spotřební jednotku⁵).

Materiální postavení rodin
s dětmi

108. Jedním z důležitých faktorů pro rozhodování lidí o tom, zda budou mít děti, resp. kolik jich budou mít, je materiální postavení rodin s dětmi. Tím je myšlena životní úroveň rodin s dětmi, a to jak ve smyslu absolutní úrovně (průměrný příjem na spotřební jednotku), tak především relativní úrovně, vyjadřované srovnáním s materiální situací bezdětných osob se stejnou úrovní hrubých příjmů. Náklady na plnění funkcí rodiny nejsou přiměřeně ekonomicky kompenzovány. Stát proto bude více zohledňovat zvyšující se náklady a hodnotu ušlých příležitostí spojenou s péčí a výchovou dětí.

Sladování pracovního
a osobního života

109. Dalším z opatření prorodinné politiky jsou veřejné služby pro rodiny, podpora bydlení a podpora flexibilních neprekarizovaných pracovních forem zaměstnání (práce z domova, částečné úvazky a flexibilní pracovní doba ap.) stejně jako finanční a místní dostupnost předškolní a rané školní péče o děti. To umožní lepší sladování pracovního a rodinného života (*work-life balance*) na základě potřeb a skutečně svobodné volby rodičů. Sladování pracovního a rodinného života musí též umožnit rodinám podporovat své seniory. Jeho cílem by mělo být zajištění jak vyšší kvality života díky dostatku volného času mimo zaměstnání, tak pracovních sil pro trh práce. Je třeba systematicky působit na změnu stereotypů některých zaměstnavatelů, kteří nedoceňují význam rodičovství a rodinného zázemí pro osobnostní růst zaměstnanců a znevýhodňují zaměstnance pečující o děti či seniory v rodině.

Pozornost věnovaná rodinám
se specifickou potřebou

110. Zvláštní pozornost je také nutné věnovat rodinám ve specifické situaci – zejména neúplným rodinám, rodinám se členem se zdravotním

⁵ Ta je dle stupnice EU definována následovně: První dospělý v domácnosti = 1,0; každý další dospělý v domácnosti (osoba starší 13 let) = 0,5; každé dítě (do 13 let včetně) = 0,3.

postižením, rodinám se třemi a více dětmi a dalším rodinám se specifickými potřebami, které jsou zároveň nejvíce ohroženy relativní i absolutní chudobou. Je nezbytné přijímat cílená opatření, která přispějí k tomu, aby členové těchto rodin měli rovný přístup ke vzdělávání, uplatnění na trhu práce a ve společnosti, a nebyli tak ohroženi sociálním vyloučením.⁶ Stát napomůže neúplným rodinám, aby mohly včas disponovat výživným pro své děti.

Stát bude podporovat fungování komunit

111. Posilování místních komunit je jedním z pilířů rozvoje. Základním předpokladem pro rozvoj komunit v obcích a regionech je rozvinutá infrastruktura (doprava, ale i zdravotní, sociální a vzdělávání). Veřejná správa a místní zastupitelstva musí vytvářet s centrální podporou státu nástroje pro to, aby komunity (prostřednictvím družstev, místních firem, neziskových organizací ap.) mohly udržitelně provozovat vodohospodářství, vyrábět a distribuovat energie a zpracovávat odpady. Rozvoj malého a středního podnikání, družstevnictví a komunální podniky stabilizují ekonomiku komunit. Budou vytvářeny nástroje finanční podpory pro tyto aktivity. Budování a organizování komunit (tzv. komunitní práce) aktivizuje vnitřní kapacity a zdroje komunit, napomáhá řešením, která vycházejí z potřeb cílových skupin. Tím zvyšuje efektivitu sociální intervence, snižuje náklady, a navíc poskytuje zpětnou vazbu centrálním strukturám.

1.2 Práce

Práce je nejen zdrojem příjmů, ale i zdrojem identity jedince

112. Práce hraje klíčovou roli v našich životech – nejen jako součást výroby, kdy je nabízena na trhu práce pro zajištění obživy, ale také jako důležitý prvek pro identitu, osobní spokojenost, osobní rozvoj a socializaci člověka. Představuje významný způsob participace na rozvoji společnosti. Pro kvalitu života je zásadní práce, která není škodlivá pro lidské zdraví, a také vyváženost mezi prací a soukromým životem. Problémem je v této souvislosti ~~zmiňované~~ oslabení tradičních forem zaměstnání a nárůst flexibilnějších prekarizovaných forem zaměstnávání a poptávky po nich, a to jak z hlediska místního a časového, tak z hlediska funkčního. Takto „rozdrobená“ zaměstnání oslabují potenciál práce pro tvorbu identity a socializaci člověka.

Digitalizace jako mezní společenská transformace přináší rizika i příležitosti

113. Zásadní změny v charakteru práce přináší digitalizace ekonomiky i společnosti. Digitalizace a robotizace mohou osvobodit člověka od řady rutinních úkonů a zvýšit bezpečnost práce. Zároveň mohou přinést zánik řady pracovních míst, např. v sekundárním sektoru (ten je pro ČR velmi

⁶ Jako materiálně deprivované jsou definovány takové domácnosti, které mají nedostatek nebo neuspokojivou situaci nejméně u čtyř nebo více položek z devíti vybraných položek – vlastnictví zboží dlouhodobé spotřeby, jako jsou barevná televize, automatická pračka, automobil či telefon, dále schopnost uhradit pravidelné platby – nájem, půjčky, hypotéku, energie, uhradit z vlastních zdrojů neočekávaný výdaj ve výši několika tisíc korun, zaplatit všem členům domácnosti minimálně týdenní dovolenou mimo domov, dostatečně vytápět byt a kupovat maso nebo jeho vegetariánský ekvivalent alespoň každý druhý den. MPSV ČR (2014) *Strategie sociálního začleňování 2014–2020*.

významným zaměstnavatelem, v 1. pol. roku 2015 v něm v ČR pracovalo dle údajů MPSV 38,1 % zaměstnanců), ale též v některých oblastech služeb s vysokou mírou intenzity práce.⁷ Digitalizace a robotizace však mohou vést také k negativním kvalitativním změnám v pracovním životě, např. šíření precarizovaných forem práce, pocitu ztráty kontroly a odcizení při práci ve virtuálním prostředí a přetížení pracovníků kvůli jejich stále dostupnosti prostřednictvím komunikačních technologií a kvůli rostoucím možnostem monitorování výkonu.⁸

Co je precarizace práce

114. Práce jako zdroj obživy nesmí být precarizována. Precarizaci chápeme jako nedobrovolnou flexibilitu a nejistotu práce, jako stav, kdy jsou lidé nuceni přijmout život s nestabilní prací. Osoby vykonávající precarizovanou práci nemají kvůli absenci kariérního postupu pocit profesní identity.⁹ Podle ILO je precarizovaná práce definována objektivní a subjektivní nejistotou v různých ohledech, zejména v trvání zaměstnání, dále nejasným pracovním poměrem, chybějícím přístupem k sociálnímu pojištění a dalším obvyklým benefitům plynoucím ze zaměstnání, nízkou mzdou a překážkami v odborové organizovanosti a v kolektivním vyjednávání.¹⁰

Příležitosti digitalizace zároveň přináší riziko precarizace

115. Precarizace práce není fenomén nutně spojený s digitalizací. Právě ta ale vede k vytváření atypických forem pracovních příležitostí, které jedincům mohou prostřednictvím různých platforem otevírat možnosti příjmu, jež nezapadají do tradičního paradigmatu spojeného s pojmem zaměstnání. Větší míra individualizace a nárůst oblíbenosti distančních forem práce mohou vést k oslabení odborové organizovanosti a k oslabení postavení kolektivního vyjednávání. Stát proto musí účinně a komplexně chránit zaměstnance, ne jeho konkrétní pracovní místo.

Celoživotní profesní vzdělávání jako podpora časté změny povolání

116. Potenciál digitalizace a robotizace musí být využit pro zvýšení kvality života všech obyvatel. Politiku zaměstnanosti je třeba orientovat na jednotlivé životní fáze. Celoživotní profesní vzdělávání umožní větší profesní mobilitu a různé typy kariérového poradenství budou sloužit k orientaci v měnícím se světě práce. Bude docházet k rychlé transformaci klasických pracovních činností, jejich častému zániku a vzniku činností zcela nových. Lidé budou za svůj pracovní život vykonávat i několik rozdílných profesí.

Pracovní aktivita skrze ekonomiku platform musí být důstojná

117. Ekonomika platform (často označována také jako tzv. ekonomika sdílení – *sharing economy*, *collaborative economy*) zprostředkovávajících práci (*on-demand economy*, *gig-economy*), tedy sektor vzniklý také díky procesu digitalizace a vývoji v oblasti ICT jako takovému, přináší nové možnosti pro všechny strany. Zároveň ale stírá hranice mezi poskytovateli

⁷ ÚV ČR (2015) *Dopady digitalizace na trh práce v ČR a EU*.

⁸ EP (2015) *Employment and Skills Aspects of the Digital Single Market Strategy*, s. 24; EP (2016) *Industry 4.0.*, s. 47-49; BUNDESMINISTERIUM FÜR ARBEIT UND SOZIALES, BRD (2015) (2015) *Green Paper Work 4.0*.

⁹ Dle STANDING, G. (2016) *The Precariat*, s. 28.

¹⁰ ILO (2012) *From Precarious Work to Decent Work*, s. 27.

služeb jako takovými, spotřebiteli, pracovníky a osobami samostatně výdělečně činnými, a potenciálně tak vede k nárůstu atypických forem práce. Ani takové nové druhy zaměstnání nesmí být postiženy prekarizací. Stát musí přivést tento nový druh ekonomické aktivity do světa formální ekonomiky. Dále musí zajistit uplatnění a dodržování pracovního práva včetně pravidel bezpečnosti práce i u činností vykonávaných prostřednictvím ekonomiky platform a jiných nových atypických forem práce ve snaze naplnit v nich princip důstojné práce. Ta je definována jako produktivní práce v podmínkách svobody, rovnosti, bezpečí a lidské důstojnosti, při které jsou chráněna a respektována práva pracovníka a za kterou je vyplácena odpovídající odměna společně se sociálním zabezpečením.¹¹ Stát bude v tomto sektoru také věnovat pozornost otázce ochrany spotřebitele.

Bude se rozlišovat mezi obchodně poskytovanou službou a pouhým sdílením

118. Stát bude důsledně uplatňovat svá současná pravidla, jelikož ekonomická aktivita prováděná prostřednictvím některých platform (alespoň těch lokálně působících) je v jejich dosahu.¹² Činnost prováděná jejich prostřednictvím bude považována za zaměstnání, pokud bude vykonávána v podřízeném vztahu, její náplň bude pracovní povahy a bude za ni poskytována finanční odměna.¹³ Stát proto bude obecně potírat falešnou samostatnou výdělečnou činnost (*bogus self-employment*, tzv. švarc systém). Česká republika bude ale zároveň s ohledem na potenciální výhody tzv. ekonomiky sdílení rozlišovat pomocí stanovení tzv. prahových hodnot (zohledňujících úroveň příjmů nebo pravidelnost poskytování služby) mezi profesionálními službami a službami *peer-to-peer* (propojení uživatelů jako sobě rovných), které mají za cíl náhradu nákladů poskytovateli služeb a nejsou motivované ziskem finanční odměny.

Nutnost připravenosti na digitalizační společenskou transformaci

119. Digitalizace bude jev asymetrický, regionálně i profesně, a to jak na vnitrostátní, tak i na globální úrovni. Digitalizace přinese změny i do řady dalších oblastí než pouze na trh práce v úzkém slova smyslu, jelikož práce není pouze zdrojem obživy. Digitalizace je změnou kvalitativní (přinese nové typy problémů), tedy nejen kvantitativní (prohloubí nebo naopak utlumí některé již existující problémy). I když je obtížné odhadovat časový výhled jednotlivých změn, musí ČR chystat koncept digitalizované společnosti tak, jako by měla být v horizontu patnácti let realitou.

Práce může dlouhodobě přestat být hlavní životní činností

120. V dlouhodobé perspektivě nás totiž pravděpodobně trvale čeká společnost, ve které většinu dnešní lidské pracovní činnosti budou vykonávat programy a stroje. Zaměstnání s dosavadní náplní práce a v dosavadní podobě pak možná bude mít jen malá část populace (např. v oblasti kreativity, inovací a vrcholného rozhodování i v pečovatelských oborech). S touto perspektivou je vhodné nahlížet mj. na společenskou debatu o vývoji systémů sociální ochrany.

¹¹ Definice dle ILO (2009) *Partnership for decent work*.

¹² DRAHOKOUPIL, J.; FABO, B. (2016) *The platform economy and the disruption of the employment relationship*.

¹³ EK (2016) *Evropský program pro ekonomiku sdílení*.

Debata o zkrácení pracovní doby	121. V případě zásadního technologického rozvoje v rámci celého hospodářství ČR je možné vést celospolečenskou diskusi o zkrácení pracovní doby (při zachování měsíční výše mezd a platů). Zkrácení pracovní doby může být rovněž podnětem pro zvýšení poptávky v jiných sektorech hospodářství (např. cestovním ruchem a službách obecně).
I činnosti mimo zaměstnání by měly být placenou prací	122. Ale především je třeba rozšířit naše chápání práce o činnosti, které jsou pro společnost prospěšné a často dosud nejsou ohodnoceny. Jedná se např. o péči o závislou osobu, ¹⁴ péči o životní prostředí, některé formy občanské angažovanosti ap.
Potřeba zabránit nárůstu socio-ekonomických nerovností pomocí regulace a redistribuce	123. Daňová a sociální politika musejí být schopny reagovat na riziko polarizace trhu práce na vysoko a nízko kvalifikované segmenty z důvodu robotizace rutinních činností. To se může promítnout do výrazné platové polarizace s růstem zastoupení tzv. pracujících chudoby a s negativním dopadem na růst nerovností ve společnosti. ¹⁵ Z hlediska státu je třeba podnikat takové kroky, které budou rozvíjet pozitivní dopady digitalizace (např. redukci potřebné pracovní doby jako krok k rozšíření volného času, ne jako krok k prekarizaci propouštěných zaměstnanců). Digitalizace ekonomiky a společnosti ale také přinese nová pracovní místa. ¹⁶ Rychlé osvojení a další rozvoj technologií digitalizace a robotizace může mít kladný vliv na pozici ČR v evropské a celosvětové dělbě práce.
Nárůst stříbrné i zelené ekonomiky	124. Demografické stárnutí nejen povede k úbytku produktivní složky obyvatelstva, ale vyžádá si posílení počtu zaměstnanců a zaměstnankyň ve zdravotnictví, sociálních službách a pečovatelské a obecně v tzv. <i>stříbrné ekonomice</i> (tj. ekonomických příležitostech spojených s rostoucími výdaji daných stárnutím populace a zvláštními potřebami lidí ve věku nad 50 let) ¹⁷ . Požadavky na celoživotní učení si mohou vyžádat posílení počtů zaměstnanců a zaměstnankyň ve školství. Změna klimatu, tlak na efektivnější využívání zdrojů a snížení produkce znečištění či ochrana ekosystémů si vyžádají opatření s environmentálními i ekonomickými přínosy v rámci tzv. zelené ekonomiky (tj. ekonomiky postavené na vzájemné posilující se vazbě hospodářského růstu a odpovědnosti za životní prostředí, která se zaměřuje na snížení rizik a dopadů lidské produkce na životní prostředí s cílem udržitelného rozvoje) ¹⁸ , mj. posílení počtu pracovníků a pracovník realizujících např. opatření na posílení retence vody v krajině, oblast energetických úspor, jež může přinést vysoký multiplikační efekt v české ekonomice a další.

¹⁴ Péči o závislou osobu je možné podporovat např. prostřednictvím tzv. pečovatelské dovolené financované z veřejných systémů.

¹⁵ AUTOR, D. H.; DORN, D. (2013) The Growth of Low-Skill Service Jobs and the Polarization of the U.S. Labor Market. *American Economic Review* 103(5).

¹⁶ FREY, C. B.; OSBORNE, M. A. (2013) *The Future of Employment*. BRYNJOLFSSON, E.; McAfee, A. (2014) *The Second Machine Age*.

¹⁷ EK (2015) *Growing the European Silver Economy*.

¹⁸ KAHLE, L.; GUREL-ATAY, E. (ed.) (2014) *Communicating Sustainability for the Green Economy*.

Nalákat Čechy a Češky zpět
do vlasti a na tuzemský trh
práce

125. Jednou z možností, jak přizpůsobit nabídku pracovních sil měnící se poptávce a posílit diverzitu zkušeností, znalostí a kontaktů, je podpora návratu Čechů a Češek ze zahraničí v duchu programu NÁVRAT na podporu výzkumu, experimentálního vývoje a inovací.¹⁹ Nástroji může být nabídka platů srovnatelná s platy pro danou pozici v západní Evropě, pro experty a expertky ze zahraničí je rovněž možné na určitou (omezenou) dobu zavést zvýhodněné daňové pásmo či alespoň slevu na dani.²⁰ Nástroji mohou být vedle nabídky platů či zvýhodněného daňového pásma i neekonomické aspekty kvality života, např. vytváření většího prostoru pro seberealizaci.

Podpora pracujících seniorů
a seniorek

126. Další možností je zapojení seniorů a seniorek a jejich návrat na trh práce. Je třeba, aby stát uměl využít potenciál seniorů a seniorek mj. při předávání zkušeností mladším, např. prostřednictvím různých forem mezigeneračních tandemů. Jako žádoucí se to jeví také z toho důvodu, že samostatně žijící senioři a především seniorky jako ekonomicky neaktivní část populace patří v současnosti ke skupinám nejvíce ohroženým chudobou. Mezinárodní srovnání ukazují, že je reálné zvýšit míru zaměstnanosti starobních důchodců a důchodkyň o více než 20 %.²¹

Podpora účasti
znevýhodněných skupin i lidí
ze zahraničí na pracovním
trhu

127. Česká republika bude podporovat větší zapojení doposud trhem práce znevýhodněných skupin (ženy-matky, lidé do 24 let včetně studujících, lidé nad 50 let včetně seniorů, seniorek a zdravotně postižení) do světa práce. Stát umožní ženám-matkám také plynulý návrat z rodičovské a možnost sladění rodinného a pracovního života (*work-life balance*). Učiní tak podporou většího využití flexibilních pracovních podmínek s ohledem na minimalizaci prekarizace a navýšením kapacit kvalitní předškolní péče o děti s cílem uspokojení její poptávky. Stát bude podporovat také větší zastoupení žen na vedoucích pozicích ve veřejných institucích i ve firmách a bude snižovat platovou nerovnost (*gender pay gap*).

Optimální imigrační politika

128. Česká republika bude optimálně koncipovat svou imigrační politiku tak, aby využila především imigrace vzdělaných a kvalifikovaných pracovníků a pracovníc, kteří podpoří diverzitu společnosti a potažmo tak kreativitu, inovace a konkurenceschopnost podniků a institucí na vysoce kvalifikovaných (*white-collar*) a manažerských pracovních pozicích. Dobře pojatá imigrační politika také pomůže zvýšit ekonomický výkon a finančně posílit veřejné rozpočty.

¹⁹Více o programu NÁVRAT viz MŠMT ČR. NÁVRAT (LK) *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online].

²⁰Např. Slovensko poskytuje absolvojcům VŠ, odborníkům a odbornicím příspěvek na návrat ze zahraničí. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. O schéme Návraty. *Centrální informační portál pre výskum, vývoj a inovácie* [online].
Dánsko nabízí vysoce kvalifikovaným a vysokopříjmovým skupinám pracovníků a pracovníc ze zahraničí daně z příjmů o 40 % nižší po dobu tří let. Počet vysoce vzdělaných cizinců a Dánů/Dánek, kteří se vrátili ze zahraničí, po zavedení této daňové úlevy vzrostl o 23 %.
KLEVEN, H. J.; LANDAIS, C.; SAEZ, E.; SCHULTZ, E. (2014) Migration and Wage Effects of Taxing Top Earners. *The Quarterly Journal of Economics* 129(1).

²¹ŠATAVA, J. (2015) *Pracovní aktivita po dosažení důchodového věku*.

Úspěšná integrace jako
konkurenční výhoda

129. Česká republika připraví vhodné prostředí pro integraci kvalifikovaných cizinců a cizinek na trh práce a do společnosti, aby mohla využít jejich zkušenosti a různorodost jako svoji konkurenční výhodu. Stát se bude snažit posílit toleranci a vstřícné postoje většinové společnosti vůči cizincům a cizinkám, bude pracovat na kvalitní propagaci své země v zahraničí a vylepší tak své dobré jméno z pohledu zahraničních talentů a vysoce kvalifikovaných pracovníků a pracovníc. Stát také zajistí rovný přístup cizinců, cizinek a jejich rodin ke vzdělání a k veřejné zdravotní péči. Zjednoduší systém uznávání vzdělání z ciziny, tak aby se jeho procedura nestávala zbytečnou překážkou. Stát bude podporovat výuku českého jazyka pro cizince a vznik mezinárodních cizojazyčných škol.

1.3 Nerovnosti

Lokálně dostupné a kvalitní
veřejné služby

130. Stát zajistí dostatečně hustou síť veřejných služeb na celém území České republiky.²² Rozvoji periferních území může napomoci podpora lokální ekonomiky, dostupné kvalitní zdravotní péče, zkvalitnění veřejné dopravní obslužnosti, vyššího pokrytí vysokorychlostním internetem, energetické soběstačnosti postavené na obnovitelných zdrojích energie, environmentálně šetrného (mj. ekologického)²³ zemědělství a takové turistiky.

Systematické potírání
diskriminace

131. Diskriminace znemožňuje optimální využití lidského potenciálu, čímž přináší ekonomické ztráty, a je tedy nejen hodnotovým, ale i ekonomickým celospolečenským problémem. Česká republika ji proto bude dlouhodobě a systematicky eliminovat, mj. svou aktivitou v navrhování efektivních legislativních opatření, která budou daný jev potírat, a také formou cílené podpory ohrožených skupin.

Prevence kriminality a její
recidivy jako způsob
snižování nerovnosti
i ochrany společnosti

132. Česká republika bude klást důraz na funkční systémy prevence kriminality, boje proti recidivě trestné činnosti a zlepšování postavení obětí trestných činů. Je třeba i nadále si klást za cíl humanizaci i celkovou modernizaci českého vězeňství a vedle bezpečnosti a ochrany společnosti před pachateli trestných činů soustředit svou pozornost na nutnost efektivní a individuálně cílené penitenciární péče (speciální péče o vězněné osoby) a potřebu návazného systémového propojení s aktivní postpenitenciární péčí (speciální péčí o osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody).²⁴ Složka potrestání je sice důležitá, ale nesmí být vnímána izolovaně. Bude akcentována snaha o zvyšování ochrany společnosti před následky kriminality rozvojem probačních činností (mj. dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontroly výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody) a zejména podporou resocializační funkce trestu, včetně zavádění moderních metod práce s odsouzenými ve vhodném a bezpečném vězeňském prostředí za

²² Dle MV ČR (2004) *Strategie podpory dostupnosti a kvality veřejných služeb*.

²³ Pro definici viz MZE ČR. Ekologické zemědělství. *eAGRI* [online].

²⁴ Podrobněji viz MSP ČR (2016) *Koncepce vězeňství do roku 2025*.

účelem znovuzačlenění vězněných osob do společnosti tak, aby se snížila míra recidivy jako jedné z příčin společenské nerovnosti s následkem diskriminace. Rozvíjení mezinárodní spolupráce a výzkumných aktivit na poli sankční politiky bude nezbytným předpokladem pro tvorbu účinné, vyvážené a racionální sankční politiky státu.

Genderové nerovnosti přetrvávají napříč různými oblastmi společenského života

133. Česká republika bude snižovat genderové nerovnosti projevující se v různých oblastech společenského života, zejména v oblasti nízké participace žen s malými dětmi (do 15 let věku) na trhu práce²⁵ a vysokých rozdílů v příjmech žen a mužů (*gender pay gap*) a v jejich důchodech (*gender pension gap*). Stát se také zaměří na nízké zastoupení žen v politice a rozhodovacích pozicích a vysokou míru vertikální a horizontální genderové segregace trhu práce.²⁶ Bude důrazně potírat násilí na ženách (domácí násilí, znásilnění, sexuální obtěžování či tzv. kyber-násilí) a také dosud častou přímou diskriminaci na základě pohlaví, kterou výrazně častěji zažívají ženy než muži.²⁷ Při tom je třeba vzít v potaz negativní roli genderových stereotypů, které podporují zachování a replikaci genderových nerovností.

Klíčem k úspěšnému procesu romské integrace je vzájemné pochopení a rovný přístup

134. Zvrácení negativních trendů ve vývoji situace Romů v ČR bude zajištěno rovným přístupem k inkluzivnímu vzdělání, a to již od předškolního věku, nediskriminačním prostředím v oblasti zaměstnanosti, bydlení a zdraví.²⁸ V sociální oblasti je potřeba věnovat se prevenci vyloučení a podporovat komunitní přístupy.²⁹ V procesu integrace nabývá na významu otázka, zda je možné, aby se jedinec nebo skupina integrovali do společnosti, kterou obecně nejsou přijímáni a postoje vůči nim jsou dle průzkumů veřejného mínění převážně negativní a odsuzující. Klíčové je proto, a to i v přístupu k dalším národnostním menšinám, vytvářet prostor pro vzájemný dialog a toleranci, jež podpoří odstranění rozdílů mezi podstatnou částí minority a většinovou populací.

Problém bezdomovectví je třeba řešit prostřednictvím veřejných služeb

135. Řešení bezdomovectví jako extrémní formy sociálního vyloučení vyžaduje účinnou koordinaci širokého spektra aktivit, které mohou ovlivnit jednotlivé faktory vzniku nebo udržení bezdomovectví (s využitím nástrojů sociální práce a sociálních služeb, zdravotní péče, podpory bydlení pomocí sociálních transferů ap.).³⁰ Pro zvrácení negativních trendů je nutné doplnit

²⁵ Zaměstnanost českých matek s dětmi pod 15 let pouhých 57 %, což je jedna z nejnižších hodnot v EU, viz HAŠKOVÁ, H.; KRÍŽKOVÁ, A.; DUDOVÁ, R. (2015) *Ekonomické náklady mateřství*, s. 1.

²⁶ Opatřením se podrobněji věnuje ÚV ČR (2014) *Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v ČR na léta 2014–2020*, kterou vláda schválila v listopadu 2014 a která si klade za cíl do roku 2020 dosáhnout 40% zastoupení obou pohlaví v rozhodovacích pozicích ve veřejné i soukromé sféře.

²⁷ Podle výzkumu veřejné ochránkyně práv uvádí osobní zkušenost s diskriminací 13 % žen a 9 % mužů a nejčastěji diskriminaci zažívají při hledání placené práce a výkonu práce, viz VOP (2016) *Diskriminace v ČR*, s. 12.

²⁸ Podrobněji viz ÚV ČR (2015) *Strategie romské integrace do roku 2020*.

²⁹ Podrobněji viz ÚV ČR (2015) *Strategie romské integrace do roku 2020* a ÚV ČR (2015) *Strategie boje se sociálním vyloučením do roku 2020*.

³⁰ MPSV (2013) *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020*.

existující veřejné služby o funkční systém sociálního bydlení, který v návaznosti na existující nástroje zajistí pro ohrožené osoby důstojné podmínky pro bydlení a rovněž sníží pravděpodobnost pádu do chudoby.³¹

1.4 Vzdělávání

Školní vzdělávání musí především učit připravenosti na změnu

136. Globalizovaný svět bude přinášet více výzev a lidé v něm budou potřebovat širší záběr a schopnost orientace. V rychle se měnícím světě se rychle proměňuje a vyvíjí skladba potřebných znalostí a dovedností, a naopak narůstá potřeba přenositelných kompetencí. Na jedné straně např. vzrůstá potřeba rozvoje digitální gramotnosti (schopnosti zvládat digitální technologie, které rapidním tempem mění společnost na celém světě), na druhé straně roste naléhavost rozvoje snižujících se gramotností vztahujících se k nakládání s reálným světem (přírodovědných, environmentálních, polytechnických, jazykových a finančních).³² Vzdělávání proto musí učit kritickému myšlení a připravenosti zvládat změny, které nás čekají, ale také posilovat schopnost tyto změny ovlivňovat a usměrňovat (účastnit se plánování a rozhodování). Vzdělávací systém v České republice bude rozvíjet kognitivní schopnosti i praktické kompetence pro nakládání s reálným světem, ale také poskytovat robustní základ všeobecného vzdělání a rozvíjet dovednosti s těmito znalostmi pracovat (etiku, logiku, systémové a kritické myšlení), aby se lidé v pozdějším životě mohli průběžně specializovat, včetně schopnosti kritické práce se zdroji – zvláště pak s těmi nového druhu (např. internetovými). Bude kladen důraz na zvýšení jazykových kompetencí, tedy ovládání mezinárodních cizích jazyků, zejména pak těch v Evropě nejpoužívanějších (v současnosti především angličtiny, ale i dalších), a to jak z kvalitativního, tak kvantitativního hlediska. Jazykové kompetence je třeba vnímat nejen jako nástroj pracovní mobility, ale také jako součást všeobecného vzdělání i praktických dovedností, které jsou předpokladem orientace v dynamicky se měnícím globalizovaném světě. Je také nutné klást důraz na pochopení a osvojení si evropských kulturních hodnot vycházejících z tradic humanismu a osvícenství. Všechny tyto aspekty je třeba uplatnit při plánovaných revizích obsahu kurikulárních dokumentů.

Vzdělávání musí být rozvojem všeobecných kompetencí

137. Smysl vzdělávání nesmí být zužován na přípravu pracovní síly pro trh práce,³³ resp. pro potřeby zaměstnavatelů projevující se v daném momentě. Jeho cílem v 21. století musí být rozvoj kompetencí pro celý aktivní občanský, profesní i osobní život (jako je např. občanská participace, iniciativa a podnikavost, kreativita, komunikace a spolupráce či řešení konfliktů a problémů, chování v krizové situaci a jiné „měkké“ dovednosti). Musí být zaměřeno na rozvoj celoživotních kompetencí potřebných pro nastoupení cesty udržitelného rozvoje. V obsahu vzdělávání musí být důležitým aspektem *transdisciplinarita*,³⁴ tj. propojení

³¹ MPSV (2015) *Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025*.

³² EK (2008) *Zlepšování schopností pro 21. století*.

³³ OECD (2016) *Trends Shaping Education 2016*.

³⁴ Dle MŠMT ČR (2014) *Rámec rozvoje vysokých škol do roku 2020*.

různých oborů a oblastí lidské činnosti – porozumění vzájemné propojenosti společenských a přírodních, lokálních a globálních, minulých a budoucích procesů s cílem přijmout spoluzodpovědnost za vytváření světa, ve kterém žijeme. K tomu je zapotřebí pěstovat také rozmanitost aktivních a participativních vzdělávacích přístupů a metod. Naopak je potřeba snížit velké množství osvojovaných faktů, které brání kreativitě a hlubšímu poznání vyučovaného tématu. Jedině tak je možné dosáhnout proměny životního stylu k preferování udržitelné spotřeby, která je klíčová pro dosažení environmentální udržitelnosti a transformaci ekonomického systému směrem k menší materiálové náročnosti, a podporovat ochranu životního prostředí a sociální soudržnost³⁵ tak, aby všichni měli možnost být zapojeni a žít důstojný život.

Žáci a žákyně by neměli být selektováni v nízkém věku

138. České děti vykazují v mezinárodním srovnání³⁶ nízkou oblibu školy (patří k nejméně motivovaným pro vzdělávání, „nerady chodí do školy“, „ve škole se nudí“). Náš vzdělávací systém doposud dělí děti již v poměrně útlém věku na talentované a netalementované a směřuje je do různých typů škol. Společnost tak nedokáže ocenit a rozvíjet různorodé předpoklady každého žáka a žákyně, omezuje tím jejich životní šance a ochuzuje sama sebe (cílem by naopak měl být posun k tzv. designu zaměřenému na člověka – *Human-Centered Design*, tj. vycházet primárně z potřeb jednotlivých žáků a žákyně). Mezi různými vzdělávacími cestami proto musí existovat vzájemná prostupnost.³⁷ Stát zajistí, aby vzdělávací systém i nadále plnil svou socializační funkci podporující soudržnost společnosti. A to prostřednictvím vytvoření takových podmínek ve vzdělávání, včetně personální a prostorové kapacity, v jejichž rámci má každý žák nebo žákyně bez rozdílu příležitost začlenit se a vzdělávat se v hlavním vzdělávacím proudu. To je důležité i proto, aby vzdělávání zůstalo místem socializace (vedle rodiny), protože vzhledem k oslabující socializační roli práce se vzdělávání stane klíčovým socializačním systémem s celospolečenským dosahem zaručujícím sociální soudržnost.

Vysoké školy jako autonomní centra vzdělanosti

139. Vysoké školy by měly i nadále plnit svůj nezastupitelný význam ve společnosti rozvojem svých čtyř základních a stejně významných funkcí. Za prvé svůj význam jakožto autonomních a nezávislých center vzniku nových poznatků a inovací, které přinášejí prospěch celé společnosti ve formě nového vědění, produktů či služeb. Za druhé jako center vzdělanosti, kde se tyto poznatky, vědění a typ myšlení předávají lidem a umožňují jim osobní rozvoj. Za třetí jako institucí připravujících vysoce kvalifikované odborníky a odbornice pro svět práce. A za čtvrté jako prostoru rozvoje aktivního občanství nezbytného pro další fungování demokratické společnosti. Role vysokého školství ve společnosti stále vzrůstá s tím, jak se společnost stává složitější a provázanější, i s tím, jak roste role

³⁵ Podrobněji viz MŠMT ČR (2015) *Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání*.

³⁶ Dle šetření PISA a TIMSS, viz FEDERICOVÁ, M.; MÜNICH, D. (2014) *Srovnání obliby školy a matematiky pohledem mezinárodních šetření*.

³⁷ Podrobněji viz MŠMT ČR (2014) *Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020*, priorita 1. Snižovat nerovnosti ve vzdělávání.

moderních technologií a nutnost zvládání velmi komplexních vzdělávacích obsahů. Vysoké školství musí umět na významné změny ve společnosti reagovat, nesmí se tak ovšem díť na úkor autonomie a akademických svobod. Naprosto zásadní je, aby vysoké školství bylo dostupné všem bez ohledu na jejich sociální a ekonomické postavení a zůstalo veřejným statkem a veřejnou odpovědností včetně odpovídající úrovně financování.

Věda a výzkum jako cesta
k poznání a inovacím

140. Věda (výzkum a vývoj) je základním prostředkem, jak dlouhodobě dosahovat inovací a zvládat tak hospodářské, společenské, environmentální a další změny. Kvalitní vědecká a výzkumná činnost je také základem pro kvalitní vzdělávání na vysokoškolské úrovni. Aby byly vědecké a výzkumné aktivity dlouhodobě skutečně celospolečensky přínosné, je potřeba zachovat významnou roli základního výzkumu, který je klíčový mj. pro dlouhodobé udržení kvalitního aplikovaného výzkumu a vývoje. Vědu a výzkum není možné jednoduše podřizovat tržní logice a vnímat prostředky na základní výzkum jako neefektivně vynaložené. Je potřeba podporovat také spolupráci vysokých škol, výzkumných institucí a soukromého sektoru, nikoliv však na úkor svobody bádání. To zajistí především adekvátní financování základního a aplikovaného výzkumu a podpora spolupráce vědeckých center, univerzit, ústavů aplikovaného výzkumu a firem založená na principu rovných podmínek a transparentnosti.

Vzdělávat se je třeba celý
život

141. Důležitá je podpora celoživotního vzdělávání u celé populace, a to občanského i profesního, včetně zapojení věkových skupin 55+ (i 65+) do vzdělávání a získávání kompetencí spojených s fungováním v měnícím se světě. Systém celoživotního učení by měl být založen na možnosti volby různých vzdělávacích cest a jejich prostupnosti. Žádoucí je také pravidelné vzdělávání osob pracujících se sociálně vyloučenými osobami, včetně veřejných opatrovníků, s cílem prevence prohlubování sociálního vyloučení a možné diskriminace. Podobně jako v oblasti kultury budou pro plnění vzdělávacích potřeb společnosti i nadále významná nezávislá média veřejné služby. V této věci je možné využít distančních forem vzdělávání včetně těch prováděných prostřednictvím internetu.

Klíčová je podpora role
vzdělávajících

142. Zásadním předpokladem realizace výše uvedených cílů je podpora zajištění kvalitní výuky vzdělávajícími.³⁸ Pro veřejný vzdělávací systém musí být zajištěny dostatečné zdroje odpovídající vyspělým státům.³⁹ Stejně významné jsou však i systémové změny v pregraduálním i dalším vzdělávání vzdělávajících, v jejich metodické podpoře při zvyšování kvality, tak aby dokázali být nositelem změny a převzít roli průvodců učením v měnícím se světě. Měly by být podporovány celková demokratizace vzdělávání a participativní přístupy ve vzdělávání.

³⁸ Podrobněji viz MŠMT ČR (2014) *Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020*, priorita 2. Podporovat kvalitní výuku a učitele jako její klíčový předpoklad.

³⁹ Dle MŠMT dosahoval ve státech OECD v roce 2012 průměr výdajů na vzdělávání 11,6 % celkových veřejných výdajů, v ČR to bylo pouze 8,9 % veřejných výdajů, viz MŠMT ČR (2015) *České školství v mezinárodním srovnání 2015*, s. 18.

Otevřenost vzdělávání

143. Vzdělávací instituce musejí být otevřené spolupráci, je zapotřebí podporovat iniciativy zdola, síťování, zapojení nestátních aktérů a akterek do vzdělávání, propojování různých forem vzdělávání a různých vzdělávacích institucí (formální a neformální, školní a mimoškolní, počáteční a další vzdělávání).⁴⁰ Musí docházet k základní spolupráci rodiny a školy a k větší participaci rodičů na vzdělávání svých dětí. Nutné je též přehodnocení „pozitivistického“ přístupu ke vzdělávání, a naopak pěstování rozmanitosti aktivních a participativních vzdělávacích postupů a metod, a to s ohledem na budoucí zapojení jedince do společnosti ve všech ohledech.⁴¹ Mezi podporované přístupy by měly patřit zejména konstruktivistické pojetí výuky,⁴² systémové myšlení a pěstování schopnosti adaptace na změnu včetně odolnosti (*resilience*).

Vzdělávání jako katalyzátor
porozumění principům
udržitelného rozvoje

144. Vzdělávání je důležitou oblastí, která zásadním způsobem podmiňuje směřování České republiky k udržitelnému rozvoji.⁴³ Podoba a obsah vzdělávání musí být takové, aby podpořily naplnění cílů a opatření v dalších oblastech strategického rámce *Česká republika 2030*, ať se jedná o přístup k práci, digitalizaci, odstranění nerovností, zajištění zdraví, nebo podporu kultury. V této souvislosti bude provedena revize obsahu kurikulárních dokumentů a důležité místo v nich zaujme rozvoj kompetencí pro udržitelný rozvoj (aktivní občanský, profesní i osobní život – zvládání a ovlivňování změn a porozumění vzájemné propojenosti společenských a přírodních, lokálních a globálních, minulých a budoucích procesů) a aktivizující participativní metody zaměřené na vlastní iniciativu žáků. Je potřeba zvýšit účast pedagogů na dalším vzdělávání pedagogických pracovníků zaměřeném na koordinaci vzdělávání pro udržitelný rozvoj na školách.⁴⁴

1.5 Zdraví

Je třeba snížit nerovnosti ve
zdraví jednotlivých skupin
společnosti

145. Z hlediska zdravotního stavu obyvatel existují mezi skupinami obyvatelstva v České republice zřetelné nerovnosti (např. dle imisně zatížených oblastí či ve střední délce života dle dosaženého vzdělání). Je třeba zlepšit zdraví všech obyvatel a snížit nerovnosti v oblasti zdraví.⁴⁵ Klíčová je role sociálních determinantů zdraví,⁴⁶ stejně jako je významný vliv kvality životního a pracovního prostředí na zdraví lidí.

⁴⁰ Podrobněji viz MŠMT ČR (2014) *Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020*.

⁴¹ Podrobněji viz např. ASPEN INSTITUT PRAGUE (2016) *Česko*, s. 87-103.

⁴² KORCOVÁ, K. (2013) Konstruktivismus v inovativních vzdělávacích programech v české škole. *Studia Paedagogica* 54(11).

⁴³ UNESCO (2016) *Global Education Monitoring Report Summary*, s. 8.

⁴⁴ ČŠI (2016) *Vzdělávání v globálních a rozvojových tématech v základních a středních školách*.

⁴⁵ Podrobněji viz MZD (2014) *Zdraví 2020*, jež definuje jako strategický cíl 1 Zlepšit zdraví obyvatel a snížit nerovnosti v oblasti zdraví.

⁴⁶ „Řešení sociálních nerovností výrazně přispívá ke zdraví a životní pohodě. (...) Znevýhodnění osob a jejich zranitelnost se během života obvykle prohlubuje a je podmíněna jedním, které má důležitý vliv na zdraví, např. rizikové a škodlivé užívání alkoholu a kouření, špatné stravovací návyky, nedostatečná pohybová aktivita a psychické problémy.

Lékařská péče nemá být určena pouze již nemocným	146. Základem zdravotní politiky České republiky bude podpora zdraví během celého života, tedy dlouhodobý pravidelný systematický přístup k ochraně a podpoře zdraví a primární prevenci nemocí. Zdravotnictví by nemělo mít pouze funkci zachytné sítě pro již nemocné, naopak mělo by prioritně plnit funkci preventivní a snažit se o to, aby lidé vůbec neonemocněli nebo aby nemocných bylo co nejméně.
Je třeba vytvořit centra podpory zdraví	147. Mezi nástroje podpory zdraví a prevence onemocnění patří také podpora intenzivnějšího využívání preventivních prohlídek včetně screeningových vyšetření (za účelem rozeznání příp. chorob v jejich časných stádiích, kdy pacient či pacientka ještě nemá potíže a jasné příznaky). Rovněž je důležité uplatňovat vyhodnocování strategických dokumentů státní správy z hlediska ochrany a podpory veřejného zdraví (<i>Health Impact Assessment</i>). Mezi priority bude patřit vytvoření a provozování plošné sítě pracovišť (center) podpory zdraví a primární prevence nemocí. Těmto pracovištím je dále třeba zajistit udržitelnost a institucionální podporu.
Efektivní ochrana zdraví podpořená prostředky veřejných rozpočtů	148. Pro efektivní ochranu a podporu zdraví a prevenci nemocí je třeba zajistit dostatečné financování, a to jak ze státního rozpočtu, tak ze všeobecného zdravotního pojištění a dalších zdrojů. Prostředky ze zdravotního pojištění (tj. zejména z tzv. fondů prevence zdravotních pojištěnec) je nutné využívat efektivně k podpoře zdraví a prevenci nemocí.
Účinným nástrojem je zdravotní gramotnost	149. Stát bude více investovat do prevence nemocí, podpory zdraví a rozvoje tzv. zdravotní gramotnosti obyvatel. Zdravotní gramotnost je schopnost rozšiřovat znalosti a dovednosti, díky kterým se lidé dokáží rozhodovat ve prospěch vlastního zdraví i zdraví svého okolí, a také schopnost orientovat se v komplexním systému zdravotní a sociální péče. Nezanedbatelný je ovšem také přístup jedince k naplňování vlastního zdravého životního stylu a jeho odpovědnost za své zdraví.
Cestou je zdravé životní prostředí i životní styl včetně kvalitních potravin	150. Pro další zlepšení zdraví je třeba zásadní měrou snižovat zátěž lidí zdravotně rizikovými látkami i hlukem. Nejnaléhavější jsou rizikové emise znečišťujících látek z domácích topenišť na pevná paliva (uhlí a dřevo), rizikové emise znečišťujících látek z dieselových a benzinových motorů především v dopravě (PAU, B(a)P, PM _{2,5}) a další zdravotně rizikové látky v ovzduší, ve vodách, v půdě, vnitřním prostředí budov, v potravinách, nápojích i jiných předmětech. Stát bude podporovat z pohledu kvality života důležité pozitivní změny životního stylu jako například omezování zdravotně rizikového chování – prevenci užívání tabáku a přechod k nekuřáctví, prevenci konzumace alkoholu, užívání dalších návykových látek a závislostního chování. Dále bude důsledně podporovat dostatečné pohybové aktivity populace, správnou výživu a stravovací návyky jedinců. Stát se zasadí ale také o změny sociálních okolností a možnost života ve zdravém prostředí, podporu zdraví v rámci komunit, dostupnost kvalitních

Zmíněné chování je do značné míry důsledkem stresu a dalších životních nesnází.“ MZD ČR (2014) *Zdraví 2020*, s. 19.

potravin, přístup ke kvalitní vodě, absenci znečištění vzduchu – smogu nebo tabákového kouře na pracovišti i mimo něj.

Nárůst významu
gerontologie a lázeňství

151. S ohledem na demografické stárnutí je nezbytné zajišťovat zdravé pracoviště pro všechny věkové skupiny. Stát bude klást důraz především na podporu udržitelné práce a zdravého stárnutí již od začátku profesní dráhy. Je nutné zabývat se budoucími potřebami pacientů a pacientek, pracujících i pracovišť. V souvislosti se zvyšováním střední délky života bude nutné dbát většího důrazu na prodlužování délky aktivního, kvalitního života (délky života ve zdraví) pomocí akcentování rozvoje geriatric (tj. klinické gerontologie, která se zabývá zdravotním a funkčním stavem ve stáří včetně zvláštností jeho chorob a jejich léčby) a lázeňství, včetně širšího využití lázeňské péče v kontextu pooperační péče a prevence.⁴⁷ Lázeňství bude nutné více vnímat jako interdisciplinární obor přesahující rámec České republiky i samotný resort zdravotnictví, neboť též zajišťuje ochranu přírodních léčivých zdrojů a ochranu lázeňských míst, včetně okolní krajiny využívané pro terénní léčbu.

Všeobecně dostupná,
kvalitní veřejná a dostatečně
financovaná zdravotní péče

152. Pro omezení dopadů sociálních rozdílů na zdravotní stav obyvatel je klíčové udržet všeobecně dostupnou zdravotní péči v dostatečné kvalitě i kapacitě (zejména co do personálu a počtu lůžek ve zdravotnických zařízeních) na celém území České republiky. Zásadní výzvou je udržitelnost a institucionální podpora systému ochrany a podpory veřejného zdraví a prevence nemocí. Stát zajistí zejména plošnou a stabilní institucionální podporu, protože oslabování tohoto systému by vedlo k jeho neefektivitě a k zásadním dopadům nejen na zdraví občanů, ale i na celkové veřejné výdaje na zdravotnictví a ekonomiku České republiky. Za účelem zvyšování kvality života chce stát postupně navyšovat zdroje alokované pro systém zdravotnictví na úroveň průměru vyspělých států. Klíčovými jsou investice do stabilizace a rozvoje zdravotnického personálu, včetně vyrovnání lokálních (regionálních) nedostatků jeho konkrétních specializací. K zajištění kvalitní lékařské péče je nutné zajistit dostatečný počet lékařů a lékařek i zdravotníků (zdravotních sester) a dalšího personálu ve zdravotnictví – vzhledem k jejich stárnutí a nedostatku v některých oblastech. Stát se proto zasadí o zvýšení počtu studujících na lékařských fakultách a jejich motivaci zůstat v České republice pracovat po vystudování vysoké školy. To by mělo být především zajištěno dostatečnou informovaností během studia a také snazším systémem atestace nutné k výkonu praxe. Stát se také zasadí o zvýšení počtu vysokoškolských pedagogů a pedagožek, zejména teoretických oborů. Vzhledem k délce studia lze očekávat zlepšování současné situace až po roce 2025.

Adaptace zdravotnictví na
nastupující rizikové trendy

153. Zdravotní systém musí být připraven čelit novým problémům, např. rizikům nových infekčních onemocnění, nárůstu rezistence vůči antibiotikům, či nárůstu duševních onemocnění ve společnosti.

⁴⁷ Ačkoli lázeňství může být spojováno s cestovním ruchem a turistikou, jedná se primárně o formu následné léčebné péče, nikoliv obecný obor služeb typu hotelnictví.

Statistická analýza
a nastavení procesů inovace
ve zdravotnictví

154. Další možnosti rovněž nabízí výrazné zkvalitnění a zajištění dostupnosti zdravotnických dat a statistiky, včetně jednotlivých indikátorů zdravotního stavu, a to jak v mezinárodním srovnání, tak na národní úrovni a na úrovni regionů, měst a obcí.⁴⁸ Jsou nastaveny postupy pro vstup nových technologií do zdravotnictví, které zajišťují prověřování klíčových aspektů aplikace (klinické přiměřenosti, přínosu k léčbě, efektivity využití, etických a sociálně-kulturních dopadů). Stát proto bude výše jmenované postupy prověření dopadů (např. *Health Technology Assessment*) operativně rozvíjet.

Tvorba politik pro oblast
zdraví

155. Péče o zdraví přesahuje resort zdravotnictví a vyžaduje zapojení institucí na všech úrovních veřejné správy, neziskového i soukromého sektoru, vědeckých a vzdělávacích institucí, komunit i samotných jedinců. K řízení a rozhodování je třeba přizvat všechny složky společnosti, sociální skupiny i jednotlivce. Česká republika posílí veřejné zdravotnictví, zejména orgány a instituce ochrany a podpory veřejného zdraví.

1.6 Kultura

Kultura zdrojem státní
identity

156. Kulturu je možné chápat jako sféru rozvoje tvořivosti a aktivního utváření i reflexe hodnot společnosti. Zahrnuje kulturní dědictví a umění, stejně jako způsob života, systémy hodnot, tradice a přesvědčení. Její význam narůstá v moderním sekulárním demokratickém státě, kde se stává klíčovou součástí tvorby a udržování státní identity. Kulturní politika je proto součástí žité demokracie.

Identita založená na kultuře
je garantem společenské
soudržnosti

157. Kulturní a mediální politika jsou odpovědné za utváření, posilování a udržování státní identity založené na kultuře, jež je klíčovou složkou soudržnosti společnosti a jejího udržitelného rozvoje. Kultura a umění mají zásadní úlohu při posilování společenské odolnosti vůči protidemokratickým silám. Pozornost si v tomto kontextu zasluhuje také mediální politika, v níž hrají nenahraditelnou roli nezávislá média veřejné služby, která slouží jako referenční bod pro obyvatele a významně podporují rozmanitost kultury. Zvláštní pozornost je třeba věnovat také podpoře kultury všech národnostních menšin.

Podpora rovného přístupu ke
kultuře

158. Znalost vlastní kultury a vědomí její hodnoty spolu s respektem k rozmanitosti kulturních projevů a kladným kulturním hodnotám cizích kultur či menšin jsou jedny z hlavních prostředků umožňujících chránit společnost před negativními jevy, např. před šířením uniformity, ztrátou kulturní identity, xenofobií či šířením konzumeristického vztahu ke světu včetně jeho negativních environmentálních důsledků. Stát proto bude podporovat u celé populace rozvoj kulturních znalostí a kompetencí a snižovat nerovnosti v dostupnosti kultury (mj. s využitím potenciálu

⁴⁸ V oblastech, kde tzv. „tvrdá data“ nepostihnou krátkodobější trendy a jsou tak průkazná spíše v dlouhodobém horizontu, např. některé oblasti prevence nemocí a podpory zdraví, je žádoucí hledat rovněž tzv. „procesní indikátory“ a na základě jejich vyhodnocování vhodně reagovat vybranými politickými opatřeními.

internetu) napříč celou společností, zejména u znevýhodněných skupin včetně etnických menšin. Neznalost většinových kulturních hodnot je mimo jiné překážkou úspěšné integrace těchto znevýhodněných skupin.

Rozvoj kultury vyžaduje
zajištění dostatečných zdrojů

159. Kultura přispívá ke zvýšení kvality života – přetváří města a obce na příjemná místa k životu, práci a k cestování, stimuluje vzdělávání a přispívá k celoživotnímu osobnímu rozvoji. Především je však klíčovou součástí identitní politiky a rozvoje kreativity. Proto je pro její rozvoj nezbytné zajištění dostatečných veřejných zdrojů především za účelem metodické i finanční podpory a důstojného ohodnocení zaměstnanců veřejných, soukromých i neziskových institucí v sektoru kultury.

Státní podpora kultury jako
zdroj inovace
a zaměstnanosti

160. Cílem kulturní politiky musí být podpora těch součástí živé i památkové kultury, které nemohou být úspěšné komerčně, a přitom patří do sféry vysoce kvalitního umění. Umění je generátorem inovací, jež nacházejí uplatnění mimo vlastní kulturní oblast. Umění, kulturní dědictví a péče o ně představují také významné tvůrce pracovních míst. Povaha obnovy kulturního dědictví a podpora umění, jež vyžaduje více specifických pracovních postupů různé odbornosti, tvoří trvalý základ zaměstnanosti a příležitosti pro menší a střední firmy a vytváří prostor k uchování, popř. obnově ojedinělých postupů a technologií. Kulturní a kreativní odvětví jsou zdrojem technologických i netechnologických inovací a svou přidanou hodnotou přispívají k rozvoji ostatních hospodářských odvětví. Jejich mezioborový přesah má pozitivní dopad na udržitelný rozvoj, tvorbu a posilování sociálního kapitálu, rozvoj cestovního ruchu i na zvyšování hodnoty výrobků a služeb generovaných jinými průmysly. Úkolem státu je rovněž v rámci podpory vyváženého a efektivního řízení inovací zohlednit nové rostoucí obory z oblasti digitální ekonomiky a kulturních a kreativních průmyslů, jejichž výsledky přesahují hranice kultury a umění a přispějí ke společenskému a hospodářskému rozvoji České republiky.⁴⁹

Rovný přístup ke kreativě
jako předpoklad adaptability
na změny

161. Kreativita jako ústřední hodnota evropské identity je součástí plnohodnotného lidského života, proto musí být možnost jejího rozvoje otevřena všem bez ohledu na sociální status. Zároveň je nezbytným zdrojem řešení výzev proměny světa, které nás čekají v nejbližší budoucnosti.

Dostupnost kultury a umění
má přednost před
komerčním ziskem

162. Zpřístupňování kulturních a uměleckých hodnot musí mít ve veřejné oblasti přednost před generováním finančních prostředků. Vzhledem k historickému vývoji je velká část kulturních institucí České republiky státním a veřejným majetkem. Žádoucím cílem je ve veřejné sféře poskytování a aktivní zprostředkování kulturních hodnot (v přiměřené míře) bezplatně.

⁴⁹ Viz např. ÚV ČR (2016) *Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci České republiky*. Popř. MK ČR (2015) *Státní kulturní politika ČR 2015–2020 s výhledem do roku 2025*.

Veřejné tvůrčí soutěže jako nástroj dosažení kvality

163. Hlavním kritériem v oblasti kultury je vždy její účinná produkce. Za hlavní nástroj lze považovat uplatňování principu veřejné tvůrčí soutěže. Je třeba vytvořit prostředí, které zajistí, aby spolupráce státu a samospráv se soukromým sektorem byla v oblasti kultury oboustranně výhodná.

Kulturní politika musí být podporovaná i na lokální úrovni

164. Kulturní politika státu má být provázaná na všech úrovních veřejné správy. Samosprávy je třeba aktivně podporovat ve schopnosti účinně spojovat státní kulturní politiku s místními podmínkami tak, aby se prostředky i pozornost přiměřeně rozdělovaly rovněž ve prospěch kvalitní kulturní produkce na lokální úrovni.

Kulturní dědictví přispívá k místnímu rozvoji

165. Zvláštní pozornost je třeba nadále věnovat kulturnímu dědictví (památkám a uměleckým sbírkám). Z výzkumu vyplývá pozitivní dopad kulturního dědictví na kvalitu života i ekonomiku státu.⁵⁰ Hmotné kulturní dědictví zprostředkované veřejnosti má nesporný pozitivní ekonomický dopad v místě, kde přispívá k rozvoji řady služeb. Kulturní dědictví i kulturní a kreativní odvětví představují významného tvůrce pracovních míst. Posilují tak zejména lokálně orientované podniky se zapojením místních pracovníků.

Propagace kulturního dědictví podpoří cestovní ruch

166. Cestovní ruch obecně zvyšuje povědomí o dané zemi. Řada turistů do ní míří právě díky jejím památkám a živé kultuře. Na jedinečné kulturní identitě je možné stavět udržitelný kulturní cestovní ruch. Propagaci státu v zahraničí prospěje účast v evropských, mezinárodně respektovaných statusech kulturního dědictví, jako např. účast v Seznamu světového dědictví UNESCO, v Reprezentativním seznamu nemateriálního kulturního dědictví lidstva UNESCO, v Mezinárodním registru Paměti světa UNESCO a v dalších evropských, mezinárodně respektovaných nástrojích podpory kulturního dědictví, např. Evropské kulturní stezce (European Cultural Route), označení Evropského dědictví (European Heritage Label) či v Evropských cestách průmyslového dědictví (European Route of Industrial Heritage).

Kulturní krajina pro zvládnutí změny klimatu

167. Kulturní hodnotou specifického typu je kulturní krajina. Její ochranu je třeba uvést do souladu s požadavky adaptace na změnu klimatu se zodpovědným zřetelem k vyvažování obou potřeb.

1.7 Strategické cíle

1. Společenské klima je vůči rodinám všestranně příznivé, bariéry a společenské tlaky jsou minimalizovány. Rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany a jsou společensky vysoce oceňovány.

⁵⁰ Výzkum v rámci projektu EU Cultural Heritage Counts for Europe, který si kladl za cíl analyzovat veškerá dostupná kvantitativní i kvalitativní data související s ekonomickými, sociálními, environmentálními a kulturními dopady kulturního dědictví, viz CHCfE CONSORTIUM (2015) *Cultural Heritage Counts for Europe*.

- 1.1 Vhodné socioekonomické podmínky podporují dobré fungování rodin. Zaměřují se na finanční zajištění rodiny, slučitelnost práce a rodiny a služby péče o děti i seniory. Umožňují tak získat dostatek volného času pro zkvalitňování rodinných vztahů.
- 1.2 Rodinám se specifickými potřebami je věnována zvláštní pozornost. Jsou přijímána cílená opatření přispívající k rovnému přístupu ke vzdělávání a uplatnění členů těchto rodin na trhu práce i ve společnosti.

2. Technologický a sociální rozvoj rozšiřují přístup k důstojné práci.

- 2.1 Trh práce vykazuje na celostátní i regionální úrovni nižší strukturální nerovnováhy, zmírňuje se polarizace trhu práce i její společenské dopady.
- 2.2 Přístup k důstojné práci se rozšiřuje i pro skupiny, které jsou na trhu práce dosud znevýhodněné – rodiče na rodičovské dovolené, osoby se zdravotním postižením nebo osoby starší 50 let.
- 2.3 S obecnou mírou nezaměstnanosti se zároveň snižuje i podíl dlouhodobě nezaměstnaných na celkové nezaměstnanosti.
- 2.4 Minimalizuje se míra prekarizace a nedobrovolné flexibilizace práce, a to i u činností vykonávaných prostřednictvím ekonomiky platform a jiných nových atypických forem práce.
- 2.5 Imigrační a integrační politika klade důraz na přilákání kvalifikovaných cizinců a cizinek a posiluje diverzitu pracovních sil významnou pro inovace. Veřejné politiky také podporují návrat českých občanů a občanek ze zahraničí.

3. Strukturální nerovnosti ve společnosti jsou nízké.

- 3.1 Dlouhodobě se snižuje podíl osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením.
- 3.2 Snižuje se příjmová nerovnost a je kladen důraz na udržení silné střední vrstvy.
- 3.3 Snižuje se genderová nerovnost.
- 3.4 Je zajištěn rovný přístup k osobám ohroženým diskriminací na základě pohlaví, věku, péče o závislé osoby, zdravotního postižení, etnicity, národnosti, sexuální orientace, vyznání nebo světonázoru. Zvláštní důraz je kladen na předcházení vícečetné diskriminaci.

4. Vzdělávání rozvíjí individuální potenciál jedinců a jejich schopnost zvládat i ovlivňovat změny a podporuje soudržnou společnost orientovanou na udržitelný rozvoj.

- 4.1 Vzdělávací systém je inkluzivní a vzájemně prostupný, neselektuje žáky a žákyně v útlém věku na talentované a netalentované a omezuje závislost vzdělávacích drah a výsledků na jejich socioekonomickém zázemí.
- 4.2 Systém vzdělávání podporuje učitele, učitelky a další vzdělavatele, aby ve vzdělávání dokázali přinášet potřebné změny a převzít roli průvodců účastníků vzdělávání v měnícím se světě. Je otevřený intenzivnímu kontaktu s reálným světem a zapojuje všechny aktéry ve vzdělávání.
- 4.3 Vzdělávání zajišťuje každému přístup k rozvoji přenositelných kompetencí, potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život. Systém zahrnuje přiměřený všeobecný základ nezbytný pro další vzdělávání, zapojení do společnosti i pro porozumění vzájemné provázanosti současného světa.
- 4.4 Systém celoživotního vzdělávání je veřejně garantovaný a široce dostupný: Zaměřuje se jak na profesní vzdělávání, tak i na vzdělávání v oblasti přenositelných dovedností.

5. Zdraví všech skupin obyvatel se zlepšuje.

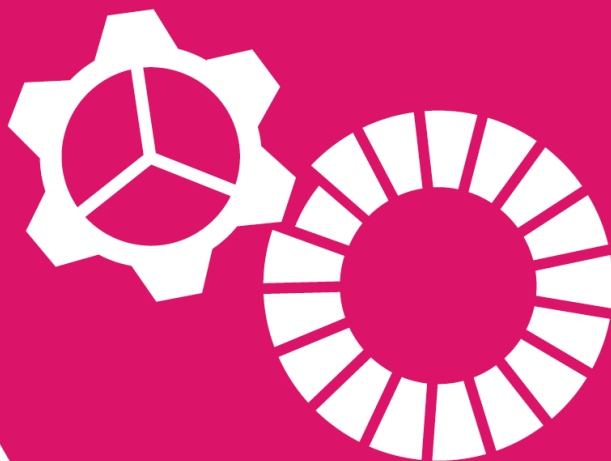
- 5.1 Zvyšuje se délka života ve zdraví u všech skupin obyvatel České republiky.
- 5.2 Snižují se vlivy způsobující nerovnosti v oblasti zdraví.
- 5.3 Systém veřejného zdravotnictví je stabilní, všeobecně dostupný co do kvality i kapacity a současně se rozvíjí odpovídající profesní struktura. Věkový průměr lékařského i nelékařského personálu se snižuje a zlepšuje se ohodnocení všech pracovníků ve zdravotnictví.
- 5.4 Zdravý životní styl je podporován prostřednictvím vyšších veřejných výdajů s důrazem na primární prevenci nemocí a podporu zdraví v průběhu celého života.
- 5.5 Snižuje se konzumace návykových látek i zátěž obyvatel zdravotně rizikovými látkami a hlukem prostřednictvím lepší kvality životního prostředí. Příslušné limity škodlivých látek a hluku nejsou překračovány.

6. Vyšší veřejné investice podporují klíčové funkce kultury a rovný přístup ke kultuře a kreativitě.

- 6.1 Do oblasti kultury směřují vyšší veřejné výdaje a posilují se možnosti dlouhodobého finančního plánování kulturních organizací.
- 6.2 Podle potřeb měnící se společnosti je systémově podporován rozvoj i zakládání nových kulturních organizací.

- 6.3 Kulturní a kreativní průmysly jsou podporovány jako příležitost pro rozvoj ekonomiky.
- 6.4 Pracovníci v kultuře jsou podporováni metodicky i finančně s cílem zvyšování jejich prestiže a zlepšování podmínek potřebných pro jejich kreativní a motivační roli vůči dalším skupinám společnosti.

HOSPODÁŘSKÝ MODEL

2 Hospodářský model

Vize

Ekonomika České republiky cíleně snižuje svou materiálovou a energetickou náročnost. Hospodářské instituce zajišťují dlouhodobý růst ekonomiky postavený na podnikavosti, inovacích, tvůrčích schopnostech lidí, oborech s vyšší přidanou hodnotou, na oběhovém hospodářství, nízkouhlíkových technologiích, robotizaci a digitalizaci a opírá se o odolnou a kvalitní infrastrukturu. Stojí na principech sociálně-tržního hospodářství, jehož základní vlastností je spolupráce a koordinace mezi veřejným, podnikatelským a neziskovým sektorem. Veřejné finance zajišťují, že zdroje na realizaci veřejných politik jsou dostatečné a efektivně vynaložené.

Úvod

Cílem je efektivní a šetrné hospodářství

201. Hospodářství je souhrnem tvořivých (produktivních) činností, které uspokojují hmotné i nehmotné potřeby lidí. Udržitelný hospodářský model zajišťuje schopnost hospodářství dlouhodobě zvyšovat rozsah a kvalitu poskytovaných služeb a statků, a to co nejefektivnějším a nejšetrnějším způsobem, kdy se zároveň daří udržovat nároky na přírodní zdroje v přijatelných mezích neohrožujících produkční schopnosti Země v dlouhém období, tzv. *decoupling*. Podpora efektivního a šetrného hospodářského modelu je hlavním obecným cílem této kapitoly.

Měřítkem úspěchu je nejen HDP

202. Hospodářský úspěch se poměřuje materiálním bohatstvím ekonomiky. K měření lze využít několika indikátorů. HDP je objem produkce národního hospodářství. Měřítkem ekonomické úrovně ekonomiky je HDP přepočítaný na jednoho obyvatele. Růst ekonomické úrovně na obyvatele a zvyšující se kvalita života spolu korelují. Pro malou otevřenou ekonomiku, jakou je ČR, je důležitým ukazatelem hrubý národní důchod (HND). To je objem důchodů rezidentů – domácích ekonomických subjektů. Rozdíl mezi HDP a HND ukazuje, jaká část důchodů vytvořených v ekonomice v ní také zůstane (a může tedy sloužit k dalšímu rozvoji ekonomiky, financování veřejných politik, spotřebě, investicím ap.).

Podmínkou úspěchu hospodářství je makroekonomická stabilita

203. Výkyvy ekonomického výkonu, ekonomické cykly, mohou ovlivnit úspěšnost v plnění vytyčených cílů udržitelného rozvoje. Plnění cílů tohoto strategického rámce proto musí být vždy hodnoceno s přihlédnutím jednak k fázi cyklu, zda je ekonomika v recesi či konjunktře, ale také k makroekonomické stabilitě. Proto budou při hodnocení úspěšnosti ČR

2030 vždy brány v potaz ukazatele HDP, HND, reálná spotřeba domácností, míra inflace a vnější rovnováha (poměr běžného účtu platební bilance k HDP).

HDP má svá omezení, která bereme v úvahu

204. Tyto ukazatele mají omezenou vypovídací hodnotu a existuje řada alternativ, mezi jinými např. index lidského rozvoje (Human Development Index) nebo index udržitelného ekonomického blahobytu (Index of Sustainable Economic Welfare). Trendy tvrdých kvantitativních ukazatelů, zejména HDP či HND, jsou však hodně podobné jiným, „měkčím“ indikátorům kvality života a také úrovni blahobytu, jak ji vnímají české domácnosti ve svém každodenním životě. Proto zůstaneme u této standardní ekonomické metriky. Takto vyjádřené materiální bohatství je navíc nedílnou součástí širšího hodnocení kvality života v rámci OECD *Well-being Framework*.

Konvergence k EU15 vyžaduje zásadní proměnu ekonomiky

205. ČR se přibližuje průměrné ekonomické úrovni EU. Konvergovat k HDP na osobu původních členských zemí EU15, které jsou bohatší než průměr celé Unie, je v horizontu patnácti let velmi ambiciózní. Podmínkou by musel být kvalitativní skok ekonomiky na vyšší výkonnostní úroveň. To je možné pouze za předpokladu výrazných strukturálních změn doprovázených růstem produktivity a přidané hodnoty. Nutné strukturální reformy se musí dotknout pěti oblastí detailně specifikovaných v pěti číslovaných sekcích této kapitoly.

2.1 Hospodářské instituce

Zahraniční investice jako motor růstu se vyčerpávají

206. Růst české ekonomiky dosud spočíval především na vnějších zdrojích, na masivním přílivu přímých zahraničních investic (PZI). Tento vnější zdroj růstu se však vyčerpává, příležitosti pro PZI jsou již zřejmě z velké části saturovány. Tento trend ilustruje např. zastavení růstu hodnoty PZI (viz graf 2.3 v Analýze rozvoje). Cílem příštích patnácti let je udržení a prohloubení přínosů PZI a současné nalezení a aktivizování vnitřních zdrojů růstu nezávislých na PZI.

Tři pilíře hospodářské politiky

207. Pokud má česká ekonomika dlouhodobě vytvářet dostatek zdrojů, je potřeba zaměřit se na tři úkoly: (1) podporu podnikání, (2) přímé provádění prorůstových opatření se zaměřením na oblasti vzdělávání (viz [podkapitola 1.4](#)), výzkumu, vývoje a inovací včetně infrastruktur a (3) kladení důrazu na efektivitu využívání zdrojů a snižování škod, které spotřeba přírodních zdrojů způsobuje. Těmto třem úkolům je dále věnována pozornost. Podpora podnikání musí zahrnout všechny podnikatelské sektory, zejména však malé a střední podniky (MSP) jako nejméně rozvinutý sektor s nejvyšším růstovým potenciálem. Nejdůležitější je zaměřit se na růst kvality PZI. V sektoru velkých podniků, které tvoří páteř ekonomiky, je nutné podporovat kvalitu a mezinárodní konkurenceschopnost jejich produktů. Druhému a třetímu úkolu se věnují sekce 2.2 až 2.4.

Zvyšovat kvalitu zahraničních investic

208. Česká republika bude usilovat o zvyšování kvality PZI zahraničních firem působících na území našeho státu. Cílem je dosáhnout na co

nejsofistikovanější patra mezinárodních hodnotových řetězců, tedy ta s nejvyšší přidanou hodnotou. Ukazatelem kvality PZI *ex post* je produktivita práce a výše mezd, ukazatelem *ex ante* může být technologická intenzita investice.

Využití subdodavatelské
pozice a pokročit
k samostatnosti

209. Česká republika bude u domácích firem podporovat rozvoj podnikání s co nejvyšší přidanou hodnotou, což částečně souvisí se zvyšováním kvality PZI, ale také s investicemi do výzkumu, vývoje a inovací. Náročnější poptávka zahraničních firem působících v ČR na subdodávky může být vhodným impulsem a příležitostí pro domácí podniky. Druhou, v dlouhém období důležitější podporovanou částí je posun z pozice subdodavatele na samostatného producenta schopného uplatnit vlastní produkt na trhu finální produkce.

Velké podniky
konkurenceschopné
v zahraničí

210. Velké podniky tvoří páteř ekonomiky. Jejich podíl 45 % na tvorbě HPH je dominantní. Růst podílu tohoto sektoru na tvorbě HPH není proto tak důležitý. Mnohem podstatnější je zvyšování jeho kvality, podobně jako u PZI. Podpora velkého podnikání by se proto měla zaměřit na schopnost velkých podniků dostat se a udržet se na špičce technického, organizačního a obchodního vývoje ve světě, což představuje velké investice do vlastní infrastruktury a do výzkumu, vývoje a inovací.

Malé a střední podniky mají
největší potenciál růstu

211. Největší potenciál přispět k ekonomickému růstu mají MSP, protože jsou v České republice jako sektor méně rozvinuté než velké a mikro podniky. Ačkoliv mají přibližně stejný podíl pracujících jako průměrně země EU, mají menší podíl na HPH. Je třeba odstraňovat největší překážky rozvoje MSP, zejména usnadnit přístup ke kapitálu a snížit relativně vysoké administrativní bariéry.

Prvkem podpory MSP je také
sociální podnikání

212. Jedním z prvků podpory MSP je také podpora participativní ekonomiky, jejíž součástí je sociální podnikání anebo podnikání prostřednictvím zaměstnanecké spoluúčasti či družstevnictví. Tento typ podnikání dokáže efektivně kombinovat ziskovost se sociálním začleňováním a demokratickými systémy rozhodování. Rovněž usnadňuje financování začínajících podniků či převod vlastnictví již existujících podniků, tzv. následnictví.

Přijetí nebo nepřijetí eura
ovlivní výkon a podobu
české ekonomiky

213. S podobou a výsledky české ekonomiky v příštích 15 letech úzce souvisí, zda přijmeme euro. Vstup do eurozóny bude mít hospodářské i politické důsledky. Z ekonomického pohledu s sebou euro nese výhody, zejména nižší transakční náklady, i nevýhody, především ztrátu vlastní měnové politiky, jež umožňuje vyrovnávat se skrze vlastní měnové nástroje (včetně plovoucího měnového kurzu) s ekonomickými šoky. Pro případné rozhodnutí o přijetí bude kromě plnění příslušných formálních kritérií v ČR a souhlasu zemí Eurozóny nutnou podmínkou, aby byl tento krok pro ČR z dlouhodobého pohledu ekonomicky výhodný, tedy aby jeho přínosy převážily nad náklady. Mělo by také dojít k vnitřní konsolidaci samotné Eurozóny, která se v současné době potýká s řadou vnitřních problémů, a k vyjasnění jejího dlouhodobého fungování. Na druhé straně

by měla ČR před přijetím Eura dosáhnout přiměřené úrovně konkurenceschopnosti na vnitřním trhu EU, která po jeho přijetí již nebude moci být v případě potřeby posilována oslabením směnného kursu.

Sledujme kontinentální
model ekonomiky

214. Hospodářský model České republiky stojí ve většině ukazatelů mezi liberálním anglosaským a koordinovaným kontinentálním modelem. Plně však nevyužívá výhod ani jednoho z nich.⁵¹ Pro zvýšení růstového a konvergenčního potenciálu ekonomiky České republiky se systém financování vývoje a inovací, vzdělávání a řízení firem a průmyslových vztahů musí změnit, aby k vytváření vzájemné synergie nevyžadoval dlouhodobé, systematické a jednostranné transfery (např. know-how či kapitálu) ze zahraničí. Povaze a výhodám středoevropského regionu a tradici velkých průmyslových podniků v Čechách i na Moravě odpovídá spíše koordinační model ekonomiky, který se nejvíce rozvinul v Německé spolkové republice. Změna tuzemských hospodářských institucí tímto směrem by neměla být mechanická, ale měla by brát v úvahu domácí specifika a aktuální trendy.

2.2 Výzkum, vývoj a inovace

Propojit výzkum, vzdělávání
a podnikovou sféru

215. Inovace je zlepšení produktu nebo služby. Velmi často je výsledkem výzkumu a vývoje. Předpokladem vyšší míry inovací je fungující propojení mezi výzkumnými organizacemi, kvalitním školstvím a podniky. Je nezbytné obnovit a podporovat institucionální základnu aplikovaného výzkumu a zefektivnit šíření a sdílení znalostí z výzkumných organizací s důrazem na jejich následné uplatnění v praxi.

Schopnost inovovat je klíčem
k dosažení dlouhodobě
výkonné ekonomiky

216. Schopnost inovovat na základě výzkumu a vývoje je nutnou podmínkou pro zvyšování životní úrovně. Na inovacích také závisí naše schopnost reagovat na očekávané potřeby společnosti a globální výzvy. Nedílnou součástí tohoto procesu je podpora výchovy k inovacím a podpora rozvoje prostředí, kde má duševní vlastnictví a know-how svoji společenskou a ekonomickou hodnotu. V současnosti jde např. o požadavek na realizaci celé řady opatření v souvislosti se změnou klimatu, např. přechod k nízkouhlíkovému oběhovému hospodářství a snižování energetické náročnosti (mitigace) a minimalizaci jejich negativních vlivů na společnost a životní prostředí (adaptace). Pouze inovující ekonomika je schopna absorbovat a osvojit si nové technologie a způsoby podnikové organizace a kapitalizovat je.

Posílit inovační potenciál
domácích podniků

217. Česká ekonomika umí absorbovat nové technologie a postupy vyvinuté jinde. Analogicky s celkově silným postavením zahraničních firem působících v České republice jsou to právě zahraniční a zároveň velké podniky, které táhnou aplikovaný výzkum a vývoj. Segment výzkumně a technologicky orientovaných malých a středních podniků je poměrně

⁵¹ Více viz ÚV ČR (2016) *Analýza odlivu zisků*.

nerozvinutý.⁵² Je zapotřebí stimulovat podniky, které zatím neinovují a výzkum a vývoj ani neprovádějí, ani jeho výsledky nenakupují, k zahájení vlastních aktivit výzkumu a vývoje nebo ke spolupráci s výzkumnými organizacemi včetně vysokých škol. Cílem je zajistit posun pozic malých a středních podniků v hodnotovém řetězci směrem k pozicím s vyšší přidanou hodnotou (schopnost prodat své výrobky a služby za vyšší cenu). Podpora výzkumné a inovační aktivity MSP s pomocí vhodných, v ČR dosud minimálně rozšířených nástrojů podpory rychle reagujících na požadavky trhů je dalším krokem v podpoře tohoto segmentu. Impulsem pro inovace je velmi často i vstup na nové trhy. Míra internacionalizace MSP je však v České republice dlouhodobě nízká, v budoucnu by proto měla být více akcentována stejně jako zvýšení účasti MSP v mezinárodních programech. V kontextu časté strategie podniků přejímat a adaptovat technologie ze zahraničí je také důležité klást důraz na zavádění inovací vyšších řádů (čím vyšší řád inovace, tím podstatnější změna postupu nebo produktu).

Podporovat obchodní využití
domácích inovací

218. Výzvou do budoucna, kromě samotné inovační činnosti, je schopnost podniků inovace zobchodovat a vytvářet z nich celý hodnotový řetězec. Musejí nové řešení nejen doma objevit, ale také použít a prodat, aby co největší část přidané hodnoty zůstala v domácí ekonomice. Klíčovým úkolem státu je podporovat navazování činnosti výzkumných organizací na malé a střední podniky a zefektivnění a zrychlení komercializace výsledků výzkumu, a tak posilovat dosud nedostatečnou institucionální základnu aplikovaného výzkumu.

2.3 Hospodaření se zdroji

Hospodárnost spotřeby
zdrojů je žádoucí vlastností
ekonomiky

219. Udržitelnost, produktivita a v neposlední řadě samotná vyspělost ekonomiky se odráží ve schopnosti pracovat se zdroji, a to zejména s efektivitou jejich využití a recyklace. Mezi zdroji jsou pro českou ekonomiku nejdůležitější energetické a ostatní nerostné suroviny, půda, voda a čisté ovzduší. Dalším důležitým parametrem spotřeby zdrojů jsou emise skleníkových plynů, zejména CO₂, znečišťujících látek a produkce odpadů.

Je žádoucí zohledňovat
externalitu

220. S využíváním zdrojů se pojí externality, neboli externí náklady a přínosy. Externality jsou zahrnuty v ceně zdrojů pouze částečně. Společnost proto využívá zdroje více nebo naopak méně, než je odpovídající jejich společenské hodnotě. O nápravu se snaží jak česká, tak evropská legislativa, a to v různé míře a pomocí různých nástrojů. Zohlednění externalit by měla umožnit vyvážená kombinace různých přístupů, např. vyjádření hodnoty a kompenzace ekosystémových služeb (viz [sekce 3.1](#) a specifický cíl [12.6](#)), tj. kompenzace dodavatelům těchto služeb, nebo daně či limity omezující spotřebu zdrojů, která poškozuje

⁵² ÚV ČR (2016) *Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky na léta 2016–2020*.

životní prostředí, zdraví obyvatel nebo nadměrně zatěžuje použitou infrastrukturu.

ČR ani její okolí nejsou zdrojově soběstačné

221. ČR je jako evropský stát součástí geopolitického prostoru, který spotřebuje více surovin, než kolik produkuje. Více než tři čtvrtiny kovových rud, dvě třetiny fosilních paliv a prakticky veškerý fosfor spotřebované v EU pochází z třetích zemí⁵³, vlastní produkce fosilních paliv navíc rychle klesá. Samo o sobě to nemusí být nutně negativní – zpracovatelské podniky vytvářejí vyšší přidanou hodnotu než těžební průmysl a jsou sofistikovanější. Navzdory tomu růst spotřeby zdrojů v nastupujících ekonomikách může Evropu dostat do strategicky nevýhodné pozice. Stát proto bude spolupracovat s ostatními členy Evropské unie na legislativě, daňových pobídkách a dalších pravidlech, která zajistí, aby suroviny v ekonomice více obíhaly. Soustředí se na snižování surovinové náročnosti, prodlužování životnosti výrobků a menší plýtvání.

Oběhové hospodářství je jedním z řešení omezené dostupnosti zdrojů

222. Důležitou součástí takového řešení je lepší využití domácích zdrojů – nahrazování přírodních materiálů recyklací odpadů a druhotnými surovinami. Stát podporuje hierarchii nakládání s odpady, kdy je předcházení vzniku odpadu preferováno před recyklací, recyklace před energetickým využitím odpadu a energetické využití odpadu před jeho odstraněním. Souhrnně je takový přístup označován za oběhové hospodářství. Nutnou podmínkou a součástí podpory oběhového hospodářství je také budování příslušné infrastruktury environmentálních služeb.

Strategickým zdrojem se stává voda

223. Česká ekonomika bude muset na všech úrovních reagovat na probíhající změny a s tím související extrémní meteorologické jevy, především na sucho a nedostatek vody, povodně, přívalové srážky a vlny veder.⁵⁴ Vážný problém představuje nedostatečná schopnost krajiny zadržovat vodu (viz [sekce 3.3](#)). České zemědělství, lesnictví a vodní hospodářství čeká zásadní změna ve smyslu adaptace na očekávané změny ve vodním režimu krajiny. Také pro systém nakládání s vodou v sídlech je nezbytné připravit předpoklady vedoucí k recyklaci, jímání a využívání srážkové vody a regulaci odtoku ze zpevněných ploch.

Půda je zdrojem důležitých ekosystémových služeb a nezastupitelným zdrojem produkce potravin

224. Většinu české půdy využívají zemědělské a lesnické podniky. Zejména v zemědělství panuje nerovnováha mezi krátkodobými tržními pobídkami a dlouhodobou ekonomickou perspektivou. Podniky přizpůsobují svoji výrobu podmínkám trhu a podpor. Stát chce postupně měnit pobídky a pravidla, aby zemědělské a lesnické podniky půdu lépe využívaly. Dalším rozměrem efektivního využívání půdy je potravinová produkce. Je žádoucí, aby spotřeba potravin, které lze u nás produkovat, byla v přiměřené míře pokryta z domácích zdrojů. Tedy aby Česká republika byla v roce 2030 přiměřeně potravinově soběstačná. Tím se jednak udrží know-how, úroveň

⁵³ EUROSTAT. Dataset Material flow accounts. Eurostat. [online].

⁵⁴ Více viz MŽP ČR (2015) *Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR*, kapitola 3.3 Vodní režim v krajině a vodní hospodářství.

vybavení, ale také stav zemědělské půdy (viz [sekce 3.4](#)), podpoří se zaměstnanost na venkově a omezí se negativní externí náklady nadměrného dovozu potravin.

Efektivnější využívání
energie a snižování emisí
skleníkových plynů

225. Česká republika bude soustavně usilovat o ekonomicky efektivní zvyšování účinnosti využívání energie. Zároveň s tím bude systematicky snižovat emise skleníkových plynů (absolutně i relativně k objemu produkce) v souladu se strategiemi na mezinárodní a evropské úrovni a s ekonomickými možnostmi země. K dosažení obou cílů bude zapotřebí kombinace různých prostředků (včetně např. efektivnějšího nastavení systému obchodování s emisními povolenkami od roku 2021, předložení analýzy k možnostem zavedení environmentálních prvků v sazbách spotřebních a energetických daní na paliva spotřebovaná v zařízeních mimo ETS, podpory zateplování budov, využívání druhotných zdrojů energie, širšího zavádění bezemisních a nízkoemisních vozidel ap.). V energetice to vyvolá požadavek na snižování spotřeby fosilních paliv. Toho lze dosáhnout několika způsoby – mimo jiné zvýšením podílu výroby energie z obnovitelných či jaderných zdrojů nebo z odpadů a zvyšováním energetické efektivity. I u nových zdrojů je třeba přihlížet k externalitám, které působí, s důsledky např. v podobě odchodu od biopaliv 1. generace apod. Zásoby uhlí – jako jediný signifikantní zdroj fosilních paliv na území ČR – by měly nadále zůstat rezervním zdrojem.

Mix energetických zdrojů
musí být resilientní,
konkurenceschopný
a dlouhodobě udržitelný

226. Jakékoliv řešení transformace zdrojového zajištění spotřeby energie v České republice musí splňovat tyto podmínky: (1) odolnost, tedy zabezpečení dodávek jak v běžném provozu, tak při skokových změnách vnějších podmínek; (2) konkurenceschopnost, tj. ceny energií pro podniky srovnatelné se zahraničím a domácnosti bez ohrožení energetickou chudobou; (3) dlouhodobá udržitelnost v tom smyslu, že struktura a funkce energetiky neohrožuje důraz na ochranu životního prostředí a klimatu; sektor je finančně-ekonomicky stabilní, podniky tedy dokáží zajistit potřebné investice do obnovy a rozvoje; v neposlední řadě jsou pak zajištěny dostatečné primární zdroje.

2.4 Infrastruktura

Zabezpečení kritické
infrastruktury je první
podmínkou rozvoje
infrastruktury

227. Infrastruktura umožňuje přesun lidí, zboží, služeb a informací. „Kritická“ je infrastruktura, jejíž „narušení nebo nefunkčnost by měly závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva, zdraví osob nebo ekonomiku státu“⁵⁵. Toto pojetí klade důraz na bezpečnostní rozměr. Vztahuje se k technickým a organizačním parametrům infrastruktury, které pak ovlivňují její odolnost a pružnost. Obě tyto vlastnosti jsou důležité. Závisí na nich bezprostřední bezpečnost obyvatelstva. Ve spolupráci s provozovateli prvků kritické infrastruktury je budován systém ochrany kritické infrastruktury zabývající se prevencí, připraveností i řešením následků a dopadů selhání funkce prvků kritické

⁵⁵ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, §2, písm. g).

infrastruktury na životy a zdraví obyvatel, zajištění jejich základních životních potřeb a také dopady na ekonomiku státu. Udržitelnost kritické infrastruktury určují výdaje na její údržbu a zvyšování odolnosti (veřejné a vyvolané u provozovatelů), komplexní vymezení povinností (jejich provozovatelů a subjektů krizového řízení) pro případ krizových situací a rozsah a struktura hrozeb (přírodních, antropogenních, zahraničních ap.).

Pro hospodářský model je
důležitá strategická
infrastruktura

228. Pro nás je však důležité, jak infrastruktura dlouhodobě přispívá k výkonu ekonomiky. Hlavními jsou tzv. strategické infrastruktury: energetická (elektrizační soustava a soustava zásobování tepelnou energií, plynovody, ropovody a produktovody); dopravní (silniční a železniční síť, infrastruktura letecké dopravy, vodní cesty a překladiště kombinované dopravy); vodohospodářská (dodávky pitné vody, odvádění a čištění odpadních vod) a telekomunikační a infrastruktura pro vysokorychlostní přenos dat. Udržitelnost strategické infrastruktury je dána schopností poskytovat služby obecného ekonomického zájmu v dostatečném rozsahu za přijatelnou cenu v ekonomicky efektivních systémech (při plném pokrytí nákladů uživateli, avšak se zahrnutím některých pozitivních externalit do výnosů). Závisí na struktuře a vzájemné interakci síťových odvětví provozujících infrastrukturu, veřejných a vyvolaných soukromých nákladech do její obnovy, změnách poptávky a technologických inovacích v oblasti síťových služeb.

Měřítkem infrastruktury je
kvalita jejích služeb

229. Podmínkou odolné ekonomiky, podnikání i kvality života je vhodně navržená, kvalitní a spolehlivá infrastruktura v dobrém stavu, která je dimenzována s dostatečnými rezervami. Přispívá k hladkému fungování ostatních odvětví. Navíc zajišťuje odolnost vůči krizím způsobeným lidmi nebo přírodou. Měřítkem úspěšnosti budování a správy infrastruktury je kvalita služeb, které poskytuje. Stát proto chce podporovat neustálé zvyšování kvality infrastrukturních služeb. Další rozvoj a posilování infrastruktury musí dbát na to, aby působil co nejmenší vedlejší škody, např. fragmentaci krajiny nebo zábor půdy. Standardem udržitelných síťových služeb infrastruktury je jejich přístupnost, nepřetržitost, bezpečnost a dosažitelnost (včetně přijatelné, neprohibiční ceny). Maximální užitek proto ovlivňují místní podmínky, důchodová situace uživatelů, spotřební standardy a alternativní a individuální podíl zajištění služeb.

Provoz infrastruktury je
potřeba regulovat

230. Kvalitní infrastruktura je pro chod státu strategicky důležitá. Bez soustavných a dlouhodobých investic (s významným veřejným podílem) může dojít k ohrožení dodávek vody, energie nebo dopravní obslužnosti, a tím k dysfunkci základního fungování státu. Správu, provoz a údržbu infrastruktury proto většinou nelze ponechat pouze na krátkodobém rozhodování založeném na tržním mechanismu. Těžiště možných disparit se přesunuje z bezpečnostních a kvalitativních faktorů k ekonomickým a sociálním. Stát by proto měl v těchto odvětvích nastavit, soustavně udržovat a zkvalitňovat regulační rámec, který zajistí dlouhodobou funkčnost a odolnost této infrastruktury, vysoký standard a společenskou efektivnost jejích služeb.

Elektrizační síť musí být
připravena na decentralizaci

231. Důležitou součástí energetické infrastruktury je elektrizační síť. V této podkapitole máme na mysli její přenosovou a distribuční část, nikoliv zdrojovou. Její koncepce vychází z tradiční centralizace výroby do velkých elektráren. Nástup malých, decentralizovaných zdrojů energie, např. solárních panelů na střechách, obecních větrných elektráren nebo bioplynových stanic, bude vyžadovat především kvalitativní přizpůsobení této sítě. Stát plánuje postupné investice do infrastruktury.⁵⁶

Soustavy zásobování teplem
přispějí k decentralizaci
a lokalizaci výroby, zejména
v aglomeracích

232. Soustavy zásobování tepelnou energií představují energetickou infrastrukturu, která je nezbytná pro efektivní využití tepla z obnovitelných a druhotných zdrojů energie, které není možné nebo efektivní získávat a využívat samostatně na úrovni jednotlivých budov (méně hodnotná biomasa, bioplyn získaný z bioodpadu, geotermální energie, odpadní teplo z průmyslových procesů ap.). Využívání místně dostupných zdrojů tepla přispívá k decentralizaci energetiky, snižuje závislost na dovozu fosilních paliv a posiluje místní ekonomiku. ČR disponuje rozvinutým systémem teplárenství, který je potřeba postupně transformovat pro využití nízkouhlíkových zdrojů energie včetně energie z druhotných zdrojů a odpadního tepla a jejich dopravu ke spotřebitelům především v městských aglomeracích.

Dobré spojení
s ekonomickým jádrem
Evropy je podmínkou
úspěchu české ekonomiky

233. Česká republika se nesmí stát vnitřní periferií Evropy. Je proto nezbytné zajistit kvalitní a efektivní dopravní napojení všech regionů ČR v rámci transevropských dopravních sítí na všechny sousední státy, aby doprava nebyla limitujícím faktorem dovozu a vývozu a nebránila tak ekonomickému rozvoji všech regionů České republiky. Je ale vhodné činit kroky, které nebudou významně zvyšovat objemy tranzitní silniční nákladní dopravy, a to s ohledem na vysoké externality spojené s jejím provozem. V oblasti železniční dopravy je naopak vhodné roli železniční infrastruktury z hlediska tranzitu posilovat, a to jak modernizací nákladních železničních koridorů, tak výstavbou vysokorychlostních železnic. Je také nezbytné snížit administrativní zátěž při povolování staveb a technologií.

Nedostatků v dopravní
infrastruktuře nesmí
omezovat rozvoj regionů

234. Další, neméně důležitou, částí dopravní infrastruktury jsou regionální komunikace. Všechny kraje ČR vykazují velké nedostatky v kvalitě dopravní infrastruktury, což limituje hospodářský potenciál regionů a v důsledku i schopnost snižovat regionální nerovnosti (viz [sekce 4.2](#)). Jde o slabinu také s ohledem na očekávaný nárůst požadavků obyvatel na mobilitu (viz [sekce 4.1](#)). Je proto důležité snižovat rozdíly v kvalitě dopravní infrastruktury napříč regiony.

Rozvojem informační
infrastruktury podporovat
zaostávající regiony

235. Technologické změny v globálním světě prohlubují ekonomické rozdíly. Bohatě a inovativní části světa – státy, městské aglomerace – se umí těmto proměnám přizpůsobit lépe než středně příjmové oblasti a periferie. Stát proto chce investovat do informační infrastruktury přednostně v periferních částech České republiky, kde mizí pracovní místa, zhoršují se veřejné služby a ze kterých lidé odcházejí (viz [Obce a regiony](#)).

⁵⁶ MPO ČR (2015) *Národní akční plán pro chytré sítě*.

Důraz na vodohospodářství souvisí s tím, že voda se stává strategickým zdrojem

236. Vodohospodářská infrastruktura musí spolehlivě zásobovat obce či města pitnou vodou a efektivně odvádět a čistit odpadní vody, a to i navzdory dlouhodobému zhoršení hydrologických podmínek. Předpokladem pro to je zvýšení odolnosti vodních zdrojů proti kontaminaci a současně podstatné zvýšení kvality vypouštěné vyčištěné vody do vodních toků tak, aby zajistila trvalou možnost života vodní fauny a flóry v přirozeném prostředí (více viz [Odolné ekosystémy](#)). Dalším podpůrným krokem je zlepšování technických parametrů vodohospodářské infrastruktury, zejména zvýšení hydraulické účinnosti distribučních systémů pitných vod a jejich systematická obnova zajišťující dlouhodobou udržitelnost a v minimální nutné míře též výstavba nových víceúčelových vodních nádrží.

Zvážit zvýšení vlivu státu na vodohospodářskou infrastrukturu kvůli zajištění dostatečného rozsahu investic

237. Vlastníci musí zajistit dostatečné investice, aby vodohospodářská infrastruktura bezvadně plnila své služby i nadále. Musí být schopna zmírnit následky sucha související se změnou klimatu. Po uplynutí smluvních vztahů se zahraničními partnery by stát měl zvážit kroky k významnému návratu k odpovědnosti za provozování vodárenské infrastruktury všech úrovní do pravomoci ČR a její správy, či identifikování možných nástrojů regulace pro integraci vlastníků. Tímto opatřením lze docílit významného posílení investic do její obnovy v nadcházejících dekadách.

2.5 Soustava veřejných financí

Veřejné finance jsou nástrojem k uskutečnění veřejných politik

238. Fiskální politika je jedním z nástrojů hospodářské politiky, primárně je vykonávána vládou. Využívá k tomu rozpočty veřejných institucí (zejména státní rozpočet a státní fondy), jimiž ovlivňuje peněžní vztahy mezi státem a ostatními ekonomickými subjekty. Stát používá fiskální politiku především k uskutečňování svých plánů – k podpoře ekonomického růstu, snižování sociálních rozdílů, k optimálnímu přerozdělení prostředků rozpočtu či jako motivaci ke snižování nežádoucí spotřeby (např. tabáku nebo alkoholu) nebo naopak k investicím do výzkumu a vývoje. Neméně důležitá je také role fiskální politiky v makroekonomické stabilizaci. Nutnou podmínkou je však její dlouhodobá udržitelnost.

Tři pilíře veřejných financí

239. Udržitelnost veřejných financí se musí opírat o tři dobře vyvážené pilíře: (1) kvalitu veřejných výdajů (vynaložené peníze musí odpovídat dosaženým výsledkům); (2) přijatelnou a přitom udržitelnou strukturu i výši daňových příjmů z hlediska sociálního (musí spravedlivě zdaňovat různé skupiny obyvatel a brát ohled na demografii), hospodářského (neomezovat ekonomickou aktivitu) nebo administrativního (efektivní výběr, nízké náklady na administraci daní); (3) pružnou bilanci příjmů a výdajů, která bude dlouhodobě vyrovnaná (bez strukturálního deficitu), a zároveň proticyklická (aby např. umožňovala v dobách recese investovat a vyrovnávala tak hospodářský pokles).

Politicky rozhodnuté výdaje musí být následně vynaloženy co nejefektivněji

240. Rozhodování, kde a na co budou veřejné prostředky použity a odkud budou pocházet, je rozhodováním politickým. Dlouhodobým univerzálním měřítkem by však měla být jejich efektivita, tedy poměrování úspěšnosti

veřejné politiky a vynaložených prostředků, a to i v mezinárodním srovnání. Dalšími nástroji jsou externí audit veřejných rozpočtů, dodržování principu 3E (hospodárnost, účelnost a efektivita), posilování dobré praxe centrálního nákupu nebo důraz na otevřeně dostupná data.

Daňový systém lze zefektivnit přenastavením některých jeho parametrů

241. Česká republika potřebuje zefektivnit svůj daňový systém. Užitečným vodítkem mohou být opakovaná doporučení Světové banky, Mezinárodního měnového fondu, OECD a Evropské unie, která poukazují především na poměrně nízkou složenou daňovou kvótu, nadměrné daňové zatížení práce, naopak podprůměrné zatížení kapitálu i majetku a neúměrně vysoký čas nutný k administraci daní. Firmy také oprávněně volají po větší předvídatelnosti daňových pravidel. V zájmu zvýšení efektivity výběru daně z příjmů právnických osob je třeba podporovat také posílení evropské a mezinárodní spolupráce včetně snižování role daňových rájů.

Kritériem udržitelnosti daňového systému je zajištění dostatečných příjmů při měnících se podmínkách

242. Systém veřejných financí se musí připravit na dopady megatrendů – stárnutí, technologický skok, růst nerovností nebo změnu klimatu. Kromě změn na výdajové straně může být reakcí na tyto trendy i změna daňového mixu (příjmové daně, ekologické daně, majetkové daně, nepřímé daně ap.). V některých případech nemusí nutně jít o vyšší sazby, ale o efektivnější výběr.

Veřejné finance musí být připraveny na možné snížení příjmů z evropských fondů

243. Evropské fondy posílily českou ekonomiku, pomohly oživit města i obce nebo ozdravit krajinu. Je nutné dbát na dodržování principu adicionality, aby nedocházelo k vytěsňování národních zdrojů a aby se veřejné politiky a běžný provoz státu nestaly závislými na fondech EU. Jejich příliv do České republiky bude postupně klesat. Vznikající závislost může časem podkopávat další plnění právě těch úkolů, které nyní úspěšně financují. Stát by proto měl připravovat veřejné rozpočty, tak aby budoucí výpadek nahradily. Mezitím je potřeba uvažovat o soustředění fondů na investice ke zvýšení růstového potenciálu české ekonomiky. Díky inovativním finančním nástrojům je lze využít také jako dostupný rizikový kapitál pro investice do malých a středních podniků.

Změny systému veřejných financí nesmí ohrožovat sociální smír

244. Každá změna fiskálního systému musí brát ohled na princip solidarity a spravedlnosti. Stejná daň může mít různý dopad na rozličné sociální skupiny. Při využívání daní (namísto výdajů) pro přímou realizaci politik je třeba zvažovat, které skupiny mohou na daňový benefit dosáhnout. Stát musí stejné úvaze podrobit také stávající daňové bonusy a malusy.

2.6 Strategické cíle

7. Ekonomika dlouhodobě roste a domácí sektor je silný.

- 7.1 Domácí části ekonomiky se rozvíjejí.
- 7.2 Sektor malých a středních podniků roste.
- 7.3 Stát podporuje posun ekonomiky na vyšší pozice v mezinárodní dělbě práce a v mezinárodním hodnotovém řetězci.

7.4 Zvyšuje se kvalita přímých zahraničních investic v České republice.

8. Česko má dobře fungující a stabilní instituce pro podporu aplikovaného výzkumu a vývoje a pro identifikaci příležitostí v této oblasti.

8.1 Česko má stabilní materiální i personální kapacitu výzkumu a vývoje s odpovídající strukturou a zaměřením, do které jak stát, tak podniky investují dostatečné finanční zdroje.

8.2 Roste inovační aktivita podniků, založená zejména na výsledcích domácího výzkumu a vývoje, a rozsah spolupráce mezi akademickou a podnikatelskou sférou.

9. Přírodní zdroje jsou využívány co nejefektivněji a nejšetrněji tak, aby se minimalizovaly externí náklady, které jejich spotřeba působí.

9.1 Snižují se emise skleníkových plynů a náročnost produktu na tyto emise.

9.2 Zvyšuje se podíl oběhového hospodářství na celkovém objemu materiálových toků.

9.3 Zvyšuje se energetická a materiálová účinnost ekonomiky.

9.4 Využívání domácí zemědělské produkce se zvyšuje a snižuje se tak dovoz zemědělských produktů a posiluje se potravinová soběstačnost.

10. Ekonomické aktivity podporuje stabilní a funkční infrastruktura.

10.1 Zachování trvalé státní kontroly nad systémem kritické infrastruktury a rozvíjení systému ochrany kritické infrastruktury.

10.2 Je zajištěno kvalitní dopravní spojení s ekonomickými populačními a dopravními centry Německa, Rakouska a Polska.

10.3 Elektrizační síť zajišťuje distribuci elektrické energie v požadovaném technickém standardu bez ohledu na strukturu zdrojů.

10.4 Soustavy zásobování tepelnou energií vytvářejí podmínky pro efektivní využití tepla z obnovitelných a druhotných zdrojů energie dostupných na regionální a místní úrovni

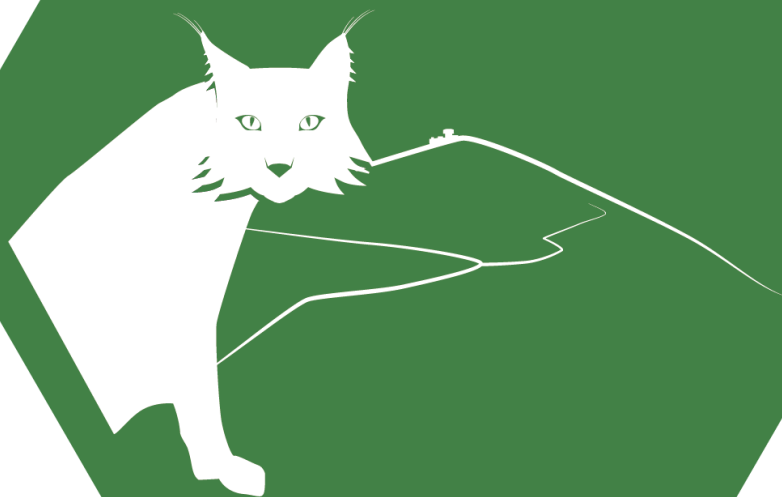
10.5 Zvyšuje se dostupnost vysokorychlostního internetu.

10.6 Navzdory negativním dopadům změny klimatu stát udržuje vysoký standard vodohospodářských služeb a zároveň zvyšuje jejich dostupnost.

11. Fiskální systém jako předpoklad úspěšného hospodářství je stabilní.

- 11.1 Střednědobý výhled zachovává strukturálně vyrovnané rozpočty, čímž zajišťuje jak stabilizační funkci veřejných rozpočtů, tak jejich dlouhodobou udržitelnost.
- 11.2 Zvyšuje se efektivita vynakládání veřejných prostředků ve vybraných veřejných politikách (zdravotnictví, vzdělávání, vědě a výzkumu a dalších).

ODOLNÉ EKOSYSTÉMY

3 Odolné ekosystémy

Vize

Zemědělství, lesní a vodní hospodářství berou ohled na přírodní limity a globální změnu klimatu – zlepšují stav půd, zpomalují odtok vody z krajiny a napomáhají udržení biologické rozmanitosti. Také rozvoj sídel a technické, zejména dopravní infrastruktury je realizován/probíhá s maximálním ohledem na udržení a posilování ekosystémových služeb poskytovaných krajinou.

Úvod

Naše krajina se v minulém století výrazně změnila – a to převážně k horšímu

301. Podoba české krajiny prošla ve druhé polovině minulého století výraznou proměnou. Snaha o rychlé posílení produktivity zemědělství bez ohledu na ostatní funkce krajiny vedla ke zrychlenému odtoku vody, zesílení vodní i větrné eroze, plošné degradaci půd a výraznému snížení biodiverzity i celkové uniformitě krajiny.

Zpomalením odtoku vody můžeme kompenzovat rozkolísanost srážek

302. Postupující změna klimatu nám přinese především změny v rozdělení srážek. Bude méně sněhu i období s mírným, déle trvajícím deštěm. Naopak přibude přívalových srážek i bezsrážkových období. Zpomalení odtoku vody z krajiny zlepšením její schopnosti zadržet srážky je pro nás proto životně důležité.

Změna klimatu si v krajině postupně vynutí zásadní změny

303. Změna klimatu povede také k dalšímu zhoršení stavu půd a k vyhynutí části biologických druhů, pokud nebude kompenzována lepší strukturou krajiny a vhodnějšími způsoby hospodaření. Změny musí být postupné a dlouhodobé, přitom ale zásadní a trvalé. Vzhledem k probíhající změně klimatu jsou nezbytné, nepochybně náročné, ale také zvládnutelné.

3.1 Krajina a ekosystémové služby

Krajina potřebuje zásady dlouhodobé obnovy a tvorby

304. Současná česká krajina obsahuje jak cenné části, které je potřeba chránit, tak části degradované, o jejichž postupné změně je potřeba rozhodnout. (Analýza rozvoje). Zásadní význam pro rozhodování v krajině má územní plánování, proto je nezbytné vytvořit podmínky pro vznik a využití specifických územně plánovacích podkladů, zaměřených na udržitelné využívání, správu a plánování krajiny a ochranu jejich přírodních a kulturních hodnot. Vhodným rámcem pro tento proces bude vytvoření politiky krajiny ve veřejné diskusi a definice nástrojů k jejímu naplňování. Politika krajiny se bude v širších souvislostech než v současném územním

plánování zabývat zhodnocením aktuálního stavu krajiny a navrhne zásady její dlouhodobé obnovy a tvorby. Za situace, kdy dochází v krajině k zásadním změnám – k útlumu intenzivního zemědělství v méně úrodných oblastech, k suburbanizaci zázemí měst (Analýza rozvoje, [Obce a regiony](#)) a k zatížení krajiny dalšími intenzivními způsoby využití – a kdy na druhé straně stoupá poptávka po mimoprodukčních ekosystémových službách, se politika krajiny stane podkladem pro další formy a stupně plánování (strategické a územní plánování, plány povodí, komplexní pozemkové úpravy ap.).

Dotace mohou zemědělce motivovat k udržitelnému rozvoji

305. Podoba české venkovské krajiny byla doposud utvářena zejména zemědělstvím. Podmínky dotační podpory (Analýza rozvoje) dávají českému státu, v rámci mantinelů daných příslušnou společnou legislativou EU, možnost snížit negativní dopady zemědělství na krajinu. Stát proto využije systém evropských i národních podpor k trvalému posílení ekosystémových služeb a dosažení přiměřené potravinové soběstačnosti ([Hospodářský model](#)). Poskytování dotací bude vázáno na zlepšování úrodnosti půdy, zvyšování schopnosti krajiny zadržovat vodu a obnovu biologické rozmanitosti.

Krajina se musí stát opět prostupnou

306. Současně je nezbytné zachovávat a postupně zlepšovat prostupnost krajiny pro volně žijící organismy (Analýza rozvoje), zejména ochranou významných migračních koridorů před umisťováním nových překážek a zprůchodňováním stávajících překážek v těchto koridorech. V případě umisťování nových liniových staveb do těchto koridorů je nezbytné místa křížení koncipovat jako migračně propustná.

Pro zlepšení stavu krajiny bude nutné urychlení komplexních pozemkových úprav

307. Součástí snah o zlepšení stavu krajiny bude i obnova bývalých nebo vytvoření nových místních cest, které znovu zpřístupní krajinu člověku (Analýza rozvoje), a výsadba s nimi souvisejících prvků, např. stromořadí, které přispějí ke zvýšení pestrosti krajiny – viz následující podkapitola. Nezbytné bude urychlení komplexních pozemkových úprav – včetně ekologických opatření realizovaných v rámci tzv. společných zařízení.

3.2 Biologická rozmanitost

Na obnovu pestrosti krajiny máme jen několik desetiletí

308. Cílem České republiky pro několik následujících desetiletí je dosažení přítomnosti životaschopných, geneticky rozmanitých populací původních druhů v naší krajině. K tomu je nezbytné promyšlenou obnovou dospět k zastoupení jednotlivých přírodních stanovišť v dostatečném rozsahu i kvalitě. Součástí tohoto záměru bude také ponechání části souvislých ploch s dosud zachovalou přírodou samovolnému vývoji.

Část opuštěných ploch bude ponechána samovolnému vývoji

309. V krajině existují a stále vznikají opuštěné plochy, dříve využívané pro potřeby zemědělství, těžby nerostných surovin, průmyslu, dopravy nebo obrany. Ve vhodných případech bude část opuštěných ploch ponechána samovolnému vývoji na základě přírodních procesů. Ochrana přírodních procesů je spolu s ochranou biotopů a druhů třetím pilířem ochrany biodiverzity.

310. Dále bude nezbytné omezit šíření stávajících invazních druhů a zabránit či utlumit rozšíření invazních druhů nových (Analýza rozvoje).

Je nezbytné zvýšit podíl krajinných prvků a počet pěstovaných plodin

311. Podmínky ozelenění přímých plateb, poskytovaných zemědělcům v rámci Společné zemědělské politiky, mají zatím na biodiverzitu v ČR stejně jako v jiných členských státech pochybný dopad.⁵⁷ Skutečnou přidanou hodnotu může mít až povinnost pěstování většího počtu plodin, spojená zároveň s omezením maximální velikosti celistvé plochy, kterou je možno osít jedinou plodinou. Zásadní zlepšení pak může přinést relevantní podíl krajinných prvků na celkové rozloze ploch ~~vymezených~~ vyčleněných v ekologickém zájmu (Analýza rozvoje).

3.3 Voda v krajině

Nedostatek vody může vést k omezování některých odběratelů

312. Očekávané změny v rozložení srážek během roku mohou způsobit lokální nedostatek vody, ústící v omezování některých odběratelů (viz Analýza rozvoje), a vést ke střetům se zájmem ochrany vodních ekosystémů.

K vyrovnaní rozkolísanosti srážek musíme zpomalit odtok vody

313. Chceme-li dosáhnout zmírnění následků hydrologických extrémů, snižování splachu živin z polí do vodních toků, nádrží a podzemních vod, resp. zrychleného odbourávání těchto živin ve vodním prostředí, bude nezbytné doprovodit obnovu samotných říčních koryt, říčních niv, mokřadů a vodních nádrží dalšími dlouhodobými opatřeními v celém povodí. Dalším opatřením majícím vliv na vodní režim v krajině se proto věnuje následující podkapitola Péče o půdu.

Nezbytná bude revize potřeby a stavu odvodňovacích systémů

314. Ke zlepšení vodního režimu v krajině i vyšší efektivitě zemědělství přispěje revize stavu, funkčnosti a opodstatněnosti odvodňovacích systémů. Část těchto systémů je s ohledem na potřeby daného území navržena a provedena nevhodně⁵⁸ a bude nezbytné je zrušit. Typicky se jedná o případy zbytečně vysoké intenzity odvodnění extenzivně využívaných lokalit. Zbývá část těchto nezřídka plošně velmi rozsáhlých systémů bude muset projít postupnou rekonstrukcí, často spojenou s úpravou jejich funkce.

O vlivech pesticidů a léčiv ve vodách na lidské zdraví potřebujeme vědět více

315. Dostatečnou podporu bude třeba věnovat výzkumu dopadů reziduí pesticidů, léčiv a dalších relativně nových chemických látek, včetně těch hormonálně aktivních, na vodní ekosystémy a lidské zdraví. Co se týče samotných pesticidů, zde je již dříve přijatým cílem snížení plochy útvarů podzemních vod, resp. počtu útvarů povrchových vod, u nichž došlo z důvodu kvůli přítomnosti reziduí pesticidů k překročení norem environmentální kvality.⁵⁹ Podpora ekologického zemědělství

⁵⁷ UNDERWOOD, E.; TUCKER, G. (2016) *Ecological Focus Area choices and their potential impacts on biodiversity*.

⁵⁸ KULHAVÝ, Z.; FUČÍK, P.; TLAPÁKOVÁ, L.; SOUKUP, M.; ČMELÍK, M.; HEJDUK, T.; MARTÁK, P.; STEHLÍK, M.; PAVEL, M. (2011) *Pracovní postupy eliminace negativních funkcí odvodňovacích zařízení v krajině pro podporu žadatelů o PBO v Prioritních osách 1 a 6*.

⁵⁹ MZE ČR (2012) *Národní akční plán ke snížení používání pesticidů v České republice*.

a preciznějšího používání pesticidů, tj. zejména volba nejšetrnějšího přípravku splňujícího daný účel a jeho použití ve správném množství ve správný čas na správném místě, např. v rámci tzv. integrované zemědělské produkce, přispěje nejen k dosažení cíle uvedeného v předchozím souvětí, ale napomůže rovněž ke zlepšení stavu půd a biodiverzity v české krajině.

3.4 Péče o půdu

Málo úrodné orné půdy je třeba převést na jiné využití

316. U půd ve všech nadmořských výškách, které se pro své vlastnosti (např. podmáčení, malou hloubku, značnou míru poškození nebo lokalizaci na strmém svahu) nehodí nadále využívat jako půdu ornou, je třeba nejen pokračovat v podpoře jejich zatravňování a zalesňování, ale také podpořit jejich přeměnu na mokřady a další vhodné přírodní prvky. Tím dojde k zásadnímu zvýšení odolnosti takových půd vůči erozi, ke zvýšenému ukládání uhlíku, ke zlepšení vodního režimu a ke zvýšení pestrosti krajinných prvků (podkapitola [Biologická rozmanitost](#)).

K omezení eroze bude nutné do krajiny vrátit dělicí prvky

317. Pro zpomalení úbytku orné půdy erozí (Analýza rozvoje) bude dále nezbytné v rychlém tempu navracet do zemědělské krajiny dělicí prvky s dřevinami a trvalými travními porosty, které rozčlení stávající bloky orné půdy na menší celky. Zároveň se pro některé druhy rostlin a živočichů vytvoří vhodná stanoviště (podkapitola [Biologická rozmanitost](#)). V případě ohrožení půdy větrnou erozí pak musí být preferovány dělicí prvky s orientací a strukturou, které působí jako větrolam.

Na svazích je nezbytné omezit pěstování kukuřice, brambor a řepy

318. Rovněž na pozemcích s vyšší svažitostí, kde míra ohrožení erozí nevyžaduje bezpodmínečné fyzické rozčlenění stávajících bloků orné půdy na menší celky, bude nutné vyhybat se pěstování plodin, jejichž porost velmi málo chrání půdu proti erozi. Jedná se zejména o kukuřici, brambory a řepu. Na veškeré orné půdě bude pak nezbytné zkrátit u používaných pěstebních postupů na minimum období, po které je půdní povrch ponecháván nekrytý vegetací, tedy výrazně náchylný k erozi.

Propustné povrchy omezují soustředování odtoku

319. K omezení eroze lesních půd přispěje preference propustných povrchů při zakládání lesních cest a jejich vybavení dostatečným počtem kapacitních propustků, aby nedocházelo k přílišnému soustředění odtoku v příkopech (Analýza rozvoje).

Dostatek organické hmoty zlepší odolnost půdy

320. Odolnost půdy vůči erozi zvyšuje dostatečný podíl její organické složky. Je zásadní pro udržení úrodnosti půd a pro zpomalení odtoku vody⁶⁰ a zachycování a ukládání uhlíku z atmosféry. Proto je jak v případě zemědělských, tak lesních půd nezbytné ponechávat dostatečné množství posklizňových, resp. těžebních zbytků,⁶¹ do orné půdy zapravovat dostatek organických hnojiv a na lesní půdě postupně rozšiřovat výběrný a podrostní způsob hospodaření, které nevedou k rychlému rozkladu humusu

⁶⁰ HUDSON, B. D. (1994) Soil organic matter and available water capacity. *Journal of Soil and Water Conservation* 49(2).

⁶¹ Míněno v místech, kde tímto postupem nedojde ke zvýšení rizika šíření kalamitních druhů hmyzu.

Stabilitu lesa zvýší dřeviny vhodné pro dané stanoviště

a následně k okyselování půdního prostředí.⁶² Prevencí okyselování i utužení zemědělských půd je pak používání pestrých osevních postupů se zastoupením víceletých píceň (např. jetele a vojtěšky).

321. Rovněž posun k přirozenější druhové, věkové a prostorové skladbě lesních porostů (Analýza rozvoje) a šetrnějším postupům při jejich zakládání i obnově bez tzv. plošné přípravy půdy povedou ke zlepšování celkového stavu lesních půd – vyššímu podílu organické hmoty, a příznivějšímu chemickému složení i vodnímu režimu. podpoří příznivější Zlepší mikroklima v lesních porostech, sníží jejich náchylnost ke hmyzím kalamitám a zvýší jejich stabilitu vůči větru.

3.5 Strategické cíle

12. Krajina ČR je pojmána jako komplexní ekosystém a ekosystémové služby poskytují vhodný rámec pro rozvoj lidské společnosti.

- 12.1 Je zpracována politika krajiny a pravidla jejího naplňování, které různé úrovně veřejné správy využívají pro své rozhodování.
- 12.2 Snižuje se podíl orné půdy a roste podíl trvalých travních porostů na zemědělském půdním fondu.
- 12.3 Významně roste podíl orné půdy obhospodařované v režimu ekologického zemědělství.
- 12.4 Zvyšuje se podíl lesní půdy na celkové rozloze ČR.
- 12.5 Vzroste prostupnost krajiny pro migraci volně žijících organismů.
- 12.6 Hodnocení ekosystémových služeb je začleněno do rozhodovacích procesů.

13. Česká krajina je pestrá a dochází k obnově biologické rozmanitosti.

- 13.1 Rozmanitost a stabilita biotopů i populací jednotlivých původních druhů rostlin a živočichů se zvyšuje.
- 13.2 Přirozená obnova člověkem významně pozmeněných ekosystémů je běžně užívaným postupem.

14. Krajina je adaptována na změnu klimatu a její struktura napomáhá zadržování vody.

- 14.1 Odtok vody z krajiny se významně zpomaluje.
- 14.2 Kvalita povrchových i podzemních vod se zlepšuje.

⁶² HRUŠKA, J., CIENCIALA, E. (eds.) (2001) *Dlouhodobá acidifikace a nutriční degradace lesních půd – limitující faktor současného lesnictví.*

15. Půdy jsou chráněny před degradací a potenciál krajiny je v maximální možné míře využíván k zachycování a ukládání uhlíku.

- 15.1 Obsah organické hmoty v půdě a struktura půdy odpovídají přirozenému stavu daného půdního typu.
- 15.2 Snižuje se míra ohrožení půdy vodní a větrnou erozí.
- 15.3 Druhová skladba vysazovaných lesních porostů odpovídá stanovištním poměrům a brání další degradaci lesních půd.

OBCE A REGIONY

4 Obce a regiony

Vize

Odpovědné využívání území vytváří podmínky pro vyvážený a harmonický rozvoj obcí a regionů, zvyšuje územní soudržnosti, usměrňuje suburbanizační trend a omezuje vynucenou mobilitu. Města a obce vytvářejí předpoklady pro udržení a zvyšování kvality života svého obyvatelstva. Ve všech směrech kompetentní veřejná správa otevřeně komunikuje s občany a občankami a zapojuje je systémově do rozhodování a plánování. Sídla jsou adaptována na změnu klimatu.

Úvod

Udržet polycentrický
charakter území

401. Česká republika musí najít a udržovat rovnováhu mezi rolí velkých měst jako pólů růstu evropské úrovně a vyrovnaným rozvojem, který uchová polycentrický charakter území na všech úrovních. Jen tak lze každému zajistit přiměřenou kvalitu života s možností svobodné volby, v jakém prostředí chce bydlet a žít.

Učinit suburbia udržitelnými

402. Rozdělení země na metropolitní, stabilizovaná a periferní území se bude patrně nadále prohlubovat. Suburbanizační trend v blízké budoucnosti neustane, ale charakter urbanizace se promění. Hlavní výzva proto spočívá v omezení tempa suburbanizace, učinění již vzniklých a dále vznikajících suburbií udržitelnými a funkčními součástmi území a ve snižování doprovodných negativních jevů (růstu dojíždění za prací a dopravní zátěže se všemi svými negativními efekty – hlukem, zdravím škodlivým znečištěním i rostoucími nerovnostmi mezi různými částmi republiky). Promění se charakter urbanizace jako takové.

Posílit přeshraniční vazby
i vnitřní periferie

403. K udržení historicky vzniklé polycentrické sídelní struktury je nutné posílit přeshraniční vazby. Izolace příhraničních regionů ve druhé polovině dvacátého století více než cokoli jiného způsobila jejich proměnu v periferii.⁶³ Proto je nutné budovat infrastrukturu a podporovat ekonomický rozvoj tak, aby města i obce na obou stranách hranice utvářely jeden funkčně spolupracující celek. Totéž platí i pro vnitřní periferie.

⁶³ MAIER, K. (2009) Polycentric development in the spatial development policy of the Czech Republic. *Urban Research & Practice* 2(3), s. 324.

(Sub)urbanizace a rostoucí prostorová mobilita

Suburbanizace bude
postihovat i menší města

404. Suburbanizace ohrožovala dosud hlavně krajská centra, výhledově začne patrně postihovat také menší města. Ponese s sebou náklady na infrastrukturu a dopravní obsluhu, které budou chybět při rozvoji jádrového města a zároveň budou ohrožovat mimoprodukční funkci příměstské krajiny. Ze zkušeností měst v západní a severní Evropě se dá očekávat, že se do suburbánního prostoru budou přesouvat také některé veřejné i komerční služby.

Průvodním jevem
suburbanizace je
koncentrace služeb

405. Komerční zařízení občanské vybavenosti – obchody či služby – se však většinou soustřeďují do větších center a komplexů. Naopak zanikají malé místní provozovny, které dosud obsluhovaly malé obce nebo místní části ve městech. Trend postihuje hlavně seniory a sociálně slabší domácnosti, pro které může být fyzicky nebo finančně obtížné cestovat za nákupy. Nadměrné koncentrace aktivit mimo střed měst také zapříčiňují odliv městotvorných funkcí z historických center měst, a tím přispívají k degradaci veřejného prostoru ve fyzickém i filosofickém slova smyslu. Chce-li územní veřejná správa tomuto trendu čelit, neobejde se bez cílevědomé a účinné regulace územními plány a bez investic z veřejných rozpočtů. Stěžejní roli v tom zaujímá stát, jenž může podpořit malé a střední podnikání včetně služeb.

Smršťující se města bude
nutné adaptovat na
sociodemografické změny

406. Města, z nichž odcházejí ekonomicky aktivní obyvatelé, se nazývají smršťující se města (*shrinking-cities*). Jedná se o negativní proces, který se projevuje degradací fyzické stránky města, snížením příjmů rozpočtu, neefektivním využíváním služeb. Zároveň negativně ovlivňuje atraktivitu města, např. pro investory. Ačkoliv se tento trend v České republice dosud neprojevoval tak výrazně jako v jiných regionech, je to trend, kterému se patrně nelze vyhnout. Již nyní se přibližně jedna šestina měst smršťuje.⁶⁴ Tato situace vyvolává nové nároky na správu postižených měst, na něž není dostačující reagovat pouze snahou zvyšovat ekonomický výkon.⁶⁵ Místní úřady i stát musí kromě nového přístupu k územnímu plánování také upravit nároky na správu, vylepšit i připravit veřejné služby. Musí se na přichystat nový trend a nenechávat proměnu města na *ad hoc* rozhodnutích.

Plánování na úrovni
funkčních urbanizovaných
celků

407. Mnohostranný rozvoj měst, schopný usměrňovat suburbanizační trend, vyžaduje také lepší národní i regionální strategické plánování včetně vzájemné komunikace mezi národními, regionálními a lokálními institucemi. Tradiční územní plány nejsou pro podporu ekonomických, sociálních a environmentálních vazeb mezi městy, jejich zázemím a venkovem dostačující. Stát proto bude podporovat koordinaci plánování na úrovni menší než kraj a přesahující území jedné obce, vyznačující se silnou

⁶⁴ SCHMEIDLER, K.; JIŘÍČKOVÁ, H.; ZÁMEČNÍK, P. (2011) Výzva shrinking cities u nás, v Evropě i ve světě. *Urbanismus a územní rozvoj* 14(6).

⁶⁵ RINK, D.; COUCH, CH.; HAASE, A.; KRZYSZTOFIK, R.; NADOLU, B.; RUMPEL, P. (2014) The governance of urban shrinkage in cities of post-socialist Europe. *Urban Research & Practice*, 7(3).

vazbou obyvatelstva na pracoviště a občanské vybavení v místním centru, tedy společnou koordinaci měst a okolních obcí.

Je třeba podporovat reurbanizaci a využívat stávající urbanistickou strukturu

408. Suburbanizace není jediným trendem. Zároveň s ní lze očekávat další proměny, zejména opětovné oživení jádrových měst, která jsou nebo se stanou centry funkčních urbanizovaných území. Re-urbanizaci, jež je alternativou k extenzivnímu růstu měst, může podpořit využívání stávajících urbanistických struktur a tzv. brownfieldů – opuštěných průmyslových areálů. Zůstává však veřejným zájmem předcházet jejich vzniku.

Standards pro veřejné plánování jsou předpokladem pro rovnoměrny a inkluzivní rozvoj

409. Rozvoj živých a soudržných měst se neobejde bez přiměřeného a cenově dostupného bydlení, bez řešení příčin diskriminace (např. rodin s dětmi či vícegeneračních rodin) na trhu s bydlením a nerovností, bez odstranění sociálního vyloučení a bezdomovectví. V územním a strategickém plánování proto musí být vytvořeny standardy dostupnosti veřejných služeb v municipalitách dle jejich typu a velikosti. Územní a strategické plánování také musí zabezpečit ochranu kulturního a přírodního dědictví.

Města se musí přizpůsobit demografické změně

410. Nároky na města i veřejné služby klade také stárnutí obyvatel. Na tuto změnu je třeba přichystat většinu bytů, veřejný prostor i zařízení občanské vybavenosti ve městech i jejich strukturu, aby byla přístupná, prostupná a přátelská ke všem věkovým a uživatelským skupinám. Velmi důležitou roli při tom má samospráva, která plánuje a realizuje investice do ulic, náměstí, parků i budov.

Cizince lze integrovat i pomocí vhodných urbánních řešení

411. Proměňovat se bude také skladba populace, hlavně ve městech. První vlna příchodů z jiných států se usadila zejména ve velkých městech a nevytvořila uzavřené etnické či náboženské enklávy. V příštích letech se patrně část z nich – nebo jejich potomků – začne stěhovat na další místa v republice a také dojíždět za prací. Bude nutné podporovat začleňování cizinců a cizinek do většinové společnosti v plné šíři aktivit vykonávaných regionálními centry na podporu integrace cizinců a cizinek (sociální a právní poradenství, sociokulturní kurzy a kurzy českého jazyka).

Technologické inovace nesmějí ohrozit identitu města

412. Města a obce musí ve svém urbánním rozvoji hledat řešení, jak v jednom místě spojit technologické inovace, zejména tzv. integrovaná řešení (propojování dopravy, energetiky, architektury a komunikačních a zelených technologií). Celkové zefektivnění městského systému, např. v konceptu *Smart Cities*, se však nesmí dít na úkor uchování identity, kterou utvářejí památky i další budovy, veřejný prostor, kultura a každodenní život. Plánování na místní úrovni musí proto podporovat i sociální soudržnost a vytvářet živé společenství i životaschopná města. K tomu by mělo směřovat podporování konceptu chytrých měst. Neboť významná není pouze technologická změna, ale často jsou mnohem významnější sociální inovace a inovace v organizaci.

Omezování vynucené mobility je ve veřejném zájmu

413. Města i regiony jsou vystaveny trendu rostoucí mobility. Dojíždění za prací či vzděláním je zapříčiněno tím, že pracovní příležitosti a školy (ale také služby) se nacházejí mimo bydliště. Je ve veřejném zájmu zmenšovat

tuto nerovnováhu a podporovat kvalifikované pracovní příležitosti v místech, kde chybějí. Sníží se nároky na dopravu, a tedy energetické i ekonomické náklady, a podpoří se uchování polycentrické sídelní struktury a rovnoměrné využívání krajiny. Omezování vynucené mobility umožňuje lidem svobodné rozhodnutí, kde chtějí žít, pracovat a trávit volný čas.

Digitalizace nemusí
zmenšovat mobilitu

414. Tlak na stěhování za prací a produkci externalit zejména z osobní automobilové dopravy může zmírňovat digitalizace průmyslu a služeb i rozvoj telekomunikačních a informačních technologií, který umožňuje řadě podnikatelů i zaměstnanců pracovat z domova.⁶⁶ Nákup přes internet, který se v posledním desetiletí výrazně rozvíjí – jen mezi lety 2005 a 2015 stoupl podíl osob nakupujících přes internet z 5 na 42 %⁶⁷ – s sebou přináší i rozšíření nabídky zboží a služeb či úsporu času i nákladů. Jak však ukazují zkušenosti z jiných států, rubem digitalizace, elektronizace světa a personalizace služeb práce však může být i růst mobility, zejména s ohledem na dlouhodobý růst e-komerce (nakupování po internetu a následný rozvoz) a postupné vytlačování komerčních infrastruktur z oblastí vykazujících znaky suburbanizace.⁶⁸ Zachování dostupných a kvalitních poštovních služeb se neobejde bez víceúčelového využití poštovních poboček, které vedle poštovních služeb mohou sloužit jako kontaktní místo veřejné správy a zároveň poskytovatel obslužných funkcí.

Mobilita bude rovněž
souviset s fázemi životního
cyklu

415. Lidé se pravděpodobně budou více stěhovat v různých fázích svého života. České rodiny v tomto ohledu začínají sledovat trendy západoevropských zemí. Zejména senioři odcházejí z měst a vyhledávají klidnější prostředí ve své zemi či v zahraničí, kde mají blízko k přírodě i potřebným službám. Rekreační sezónní bydlení na chatách a chalupách se proto v příštích letech patrně bude těšit nižšímu zájmu než dosud.⁶⁹

Faktory, které budou
ovlivňovat mobilitu

416. Všech zmíněných typů mobility bude patrně přibývat. Mohou se však měnit místa, odkud a kam lidé přicházejí. Mohou se také stěhovat zpět „domů“ (na venkov či do jiné země), pokud nashromáždí kapitál, odejít do důchodu nebo přijít o práci. Mobilitu budou ovlivňovat ceny energií, politická stabilita, dostupnost bydlení v místech s nabídkou práce i služeb v malých městech či na venkově.

⁶⁶ Příkladem může být např. studie VAN LIER, T.; DE WITTE, A.; MACHARIS, C. (2012) The Impact of Telework on Transport Externalities. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 54.

⁶⁷ ČSÚ (2015) *Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci*.

⁶⁸ Srov. studii VISSER, E.-J.; LANZENDORF, M. (2004) Mobility and Accessibility Effects of B2C E-Commerce. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 95(2).

⁶⁹ Druhé bydlení vnímáme „jako komplex jevů a procesů, spojených s objektem (či částí objektu), který je přechodným místem pobytu vlastníka/-ků či uživatele/-lů, využívajícího/-cích tento objekt převážně k rekreačním účelům.“ Cit. dle FIALOVÁ, D. (2014) Druhé bydlení v Česku. In BLÁŽKOVÁ, T.; FIALOVÁ, D.; MATOUŠEK, V. (eds.) *Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19.–21. století*, s. 43.

4.1 Regionální nerovnosti

Města zůstanou tahounem růstu, pokud se vyvarují ohrožení své územní a sociální soudržnosti

417. Tahounem růstu jsou a patrně i zůstanou velká města nebo sídelní aglomerace úzce propojených středních a menších měst. Bývají produktivnější, přičemž jejich náskok se zvětšuje s velikostí. Posilují také růst ve svém okolí. Menším městům přitom může pomoci propojení s městy sousedními – a to i na úrovni sdílení veřejných služeb (viz odst. 426) –, které jim vynahrazuje malou velikost.⁷⁰ Rozvoj měst však nesmí probíhat na úkor územní a sociální soudržnosti, ani prohlubovat rozdíly mezi nimi a venkovem. Samosprávy proto musejí během strategického a územního plánování důkladně zvažovat výstavbu nových obchodních, průmyslových a podnikatelských areálů a objektů tak, aby v nadbytečné míře nepřispívaly k degradaci funkce tradičních center a aby nedocházelo ke koncentraci služeb a práce na okrajích měst. Tyto procesy posilují rozdíly v kvalitě života, zejména pro stárnoucí a sociálně slabou část společnosti. Vhodným nástrojem pro zabránění těmto negativním jevům je již zmíněné plánování na úrovni menší než kraj a přesahující území jedné obce umožňující zachovat polycentrický charakter státu i jeho regionů.

Sociální nerovnosti je třeba snižovat prostřednictvím integrovaných strategií umožňujících problém řešit v místě

418. Stát chce uvádět v život funkční národní strategie reagující včas na identifikované potřeby území a zaměřené na opatření, která podpoří kraje, města a obce v řešení sociálních disparit na svém území. Stát poskytne krajům i obcím metodickou podporu a zajistí mechanismy přenosu informací mezi národní, krajskou a místní úrovní při řešení společenské integrace a inkluze v bydlení, vzdělávání, zaměstnanosti, zdraví, při nastavení sociálních služeb, řešení předluženosti, popř. v dalších oblastech. Základem pro úspěšné zvládnutí sociálních nerovností je snadná a rovnoměrná dostupnost obslužných funkcí, jejich rovnoměrné rozložení na celém území státu a řešení problémů v místě jejich vzniku. Prevence soustředěná na konkrétní lidi a domácnosti musí jít ruku v ruce s řešeními, která ekonomicky ožíví periferní regiony, venkovské obce nebo části měst a zajistí v nich stejný standard veřejných služeb jako v prosperujících částech země. V případě hospodářsky problémových regionů dle vymezení *Strategie regionálního rozvoje* bude zachován důraz na jejich systematickou podporu a hospodářskou restrukturalizaci.

Je třeba podporovat podnikání využívající a posilující místní zdroje

419. Stát se soustředí na cílenou a větší podporu vytváření vysoce kvalifikovaných pracovních příležitostí hlavně v těch oblastech, kde se zatím ekonomické oživení nedaří. Chce také posilovat výkonnost i kapacitu krajů, měst a obcí, které mají rozvojové programy na starosti. Žádoucí je zejména podporovat tvorbu vysoce kvalifikovaných pracovních příležitostí v malých a středních podnicích využívajících místní a lokální potenciál.

Podpora dostupného nájemního bydlení zabraňuje vzniku sociálně vyloučených enkláv

420. Část vnitřní migrace paradoxně nesměřuje za prací, nýbrž za levnějším a dostupným bydlením. Sociálně slabé rodiny se přesouvají ze sociálně vyloučených lokalit ve městech na venkov a do periferních částí země. Stát proto bude podporovat různorodé formy bydlení ve všech

⁷⁰ OECD (2015) *OECD360 Česká republika 2015*.

částech měst a regionů, především dostupné nájemní bydlení pro všechny segmenty společnosti. Pro život v obcích a městech je důležitý důraz na prevenci a postupnou proměnu segregovaných a sociálně vyloučených domů, ulic nebo čtvrtí; stejně tak by měly regulace bránit vzniku uzavřených residenčních lokalit (*gated communities*) na opačném konci společenského žebříčku.

4.2 Nárůst významu nestátních aktérů a rozvoj komunit

Zapojení všech aktérů do rozhodování stabilizuje vládnutí na všech úrovních, i na těch nejnižších

421. Pro veřejnou správu byly dosud často jedním z hlavních protějšků při rozhodování o území významné firmy. Partnerem veřejné správy při rozhodování v území by měla být v první řadě veřejnost v širokém slova smyslu – místní občané, občanské iniciativy, spolky a neziskové organizace, drobní podnikatelé nebo účelová sdružení obcí. Řešení by měla vznikat v duchu spolupráce veřejné správy a investora s touto veřejností, čímž se předejde konfliktům, zpochybňování rozhodnutí a využívání opravných prostředků; plánování se stane odolnějším a koncepčnějším. Kritickým bodem se může stát rok 2023, kdy patrně razantně klesne financování z evropských fondů, jež nyní rovnoměrné zastoupení a budování partnerství podporuje. Naplňování partnerského principu ovšem musí respektovat odpovědnost veřejné správy za konečné rozhodnutí. Nežádoucí alternativou vůči partnerskému vývoji je růst významu právních konfliktů nestátních aktérů v podobě častějšího využívání všech zákonných prostředků (petiční právo, správní řízení, soudní řízení), což může zvýšit konfliktnost plánovacích a rozhodovacích procesů.

Do strategického plánování a řízení je třeba zapojovat všechny aktéry a využívat k tomu všechny nástroje

422. Veřejná správa na všech úrovních se musí naučit rozproudit a moderovat průběžnou veřejnou debatu. Měla by připravit a vytvořit prostor, kde různí aktéři – firmy, místní občané a občanky a další – mohou společně participovat na strategickém plánování a řízení, diskutovat o využití území i konkrétních stavbách, hledat shodu a kompromis. Tuto diskusi musí také vést k praktickým výsledkům, a nakonec s ohledem na veřejný zájem rozhodnout, neboť právě veřejná správa ponese za uskutečňování dohodnutých záměrů největší díl odpovědnosti. Podmínkou je ovšem také konstruktivní přístup firem, občanů, občanek a neziskových organizací a jejich ochota přijmout (přinejmenším morální) odpovědnost za neúspěch, tj. schopnost akceptovat změny a současně pokračovat ve spolupráci. Stát proto bude usilovat o rozvoj a prosazování nástrojů rozvíjejících participaci, zejména MA21, a integrovaných nástrojů pro rozvoj venkova (CLLD), aglomerací (ITI – integrované územní investice) a regionálních center (IPRÚ – integrované plány rozvoje území), které rovněž vyžadují hledání shody klíčových partnerů z veřejného, soukromého i neziskového sektoru. Alternativou pro města, na něž se integrované nástroje nevztahují, může do budoucna být komunitou podporovaný rozvoj

propojený s MA21.⁷¹ Spolupráce mezi venkovskými a městskými MAS může posílit sociální soudržnost a pomoci řešit problémy v území na rozhraní města a venkova, které s sebou přináší suburbanizace a změna klimatu.

Participace a komunitní způsob života se posilují

423. Souběžně s účinnou participací a zapojováním všech aktérů bude stát podporovat rozvoj místních komunit na různé úrovni (obcí, městských čtvrtí či celého regionu) založených na důvěře, principu partnerství a vzájemném síťování, neboť se navzájem posilují. Komunitou je skupina obyvatel, neorganizovaná veřejnost, která žije na společně sdíleném a shodně vnímaném území, podílí se na vlastní samosprávě a respektuje ústavní a právní rámec ČR. Předpokladem pro fungování odolné komunity je rovné postavení jejích členů, pocit sounáležitosti, informovanost a schopnost zvládat neúspěch, tj. schopnost absorbovat narušení či změny za současného udržení jeho základních funkcí a struktury.

Alternativou ke kultivaci veřejné správy je delegitimizace rozvojových politik nebo jejich centralizace

424. Nežádoucí alternativou je pokračování dosud časté praxe soustavných střetů a nespokojenosti na všech stranách, jež může vést až k výraznému oslabení legitimacy prosazovaných rozvojových programů i rozhodnutí úřadů. Cílevědomé plánování ustoupí ve prospěch chaotického schvalování individuálně prosazovaných projektů, neudržitelného sídelního rozvoje a plýtvání prostředky na nepromyšlenou infrastrukturu. Druhou, rovněž nežádoucí alternativu nabízí omezování pravomocí místní správy, centralizace a silnější regulace (která rovněž může být závislá na vlivu aktérů mimo státní správu). Řešení se stanou formálně unifikovanějšími a budou méně přizpůsobená místním možnostem, příležitostem a potřebám.

4.3 Kompetence a kvalita územní veřejné správy pro udržitelný rozvoj sídel

Výkon územní veřejné správy je koordinovaný, respektuje princip subsidiarity a využívá výhod funkčních urbanizovaných území

425. Ekonomickou výkonnost územních celků a kvalitu života jejich obyvatelstva přímo a výrazně ovlivňuje způsob jejich řízení a rozvoje. Kroky domácností a firem i kooperace mezi jednotlivými sférami veřejné správy mají typicky větší pozitivní či negativní efekt ve funkčních urbanizovaných územích, tedy ve městech a jejich suburbánních zázemích, než v řidčeji osídlených oblastech. Proto je nutná součinnost a koordinace napříč resorty, regiony a různými úrovněmi veřejné správy. Ty dnes často nejsou dostatečné. Regulace na různých úrovních vlády často vytvářejí protichůdné pobídky, důsledně uplatňován není ani princip subsidiarity. Problém ještě násobí roztržičnost veřejné správy na úrovni obcí, a hlavně ve velkých a politicky komplikovaných metropolitních oblastech a městských regionech. Průzkum OECD ukázal, že tato roztržičnost vede k plýtvání a neúčinnému rozhodování. Je třeba posilovat koordinaci rozhodování napříč administrativními hranicemi v rámci funkčních

⁷¹ EHSV (2014) *Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Komunitně vedený místní rozvoj (CLLD) jakožto nástroj politiky soudržnosti na období 2014–2020 pro místní rozvoj a rozvoj venkovských, městských a příměstských oblastí.*

urbanizovaných území, tedy v aglomeracích určených charakterem osídlení a tvořících funkčních celek (příkladem takového celku mohou být metropolitní oblasti a ITI – integrovaný nástroj pro jejich rozvoj).⁷²

Je nutné pokračovat
v reformě veřejné správy

426. Stát chce do roku 2030 dokončit rozpracovanou reformu územní veřejné správy, zjednodušit a konsolidovat stávající systém. Především musí být zvýšena přehlednost a koordinovanost činnosti veřejné správy a vytvořena skladebnost územně správní struktury. Pozornost vyžadují předpoklady pro kvalitní výkon správy na základním stupni. OECD v této věci ČR doporučuje zvážit slučování obcí, které však realisticky považuje za politicky obtížně prosaditelné. Nicméně ani správní reforma přímo neovlivní charakter osídlení České republiky. Proto je vhodnější, aby stát stanovil minimální standardy dostupnosti veřejných služeb, jejichž dostupnost bude zohledňována již ve strategickém a územním plánování, a podporoval integrované plánování a meziobecní spolupráci při sdílení veřejných služeb. Spolupráci obcí je třeba dále prohlubovat především na principu dobrovolnosti a hledat její nové formy, vhodné zejména k výkonu přenesené působnosti a případných povinných úkolů samosprávy a hledání konsensu na místní a lokální úrovni.

Základní dovednosti pro
správu obce je schopnost
strategicky plánovat a řídit

427. Základem úspěšného rozvoje měst či obcí je a bude robustní a stabilní místní řízení. Musí se opírat o dostatečnou institucionální kapacitu, odbornost a vzájemnou komunikaci všech aktérů změn v území (samosprávy, firem, občanů a občanek, vysokých škol a výzkumných organizací, spolků, neziskových organizací nebo neformálních iniciativ). Nemělo by pouze splnit několik aktuálních cílů, nýbrž pravidelně hodnotit místní život z pohledu udržitelného rozvoje, kvality života i naplňování národních politik. Veřejná správa by si měla stanovovat úkoly a měřitelné cíle a dosahovat jich v přehledně řízených politikách. K tomu musí nejen znát běžný standard legislativy, předpisů a norem, opírat se o odborné znalosti, ale také rozumět udržitelnému rozvoji, mít manažerské dovednosti a umět pracovat s místními partnery.

Je třeba vytvářet podmínky
pro kvalitní výkon
kompetence obcí na různých
úrovních

428. Kvalitní výkon veřejné správy vyžaduje také adekvátní stanovení působnosti při uplatnění kritérií subsidiarity. Kompetence by měly odpovídat možnostem obcí dané kategorie a orgánů veřejné správy na daném stupni. Právní regulace i finanční vztahy mají podporovat koncepční a komplexní přístup k plnění úkolů veřejné správy, včetně stanovení a prosazení minimálních standardů dostupnosti veřejných služeb v území.

Vzhledem ke kapacitám
krajů je třeba posílit ORP

429. Rozsah úkolů státní správy vykonávaných ORP vyžaduje jejich posílení. To je potřebné rovněž v souvislosti s metodickou podporou, kterou by měly poskytovat ostatním obcím ve svém správním obvodu a která zatím není zakotvena ve formě zákonné povinnosti. Přitom je uvedená metodická podpora nezbytná vzhledem k velkému počtu obcí v krajích, jenž přirozeně limituje možnosti metodické pomoci krajů.

⁷² OECD (2015) *OECD360 Česká republika 2015*.

Obec by se neměla zbavovat svého majetku	430. Rozvoj obce by měl být zajištěn provázáním územního plánování s vlastní pozemkovou politikou. Pozitivní zahraniční příklady řádné správy obce vesměs vznikají za situace, kdy obce přednostně rozvíjejí pozemky ve svém vlastnictví, čímž je v zárodku tlumen střet zájmů mezi veřejným a soukromým sektorem. ⁷³
Participace podporuje odolnost měst	431. Podmínkou odolnosti měst a obcí je utváření konsensu mezi úřady a místními partnery. Veřejná správa musí také vtahovat do svého rozhodování občany a občanky a konzultovat s nimi své kroky – plánování počínaje a provedením konče (viz také 422). Příležitost pro blízkou budoucnost představuje realizace a rozvoj osvědčených metod (MA21, CLLD) doplněných o dílčí inovativní postupy, např. participativní rozpočtování. ⁷⁴
Dokumenty musejí být provázané vertikálně i horizontálně	432. Z hlediska udržitelného rozvoje sídel a územního rozvoje obecně je důležité zajistit vzájemnou provázanost dokumentů na úrovni horizontální (např. návaznost krajských či městských dokumentů) i vertikální (např. návaznost národní, krajské a obecní úrovně). Pro smysluplný rozvoj měst a obcí je důležité zajistit, aby rozhodování na sebe navazovalo „napříč“ (např. aby různé odbory stejného města sjednotily své cíle a plány) i „shora dolů“ (např. aby záměry kraje respektovaly politiku státu). Stát chce také podporovat spolupráci místních úřadů – a to i přes hranice – a sdílení příkladů vhodných řešení.
Dokumenty strategického a územního plánování musejí být navzájem provázány	433. Dokumenty územního plánování musejí být provázané se strategickými dokumenty. Na úrovni měst a obcí je třeba zajistit vazbu mezi strategickými plány a územními plány. Strategický plán popisuje, oč chce město či obec usilovat. Územní plán stanoví koncepci rozvoje území a jeho plošnou a prostorovou regulaci. K tomu potřebuje znát rozvojové cíle a záměry určené strategickým plánem. Podobně je nutné zajistit soulad dokumentů územního plánování na všech úrovních a provázat je se strategickými a sektorovými dokumenty, jež mají územní dopad.
Pracovníci územní veřejné správy by měli dostát vysokým nárokům	434. Úřady musejí posilovat znalosti a dovednosti pracovníků a pracovníc úřadů ve čtyřech oblastech. Pracující by se měli učit odbornosti – nejen rozvoji znalostí ve vlastním oboru, ale také dlouhodobému řízení složité agendy a celistvému, provázanému přístupu k ní. Musí také vylepšovat své komunikační schopnosti, aby uměli jednat s veřejností, moderovat a facilitovat diskusi různých partnerů, představovat jim i svým kolegům a kolegyním moderní trendy a účinně spolupracovat s různými složkami veřejné správy navzájem i v rámci různých hierarchických úrovní její jedné složky. Za třetí potřebují být kompetentní v plánování (strategickém

⁷³ V majoritním vlastnictví veřejného sektoru jsou např. pozemky pro velký rozvojový projekt nové vídeňské čtvrti Aspern Seestadt. Viz HINTERKÖRNER, P. (2013) Veřejný prostor v Jezerním městě Aspern. In *Veřejný prostor, veřejná prostranství*, s. 57–60. Odkazujeme také na přístup města Stockholmu při obnově bývalých brownfieldů, zahrnující rovněž aktivní pozemkovou politiku, viz LEKEŠ, V. (2015) Urbanismus a ekologie. *Urbanismus a územní rozvoj* 18(6).

⁷⁴ MIČKA, P. (ed.) (2016) *Analýza občanské participace v České republice*, s. 44.

plánování a řízení v různých časových výhledech) a za čtvrté ve vyhodnocování výsledků (zejména práci s daty).

Síťování a sdílení dobré praxe podporuje rozvoj obcí

435. Krajské, městské i obecní úřady by měly dále rozvíjet síťovou spolupráci municipalit včetně její mezinárodní dimenze (např. ICLEI, Energy Cities, a dalších iniciativ) a zajistit tak přenos příkladů dobré praxe na všech úrovních. Dlouholeté zkušenosti v oblasti síťování má v České republice řada municipálních asociací.

4.4 Adaptace sídel na změnu klimatu

Dopady změny klimatu zasáhnou všechny typy obcí a území

436. Prognózy očekávají v České republice během příštích několika desetiletí postupnou změnu klimatu – i když se částečně podaří snížením emisí omezit rychlost, s jakou poroste teplota. Letní i zimní teploty budou vyšší než v minulých desetiletích. Přibude také letních období vysokého horka a extrémního sucha, jež občas vystřídají velmi silné srážky. Sucho bude nejvíce ohrožovat jižní Moravu (oblast přibližně na jih od Brna), Vysočinu a nižší polohy ve zhruba severozápadní polovině Čech (od Berounska přes Lounsko až k povodí dolní Ohře). Proto je potřeba počítat s nedostatky vody i častějšími povodněmi. Kvalita vody bude kolísat. Ve velkých městech posílí vliv tzv. tepelných ostrovů – poroste teplotní rozdíl mezi městy a okolní krajinou. Postiženy budou skupiny osob se sníženou schopností termoregulace – starší lidé, nemocní a velmi malé děti. Sucho a horko může komplikovat provoz budov i všechny typy dopravy.⁷⁵

Dopady změny klimatu se promítnou do územního plánování i krizového řízení

437. Česká města a obce se zatím na komplexní dopady změny klimatu téměř nepřipravovala. Adaptace a mitigace na místní a regionální úrovni vyžaduje odpovědné plánování využití území pro zemědělské hospodaření, promyšlenou tvorbu krajinných struktur, jež mají pozitivní vliv na vodní režim krajiny, půdu, biodiverzitu a zlepšení funkčního propojení přírodních a urbánních struktur ([Odolné ekosystémy](#)). Posílení vazby územního plánování, ochrany obyvatelstva a krizového řízení s ohledem na negativní dopady změny klimatu zajistí kvalitnější ochranu lidí, majetku a infrastruktury před přírodními pohromami (dlouhodobým suchem, extrémně vysokými teplotami, povodněmi a vydatnými srážkami, extrémním větrem)⁷⁶ i antropogenními nebezpečími.⁷⁷ Sídla byla, jsou a budou nedílnou součástí krajiny. Dopady změny klimatu ve vazbě na důsledky suburbanizace ještě zvýší vliv sídel, zdaleka přesahující jejich katastr, na související krajinu (např. na povodí řek či potoků). Poroste potřeba zachování či obnovy funkčního propojení přírodních a urbánních struktur v širších krajinných souvislostech a tomu je třeba přizpůsobovat plánování.

⁷⁵ BELDA, M.; PIŠOFT, P.; ŽÁK, M. (2015) *Výstupy regionálních klimatických modelů na území ČR pro období 2015 až 2060*.

⁷⁶ MV ČR a HZS ČR (2015) *Analýza hrozeb pro Českou republiku*, s. 8.

⁷⁷ *Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)*, § 19, písm. g).

- Města musejí šetřit vodou 438. Stát, kraje a místní správa musí společně posilovat odolnost měst a obcí. Adaptace na extrémní meteorologické projevy vyžaduje lepší péči o zeleň, lepší propojení zelených ploch a rozšiřování zeleně ve městech. Šetření s pitnou vodou – a vodou obecně – bude stále více nabývat na významu a stane se běžnou součástí života. Plánování musí podporovat zvětšení plochy pro zasakování, opatření k zachycování a využívání srážkové vody, revitalizaci vodních toků i ve městech a zvýšení množství vody ve veřejném prostoru. Součástí takových řešení musí být získání spravedlivého vlivu na rozhodování o využívání vodních zdrojů, a to nejen nad ovládáním infrastruktury.
- Města se musejí zazelenit, jejich provoz ekologizovat 439. Přístup k přírodě bude v urbánních podmínkách důležitým rozměrem kvality života. Města a obce prozatím téměř vůbec nečiní komplexní kroky potřebné k adaptaci na změnu klimatu. Vhodná opatření musejí být postupně zahrnována do strategického i územního plánování. Je nutné přistoupit k vytváření husté sítě malých i větších zelených prvků, jež budou systematicky využívat také vnitrobloky, trávníky, stěny i střechy velkých objektů. Součástí zeleného a ekologického města je rovněž městské zemědělství. Kromě ploch samotných půjde také o podporu jejich přírodní rozmanitosti. Výzkum totiž ukazuje, že obyvatelé si zeleně považují tím více, čím větší je v ní bohatství ptáků, motýlů a rostlin.⁷⁸ Je třeba rovněž odstraňovat překážky a faktory rizikové z hlediska živočichů (prosklené stěny ap.).
- Města musejí začít měřit uhlíkovou stopu jako součást hodnocení vývoje k udržitelnosti 440. Nutné je rovněž snižování energetické náročnosti měst. Musí být připravena na možné výpadky elektřiny a snižovat svoji závislost na fosilních palivech. Stát bude podporovat města v redukci emisí znečišťujících látek do ovzduší a v přípravě plánů na snižování uhlíkové stopy. Dobrým příkladem může být evropská iniciativa *Pakt starostů a primátorů*, jehož účastníci se rozhodli do roku 2030 snížit emise CO₂ o dvě pětiny a realizovat adaptační opatření na zmírnění rizik a negativních dopadů změn klimatu na svém území. Každý ze signatářů k tomu připravuje propracovaný plán udržitelné energetiky a ochrany klimatu. Členy této iniciativy se už stala pilotní česká města a obce, prozatím devět, což je ve srovnání se zeměmi středovýchodní Evropy stále málo.
- Je třeba stavět budovy schopné udržovat komfortní teplotu 441. Stát chce nadále pomáhat městům a obcím v provádění významných změn ve vytápění (respektive chlazení), snižování energetické náročnosti budov, při využití místně dostupných zdrojů energie a při rozvoji veřejné dopravy a udržitelné mobility. Chce podporovat investice domácností i obecní programy. Úkolem už nebude pouze udržení tepla v domech během chladného období jako dosud, nýbrž udržování komfortní teploty po celý rok. Nepůjde už také jenom o dílčí projekty, ale systematickou proměnu měst. Stávající budovy projdou renovacemi, které napomohou co největším úsporám energie (*deep renovation*). Součástí programu musí být kromě izolace mimo jiné vnější stínění oken a prosklených fasád, příčné

⁷⁸ FULLER, R. A.; IRVINE, K. N.; DEVINE-WRIGHT, P.; WARREN, P. H.; GASTON, K. J. (2007) Psychological benefits of greenspace increase with biodiversity. *Biology Letters* 3(4).

provětrávání ap. Stavebnictví během příštích patnácti let víceméně bezezbytku přejde na nové budovy v pasivním standardu. Na trhu se objevují a budou objevovat nová řešení, včetně skladování energie nebo kogeneračních a trigeneračních technologií (elektřiny, tepla i chlazení).

Městská energetika by se měla decentralizovat

442. Města a obce by se měly z prostých spotřebitelů energie měnit také na výrobce a místní poskytovatele a využívat místně dostupné zdroje energie. Do urbánního prostředí začne přicházet postupná decentralizace energetiky, chytré sítě a vyšší podíl obnovitelných zdrojů v energetickém mixu (viz odst. 222, 225 a 232). Rovněž lze očekávat rozvoj integrovaných projektů, které začnou kombinovat různá řešení v jednom městě či obci, včetně různých technologií – např. využití momentálních přebytků solární energetiky pro dobíjení elektromobilů či odpadního tepla z průmyslu pro vytápění. Skládání využitelných a recyklovatelných odpadů bude zakázáno. Směsný komunální odpad (po vytrídění materiálů využitelných složek a biologicky rozložitelných odpadů) se bude zejména energeticky využívat v zařízeních k tomu určených v souladu s platnou legislativou.

Města se musejí naučit efektivně nakládat s odpadem a co nejvíce jej využívat

443. Proměny v energetice ovlivní nakládání s běžným komunálním odpadem. Stát chce nadále spolupracovat s městy a obcemi na lepší recyklaci, včetně návratu organických látek do půdy. Separace bioodpadu by se měla během příštích patnácti let stát samozřejmostí českých měst a obcí; měl by být využíván ke kompostování nebo výrobě bioplynu a digestátu.

Stát bude podporovat elektromobily, nemotorovou a integrovanou veřejnou dopravu

444. Stát chce podporovat města v postupném odklonu od automobilové dopravy a zvýšit podíl elektromobility včetně infrastruktury pro dobíjení elektromobilů a obnovitelně provozované mobility. Přeprava musí brát ohled na potřeby obyvatelstva, které vyvolá stárnutí i měnící se životní styl. Nové dopravní politiky ve městech se budou prostřednictvím plánů udržitelné městské mobility odklánět od jednostranné preference a zvýhodňování individuálního automobilismu. Místní správa by měla motivovat lidi ke změně dopravního chování směrem k udržitelnějším formám mobility, ale také sahat k výrazným administrativním restrikcím a zpoplatnění vjezdu či parkování osobních aut v některých částech měst. Nutné jsou také investice do infrastruktury pro cyklistiku a pěší, podpora sdílení dopravních prostředků či služeb a vytváření sítě účelových komunikací (stezek pro pěší, cyklisty a cyklistky, in-line bruslaře a bruslařky, sjízdných chodníků ap.) a kompaktních, pěšky dostupných sousedství. Páteří přepravy v regionech bude spolehlivá a čistá veřejná doprava. Ačkoliv ji nadále budou poskytovat jednotliví dopravci, stát chce postupně integrovat krajské dopravní systémy do národního s navzájem provázanými jízdními řády, sjednocenými podmínkami přepravy, vzájemným uznáváním jízenek, minimálními přestupními vzdálenostmi a společným informačním systémem. Hodlá také propojovat veřejnou dopravu s individuální prostřednictvím systémů typu *bike and ride* (budováním míst a zařízení k bezpečnému odkládání jízdních kol v blízkosti zastávek či terminálů veřejné hromadné dopravy), *park and ride* (budováním záchytných parkovišť v blízkosti zastávek či terminálů veřejné

hromadné dopravy) a *kiss and ride* (zřizováním míst pro krátké zastavení nebo vyčkávání osobních vozidel v blízkosti zastávek či terminálů veřejné hromadné dopravy).

4.5 Strategické cíle

16. Veřejné služby v území jsou pro všechny obyvatele lépe dostupné.

- 16.1 Strategické a územní plánování je na všech úrovních koordinováno.
- 16.2 Jsou stanoveny závazné standardy dostupnosti základních veřejných služeb a jim odpovídající veřejné infrastruktury občanského vybavení, které jsou platné pro veškerou zástavbu.
- 16.3 Předpoklady pro dostupnost základních veřejných služeb jsou zajištěny již ve fázi územního a strategického plánování.
- 16.4 Postupy strategického a územního plánování jsou koordinovány na úrovni přesahující úroveň jednotlivých obcí.

17. Růst kvality života v jednotlivých municipalitách snižuje regionální nerovnosti.

- 17.1 Dnešní venkovské a periferní oblasti se nevylišují a jejich populace nestárne více než v urbanizovaných oblastech.
- 17.2 Jsou podporovány vysoce kvalifikované pracovní příležitosti v malých a středních podnicích využívajících místní a regionální potenciál.
- 17.3 Jsou podporovány různorodé formy bydlení, především dostupné nájemní bydlení pro všechny segmenty společnosti.
- 17.4 Lokální integrované strategie snižují sociální disparity v území, posilují nekonfliktní soužití a zvyšují kvalitu života pro všechny.

18. Kvalitní urbánní rozvoj sídelních útvarů je zajištěn.

- 18.1 Snižuje se zábor zemědělské půdy ve městech i volné krajině. Brownfieldy jsou regenerovány a revitalizovány.
- 18.2 Města jsou přátelská ke všem věkovým a uživatelským skupinám.
- 18.3 Obce běžně plánují rozvoj společně s veřejností.

19. Města a obce omezila emise skleníkových plynů a adaptovala se na negativní dopady změny klimatu.

- 19.1 Obce III. stupně předcházejí dopadům změny klimatu a jsou schopny se jim přizpůsobit.
- 19.2 Snižuje se počet a intenzita městských tepelných ostrovů.

- 19.3 Všechny nově dokončené budovy se řadí do energetické třídy A. Existující budovy se postupně renovují minimálně na úroveň energetické třídy C.
- 19.4 Zvyšuje se podíl veřejné zeleně v městských aglomeracích.
- 19.5 Významně roste délka cyklostezek a komunikací vhodných pro cyklisty a cyklistky.
- 19.6 Významně se zvyšuje počet bezemisních a nízkoemisních vozidel.
- 19.7 Klesá množství skladovaného komunálního odpadu.

20. Územní veřejná správa cíleně využívá nástroje pro udržitelný rozvoj municipalit.

- 20.1 Ústřední státní správa metodicky podporuje a rozvíjí nástroje udržitelného rozvoje municipalit.
- 20.2 Územní veřejná správa má dostatečné institucionální kapacity pro výkon agendy udržitelného rozvoje.
- 20.3 Zvýší se počet i kvalita realizátorů místní Agendy 21.

GLOBÁLNÍ ROZVOJ

5 Globální rozvoj

Vize

Česká republika jako sebevědomý a kooperativní člen mezinárodního společenství přispívá svou domácí i zahraniční politikou k prosazování hodnot a principů udržitelného rozvoje v EU a ve světě.

Úvod

Pozitivní působení České republiky v oblasti udržitelného rozvoje

501. V určitých oblastech udržitelného rozvoje je Česká republika úspěšná, a to i v rámci mezinárodního srovnání. Důležitých výsledků dosáhla především díky koordinaci s ostatními státy Evropské unie a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Nadstandardní je také její reakce na globální vývoj i na přijetí *Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj* a *Cílů udržitelného rozvoje*⁷⁹ i podíl na přijetí a realizaci *Globálního akčního plánu* ze Sendai ke snižování rizika katastrof (viz Analýza rozvoje). Této příznivé situace využije, aby podporovala plnění globálních i vlastních závazků udržitelného rozvoje a prosazovala své priority udržitelného rozvoje prostřednictvím koherentních vnějších politik a svého působení v Evropské unii a mezinárodních organizacích.

Vliv České republiky na globální udržitelný rozvoj

502. Některé rozměry rozvoje České republiky a Evropské unie mají vliv na směřování k udržitelnému rozvoji ve třetích zemích. Pro naplňování své globální odpovědnosti bude Česká republika skrze užší koordinaci na domácí úrovni usilovat o koherenci vnějších politik udržitelného rozvoje.

Agenda udržitelného rozvoje a multilaterální systém

503. Česká republika bude podporovat, aby světové společenství k plnění svých závazků udržitelného rozvoje využívalo stávající architekturu mezinárodních organizací. Vytváření nových mezinárodních organizací a mechanismů nepovažuje Česká republika za nutné, avšak k úspěšnému a efektivnějšímu naplnění všech závazků globální integrované agendy udržitelného rozvoje je třeba zefektivnit multilaterální systém, spolupráci jednotlivých aktérů a koherenci jejich aktivit.

⁷⁹ Viz VLÁDA ČR (2016) *Usnesení vlády ze dne 25. ledna 2016 č. 61 ke Zprávě o průběhu a výsledcích summitu Organizace spojených národů o udržitelném rozvoji.*

Národní priority udržitelného rozvoje v globálním kontextu

504. Vzhledem k omezeným lidským i finančním kapacitám České republiky je vhodné zaměřit se na omezený počet prioritních témat. Tato témata by měla logicky vycházet z národních priorit⁸⁰ a komparativních výhod České republiky i z aktuálních mezinárodních souvislostí. Formulace národních priorit udržitelného rozvoje pro působení na globální úrovni bude vycházet ze strategického rámce *Česká republika 2030*.

Politika udržitelného rozvoje musí být na všech úrovních koherentní

505. Jedním z hlavních principů a zároveň klíčovým nástrojem plnění závazků udržitelného rozvoje na domácí i globální úrovni je integrovaný přístup, jehož základem je zajišťování koherence politik pro udržitelný rozvoj. Vnější dopady jednotlivých národních politik by neměly poškozovat jiné země, zejména rozvojové. Jednotlivé aktivity, jimiž se politiky související s udržitelným rozvojem realizují, musí být provázané a soudržné, a to na místní a krajské, národní, regionální⁸¹ i globální úrovni. Propojenost jednotlivých aspektů a prvků je podmínkou efektivnosti a rovnováhy snah o udržitelný rozvoj, a to jak z hlediska využití zdrojů a kapacit na straně těch, kteří je poskytují, tak z hlediska dopadů na straně těch, kteří je přijímají.

Rozvíjení partnerství mezi aktéry

506. Příprava a realizace účinných opatření na podporu globálního udržitelného rozvoje vyžadují, aby se na nich vedle vlády, parlamentu a dalších státních a veřejných institucí dále a šířeji podíleli partneři mimo veřejný sektor. Jedná se o zástupce občanského sektoru, soukromých firem, akademiků i široké veřejnosti. Udržitelný společenský konsensus musí vycházet z partnerské spolupráce.

5.1 Globální prostředí podporující udržitelný rozvoj

Globální závazky k udržitelnému rozvoji

507. Česká republika je odpovědným členem mezinárodního společenství. K zachování tohoto stavu musí především dodržovat závazky v oblasti udržitelného rozvoje, ke kterým se přihlásila, včetně pravidelného výkaznictví. Kvůli vyšší demokratické legitimitě bude dlouhodobě podporovat řešení globální agendy udržitelného rozvoje zejména v rámci Organizace spojených národů.

Obchodní politika EU vůči třetím zemím musí být v souladu s udržitelným rozvojem

508. V Evropské unii hodlá jako otevřená ekonomika podporovat nové obchodní smlouvy s dalšími státy či bloky, budou-li respektovat principy udržitelného rozvoje. Rovněž bude při respektování stejných principů podporovat multilaterální dohody Světové obchodní organizace. Chce prosazovat, aby tyto obchodní smlouvy předcházely sociálnímu dumpingu a aby signatářským státům explicitně a účinně zaručily právo používat sociální, environmentální, spotřebitelské nebo hygienické regulace dle svých potřeb a mohly tak být v souladu s udržitelným rozvojem. Dále bude podporovat koordinaci v oblasti daňových reforem. Česká republika bude

⁸⁰ V oblasti zahraniční politiky jsou národní priority zachyceny v materiálu MZV ČR (2015) *Koncepce zahraniční politiky České republiky*, která v kapitole 4.2 za jednu z priorit označuje také udržitelný rozvoj.

⁸¹ Ve smyslu mezinárodních regionů.

také aktivně přispívat k zásadní revizi platných, ale již překonaných rámců a nástrojů (například Dohody z Cotonou).

Rozvojová pomoc bude navýšena na 0,33 % HND a její efektivita bude pravidelně hodnocena

509. V zájmu posílení své politické pozice, důvěryhodnosti a akceschopnosti bude Česká republika rovněž usilovat o naplňování mezinárodních finančních závazků v oblasti poskytování oficiální rozvojové pomoci a činit kroky k plnění závazku dosáhnout postupným navyšováním její výše úrovně 0,33 % HND do roku 2030. Důraz bude kladen na efektivní využívání finančních prostředků a zkušeností ve prospěch snižování nerovností a naplňování udržitelného rozvoje ve světě. Ve své zahraniční rozvojové spolupráci se ČR dále zaměří na implementaci doporučení vzešlých z historicky prvního hodnocení (*peer review*) ze strany OECD v roce 2016, které ocenilo funkční institucionální systém české rozvojové spolupráce a humanitární pomoci i konkrétní příspěvek České republiky k omezování chudoby a nerovností v partnerských zemích.

Podpora Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj

510. Česká republika bude na globální úrovni prosazovat plnění *Agendy 2030* a globálních agendy v oblasti klimatické změny, odolnosti a připravenosti na katastrofy a jejich promítnutí do činnosti mezinárodních organizací. Rovněž chce podporovat změnu v myšlení, kterou *Agenda 2030* do globální agendy udržitelného rozvoje přináší. Zvláštní důraz hodlá věnovat Cíli udržitelného rozvoje č. 16 *Mír, spravedlnost a silné instituce*, zejména podpoře budování odpovědných a transparentních institucí, jež jsou otevřeny podnětům veřejnosti a zajišťují všem vymahatelnost práva. Toto zaměření vychází z dlouhodobé priority české zahraniční politiky – podpory demokracie, řádné veřejné správy a lidských práv. Tento cíl má průřezovou platnost. Účinné a dlouhodobé naplňování ostatních cílů se bez něj neobejde. Mírová a soudržná demokratická společnost je také nezbytným předpokladem bezpečnosti a stabilních mezinárodních vztahů.

Posilování přidané hodnoty České republiky pro působení v mezinárodním prostředí

511. Součástí odpovědného působení v mezinárodních organizacích musí být konzistentní a koherentní vystupování při diskusích o udržitelném rozvoji na mezinárodních fórech, neboť i to přispívá k šíření dobrého jména České republiky ve světě. Proto – a také z důvodu posílení přidané hodnoty, kterou má její působení v mezinárodních organizacích doma i navenek – bude Česká republika rozvíjet meziresortní koordinaci k účinnému prosazování vlastních priorit a české expertízy v mezinárodních organizacích, k zajištění účasti České republiky na jejich rozhodovacích procesech, zapojování českých realizátorů do programů a projektů těchto organizací i k podpoře českých expertů a expertek zejména ve volených orgánech mezinárodních organizací.

Koordinace působení na globální úrovni

512. Za účelem efektivního a konzistentního působení na globální úrovni a v mezinárodních organizacích bude Česká republika aktivně posilovat své koordinační kapacity v oblasti udržitelného rozvoje. Hlavním koordinačním orgánem je Rada vlády pro udržitelný rozvoj, na pracovní úrovni pak její příslušné výbory. Koordinaci otázek spojených se zahraniční rozvojovou spoluprací a humanitární pomocí poskytovanou do zahraničí zajišťuje Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci.

5.2 Koherence politik

Průběžné revize
konceptních dokumentů
a nástrojů pro oblast vnějších
politik

513. Česká republika promítne národní priority udržitelného rozvoje popsané v tomto dokumentu, principy a cíle *Agendy 2030* i další mezinárodní závazky, které přijala, do hlavních nástrojů vnějších politik a strategií týkajících se vnějších vztahů na mnohostranné i dvoustranné úrovni – například do *Koncepce zahraniční politiky*, *Bezpečnostní strategie České republiky*, *Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce* a *Programu transformační spolupráce* i do relevantních obchodních, daňových, energetických, migračních a jiných politik v gesci ostatních resortů, které mají dopad na jiné země a na vnější vztahy České republiky. Jedná se například o *Exportní strategii* Ministerstva průmyslu a obchodu, *Státní politiku životního prostředí* Ministerstva životního prostředí, *Strategii resortu ministerstva zemědělství s výhledem do roku 2030* Ministerstva zemědělství či *Koncepci Ministerstva vnitra pro asistenci uprchlíkům a státům pod silnými migračními tlaky* (viz Analýza rozvoje). Koherence politik bude zohledňována v legislativní činnosti i při realizaci dílčích politik a programů doma i v zahraničí. Česká republika bude usilovat o to, aby také Evropská unie a další relevantní mezinárodní organizace, jichž je členem, ve svých vnitřních politikách i nástrojích vnějších politik koherentním způsobem reflektovala *Agendu 2030*.

Budování kapacit pro
sledování koherence politik
pro udržitelný rozvoj

514. Veřejná správa bude usilovat o vytvoření dostatečných institucionálních i analytických kapacit pro zajištění koherence politik pro udržitelný rozvoj. Sledování dopadů politik na jiné země pomůže snižovat negativní stopu České republiky v těchto zemích (viz Analýza rozvoje) a posilovat přidanou hodnotu vnějšího působení České republiky v oblasti politické, bezpečnostní, environmentální, obchodní i rozvojové. Kapacity pro sledování koherence politik vzniknou na úrovni centrální státní správy při Úřadu vlády České republiky – tak, aby měly potřebnou odbornost, akceschopnost a dosah napříč státní správou a tematicky se zaměřovaly na oblast udržitelného rozvoje.

Sledování koherence politik
na globální úrovni a úrovni
Evropské unie

515. Česká republika bude prosazovat, aby Evropská unie společně podporovala udržitelný rozvoj na mezinárodní scéně. Dále bude usilovat o to, aby se klíčové principy pro Českou republiku staly součástí unijních koncepcí, strategií a dokumentů a národní priority byly náležitě respektovány v unijních prioritách oblasti udržitelného rozvoje. Jedním z prioritních témat je koherence vnitřních a vnějších unijních politik pro udržitelný rozvoj. V této souvislosti se Česká republika bude mimo jiné zasazovat o vyšší transparentnost vlastnických struktur a účetních zpráv na úrovni celé Evropské unie.

Přiměřená soběstačnost
prospěje ekosystémům
v jiných zemích

516. Vhodnou reakcí na neudržitelné způsoby produkce mnoha dovážených surovin (Analýza rozvoje) s významným dopadem také na vnější bezpečnost České republiky je podpora spotřeby domácích surovin všude tam, kde to je možné a pro kvalitu životního prostředí přínosné ([Hospodářský model](#)).

517. Základním koordinačním mechanismem pro řešení otázek spojených s koherencí politik pro udržitelný rozvoj je Rada vlády pro udržitelný rozvoj a na pracovní úrovni její výbory. Pro sledování koherence politik Evropské unie probíhá koordinace ve Výboru pro Evropskou unii a resortních koordinačních skupinách. Pro oblast ostatních politik s vnějším dopadem může být využita koordinační role Pracovního týmu Rady hospodářské a sociální dohody. Sledování koherence politik jako náplň činnosti bude (pokud již není) vtělena do statutů těchto orgánů.

5.3 Strategické cíle

21. Česká republika aktivně a s důrazem na národní priority spoluutváří prostředí podporující udržitelný rozvoj na globální úrovni a na úrovni Evropské unie.

- 21.1 Česká republika prosazuje globální implementaci mezinárodních závazků v oblasti udržitelného rozvoje, jejich implementaci na úrovni Evropské unie i jejich promítnutí do činnosti mezinárodních organizací a sama tyto závazky plní.
- 21.2 Česká republika na globální i na úrovni Evropské unie podporuje naplnění Cílů udržitelného rozvoje a specificky Cíle č. 16 *Mír, spravedlnost a silné instituce*.
- 21.3 Česká republika posiluje svou přidanou hodnotu pro působení v mezinárodních organizacích a Evropské unii.

22. Posílením koherence vnitřních politik s vnějším dopadem podporuje Česká republika globální udržitelný rozvoj.

- 22.1 Česká republika průběžně promítá do koncepčních dokumentů a nástrojů vnějších politik přijaté mezinárodní závazky a národní priority v oblasti udržitelného rozvoje.
- 22.2 Česká republika aktivně buduje institucionální kapacity pro sledování koherence vnitřních politik s vnějším dopadem a omezuje jejich negativní vliv na globální směřování k udržitelnému rozvoji.
- 22.3 Česká republika aktivně prosazuje sledování a naplňování koherence politik na úrovni Evropské unie, ve vnějších politikách Evropské unie a na globální úrovni.

DOBŘE VLÁDNUTÍ

6 Dobré vládnutí

Vize

V České republice se vládne demokraticky a současně dlouhodobě efektivně. Struktura rozhodování je odolná, pružná a inkluzivní. Občané a občanky participují na rozhodování o věcech veřejných a stát jim k tomu vytváří vhodné podmínky. Veřejná správa prostřednictvím veřejných politik dlouhodobě zvyšuje kvalitu života obyvatel a obyvatelek České republiky a naplňuje cíle udržitelného rozvoje.

Úvod

Dobré vládnutí mění
udržitelný rozvoj v čin

601. Plány na udržitelný rozvoj České republiky zůstanou pouze na papíře, nebudeme-li si schopni dobře vládnout. Kvalita vládnutí se zásadně podepisuje na kvalitě našeho života. Rozhoduje o tom, jak vypadají naše školy či nemocnice. Ovlivňuje také, budeme-li v zaměstnání znevýhodněni kvůli pohlaví nebo věku ([Lidé a společnost](#)). Prostřednictvím mechanismů vládnutí určujeme výšku daní nebo podmínky pro inovativní podnikání ([Hospodářský model](#)), popř. bude-li v naší obci fungovat hromadná doprava, či zda na sousedním pozemku vyrostе nová stavba ([Obce a regiony](#)). Dobré vládnutí také zajišťuje, že první větší déšť neodplaví půdu z pole na náves nebo že se lidé budou moci projít stinnou alejí ([Odolné ekosystémy](#)). O tom všem rozhodujeme nejen svou aktivitou v rámci České republiky, ale také za jejími hranicemi ([Globální rozvoj](#)). Kvalitu vládnutí pociťujeme rovněž v možnosti projevit svůj názor ve veřejných věcech, v jednání s úřady nebo v možnosti domoci se rychle spravedlnosti v soudním řízení.

Dobré vládnutí je věcí
společnou

602. Stát může ovlivnit mnohé. Naplnit vizi dobrého vládnutí v demokratické republice ale není jenom věcí státu, nýbrž všech občanů a občanek této republiky. Stát vytváří možnosti a pobídky, které mohou být bezvýsledné, nebude-li o jejich využití aktivní zájem. *Česká republika 2030* ukazuje, že společnými silami lze dobrého vládnutí dosáhnout.

Lepší způsob tvorby
a provádění veřejných politik

603. K naplnění vize dobrého vládnutí si Česká republika stanovuje souhrnný cíl lepšího způsobu vytváření a provádění veřejných politik. Způsobu, který bude z hlediska občanů a občanek inkluzivní, transparentní a prováděný na základě potřebných znalostí a dovedností. Způsobu, který bude dbát dlouhodobých i vedlejších dopadů rozhodnutí a jehož výsledkem

budou soudržné veřejné politiky. Způsobu, který se bude schopen systémově vylepšovat, inovovat.

Demokratičnost vládnutí

Inkluzivnější vládnutí

604. Česká republika zvýší inkluzivitu vládnutí, tedy reálnou možnost zapojení svých občanů a občanek do rozhodování o věcech veřejných, resp. do tvorby veřejných politik. Budou se zlepšovat dnešní dominantní demokratické formy. To znamená, že bude věnována soustavná pozornost nejen volbám (např. zachování rovnosti volebního práva, dostupnosti volebních místností ap.) a fungování politických stran (např. zajištění jejich transparentnosti), ale také podpoře většího zastoupení žen v rozhodovacích funkcích. Nástroje tohoto zlepšování a podpory nemusí být jen legislativní, ale mohou být také kulturní, administrativní, technologické ap. Intenzivněji budou využívány formy demokracie participativní, která klade důraz na přímé zapojení do rozhodování, a demokracie deliberativní, orientované k diskusi a vzájemnému přesvědčování. Možností je např. veřejné připomínkování legislativních návrhů, ať už je předkladatelem těchto návrhů vláda, či kdokoliv jiný, využívání referend nebo přizvání občanů a občanek ke spolurozhodování o rozpočtových prioritách (participativní rozpočtování), zvláště na místní úrovni. Značné možnosti nabízí také občanský a sociální dialog na úrovni EU.

Veřejné politiky jako výsledek deliberace, ne mocenské převahy

605. Možností bude využito zejména v oblasti deliberace veřejných politik. Deliberace představuje metodu diskuse, v níž se snažíme zdůvodnit své postoje. Tato diskuse je otevřená, každý v ní má možnost promluvit. Základní logikou diskuse je argumentace, nikoli mocenská převaha (např. počet hlasů nebo výsadní postavení). Hlavním cílem je vzájemné ujištění, že v rozhodování budou vzaty v potaz různé perspektivy a že budou brány vážně. Deliberace může probíhat ve všech fázích tvorby veřejných politik. Je k ní možné využít projednávání návrhů v zastupitelských orgánech na všech úrovních a jednou z forem může být věcná a vstřícná diskuse mezi vládní koalicí a opozicí. Prvek deliberace je však třeba ve větší míře využívat již ve fázi přípravy politiky, volby jejích východisek a cílů a zapojit do ní občany a občanky přímo. Technické řešení může být různé (např. veřejné debaty a diskusní fóra na základě koncepce tzv. miniveřejností, pracovní skupiny za účasti různých aktérů, individuální hloubkové rozhovory či skupinové rozhovory, deliberativní průzkumy veřejného mínění, různé formy připomínkování využívající rámce *e-Government* ap.).

Překážky reprezentace, participace a deliberace

606. Česká republika bude odstraňovat překážky, které dobré reprezentaci, participaci a deliberaci brání nebo je komplikují. Legislativních překážek není mnoho a bezprostřední technické překážky jsou poměrně snadno řešitelné. V dlouhodobém horizontu se proto musíme zaměřit hlavně na překážky, které omezují přístup k určitým informacím, na překážky, jež omezují přístup k určitým dovednostem, a na překážky spojené se sociálními nerovnostmi.

Snazší přístup k informacím	607. Snazší přístup k informacím lze zajistit různými způsoby. V první řadě rozvíjením systému <i>e-Government</i> nebo obecně budováním otevřené datové infrastruktury (<i>open data</i>), dále pak silnými médii veřejné služby, podporou budování odborných zázemí politických stran ap.
Naučit se diskutovat	608. Participace, a zvláště deliberace jsou „měkké“ dovednosti. Lze se jim naučit a stát bude dbát na jejich zahrnutí do systému vzdělávání včetně vzdělávání dospělých. Zlepšují se však hlavně užíváním. Čím více budou občané a občanky zapojováni do diskuse, tím smysluplnější budou jejich diskuse příští. Diskusní dovednosti přitom nemusí rozvíjet jen fóra otevřené politická, možnosti jsou také např. při zaměstnanecké spoluúčasti nebo ve formě družstevního podnikání (Hospodářský model). Obojí má vedle rozměru hospodářského právě rozměr participativní a deliberativní.
Snižování nerovností ve společnosti	609. Práva jsou v demokracii zaručena zákonem, jsou rovná a občankám a občanům v tom musí skýtat oporu kvalitní a rychlé rozhodování soudů, jež nevykazuje výrazné regionální odchylky. K dosažení demokracie však není dostačující přidělit občanům a občankám formální práva. Musí mít rovněž skutečné příležitosti. Ty budou vždy rozdílné vzhledem k různým osobním zájmům, nadání ap. Někteří lidé jsou však omezeni také společenskými překážkami, jejichž odstraňování je úkolem státu. Snižování míry chudoby, odstraňování genderových nerovností nebo nerovností ve vzdělávání (Lidé a společnost) mají zásadní význam i pro demokratičnost vládnutí.
Demokratické myšlení je otevřené	610. V České republice musí také existovat prostor pro alternativní uvažování o tom, jak demokraticky vládnout, protože nelze „od zeleného stolu“ odhadnout demokratické potřeby a vytvořit k nim vhodné formy na desetiletí dopředu. Česká republika bude tento prostor vytvářet přímo, formou státní podpory vědeckého výzkumu a vývoje. Zdrojem inovací demokratického vládnutí však mohou být také návrhy různých think-tanků a NNO, práce tzv. politických institutů při politických stranách, aktivity obcí ap.
Dobrý úmysl nestačí	611. Každá konkrétní forma, kterou se bude inkluzivita vládnutí zvyšovat, musí být vždy dobře uvážena. Je nutné zohledňovat dlouhodobé dopady a dopady na jiné oblasti. Pomoci mohou zkušenosti z jiných zemí, stejně jako experimentální provádění nových řešení na menších vzorcích, tedy různé formy pilotáží. Prováděné inovace demokratičnosti vládnutí by rovněž měly být zpětně vyhodnocovány, a to s ohledem na naplnění určených cílů a s ohledem na jejich vedlejší důsledky.

6.1 Dlouhodobá efektivita vládnutí

Nároky na veřejnou správu	612. Dlouhodobá efektivita vládnutí záleží zejména na dlouhodobé efektivitě institucí veřejné správy, na kterou jsou z tohoto důvodu kladeny vysoké nároky. Veřejná správa by měla být transparentní, předvídatelná, dostupná a neměla by porušovat princip nestrannosti ve snaze dopomoci někomu k neoprávněnému soukromému zisku. Měla by být účinná
---------------------------	--

a vynakládat prostředky účelně. Měla by být schopná reagovat na změny a dokázat se poučit ze zkušenosti. Každý z těchto aspektů je důležitý a žádný z nich nesmí být soustavně opomíjen. Mezi jednotlivými typy očekávání, resp. nástroji k jejich naplnění, však existuje napětí. Naplňování různých očekávání spojených s veřejnou správou je proto nutné vyvažovat v závislosti na aktuální situaci a poslání konkrétní instituce. Vzhledem k tomu, že v České republice jsou funkce veřejné správy vykonávány jak státní správou, tak v přenesené působnosti samosprávou, je třeba v nárocích na konkrétní instituce brát ohled i na rozdíly mezi nimi.

Horizontální a vertikální koordinace

613. Soudržnost veřejných politik posílí Česká republika intenzivnější horizontální i vertikální koordinací v jejich přípravě a vyhodnocování. Horizontální koordinace bude jak intra-, tak interinstitucionální (např. v rámci ministerstev i mezi ministerstvy, na úrovni krajského úřadu a mezi kraji ap.). Podmínkou je dostatečné institucionální zázemí a intenzivnější každodenní komunikace. Zužít lze existující komunikační kanály nebo již existující síť strategických či analytických útvarů v různých institucích, budou-li vybaveny potřebnými kompetencemi, dovednostmi, zaměstnanci, zaměstnankyněmi a rozpočtem. Pomůže také systém cirkulace zaměstnanců a zaměstnankyň, jako např. stáže na jiných ministerstvech či v jiných krajích, podpora stáží v Evropské komisi, výměny prostřednictvím různých sítí a sdružení měst a obcí či krajů. Vertikální koordinace by měla mít podobu obousměrné cirkulace návrhů, řešení a zkušeností.

Zvažování dopadů předem a hodnocení výsledků zpětně

614. Druhým důležitým krokem k dosažení soudržnosti veřejných politik bude posílení strategického přístupu a větší důraz na odhad dopadů a zpětné hodnocení. U každého rozhodnutí je třeba zvažovat dopady na jiné oblasti, zvláště pak dopady dlouhodobé a pokud možno vytvářet varianty řešení. Konkrétními nástroji odhadu dopadů je především RIA (*Regulatory Impact Assessment*), dále např. EIA (*Environmental Impact Assessment*), TIA (*Territorial Impact Assessment*), SEA (*Strategic Environmental Assessment*), či HIA (*Health Impact Assessment*). Bude-li třeba, můžeme v budoucnu vytvořit nástroje další. Není však dostačující politiky dobře vytvářet, je nutné je také zpětně vyhodnocovat a podle těchto hodnocení upravovat další postup, např. provádět parametrické úpravy systémů, upravovat méně účinné regulace, snižovat administrativní zátěž občanů, podnikatelů/firem i veřejné správy ap. Pro hodnocení je nezbytné jasně stanovit účel, kterého má veřejná politika dosáhnout, a naplňování tohoto účelu sledovat. To umožní veřejné politiky nejen vylepšovat, ale také lépe nakládat se zdroji, které k jejich naplňování jednotlivé instituce mají (kompetencemi, finančními prostředky, personálem ap.).

Soudržnost nejen uvnitř, ale také navenek

615. Koordinace a soudržnost veřejných politik se netýká jen území České republiky. Uplatněna bude také na úrovni evropské a globální, od přípravy podkladů pro jednání vlády v institucích EU až po koordinovanou aktivitu ve funkčně vymezených mezinárodních organizacích ([Globální rozvoj](#)).

Soudržnost nejen věcí moci výkonné, ale také zákonodárné a soudní	<p>616. Soudržnost veřejných politik také není pouze věcí výkonné moci. Větší důraz na soudržnost, zvláště na odhad dopadů na jiné oblasti a dopadů dlouhodobých, by měly klást i zákonodárné sbory. Kvalitě veřejné rozpravy by významně napomohlo, kdyby legislativní návrhy poslanců, senátorů a krajů využívaly nástroje k vyhodnocování dopadu alespoň v takové míře jako návrhy vládní. Není-li k tomu účelu dostatečná institucionální kapacita, měla by být vytvořena. Soudržnost veřejných politik rovněž není jenom výsledkem procesu, kterým politiky vznikají, nýbrž i výsledkem procesu, kterým se provádějí a kterým se řeší sporné otázky. Zde má vedle veřejné správy klíčovou roli kvalitní, dostupné a rychlé soudnictví, jež ve svých rozhodnutích nesmí vykazovat výrazné regionální odchylky. Předpokladem takového soudnictví je dlouhodobá strategie, která by měla stanovit především model správy soudnictví, optimalizovat organizační procesy, uspořádat elektronizaci justice a určit metody, jakými má být systematicky zlepšován právní řád. Těmto záměrům by pak měla být přizpůsobena institucionální kapacita soudnictví.</p>
Člověk ve středu zájmu	<p>617. Při poskytování veřejných služeb postaví Česká republika do středu pozornosti jednotlivé obyvatele, jejich potřeby a jejich životy, nikoli vnitřní potřeby veřejné správy. V institucích veřejné správy by mělo být rozšířeno řízení kvality, zvláště na principech TQM (<i>Total Quality Management</i>). Nestačí „dělat věci správně“, je třeba současně „dělat správné věci“. Podoba konkrétní veřejné služby bude ve větší míře připravována přímo s těmi, jichž se má týkat, a veřejná správa se bude také zpětně příjemců ptát, zda jim služba pomohla či nikoliv, popř. měla-li na ně nežádoucí dopad. To opět umožní veřejné politiky vylepšovat, vyhledávat synergie mezi nimi a současně lépe nakládat se zdroji (kompetencemi, finančními prostředky, personálem ap.). Po stránce koncepční i technické jsou k orientaci na příjemce služeb vhodné také různé nástroje z oblasti <i>e-Government</i>, užívají-li se s ohledem k účelu služby. Jejich logickým doplněním by měly být aktivity vedoucí ke snižování administrativní zátěže občanů, podnikatelů/firem a veřejné správy.</p>
Zahraniční inspirace, nikoli však kopírování	<p>618. Inspirací mohou být zahraniční zkušenosti. Je třeba o nich mít přehled a využívat jich tam, kde to je možné. Přitom musí být Česká republika schopna registrovat změny zahraničního vývoje a porovnávat své snažení s aktuálními trendy, nikoliv těmi minulými. Je však nutné vyvarovat se mechanického přejímání a zavádění řešení, která v českém kontextu nemusí být dostatečně efektivní. Nástroji pro čerpání zahraničních zkušeností mohou být vedle spolupráce s odbornými pracovišti zejména systémy vzdělávání zaměstnanců a zaměstnankyň veřejné správy a podpora stáží ve veřejných správách jiných zemí či v Evropské komisi.</p>
Napřed testovat a diskutovat, potom zavádět	<p>619. U všech veřejných politik je nutné ctít pravidlo „dvakrát měř, jednou řež“. K prověření efektů zamýšlených řešení je klíčové vyhodnotit aktuální vědění, včetně vědění zahraničního, a následně využívat různé formy pilotáží, tedy testování na malých vzorcích při důsledném vyhodnocování. Vhodný prostor se k tomu aktuálně nabízí např. v rámci procesu hodnocení dopadů regulace. Tyto pilotáže ovšem nemohou mít pouze charakter</p>

vědeckých experimentů. Musí mít také rozměr deliberativní, tedy zapojovat do diskuse zejména ty, kterých se má navrhované řešení týkat, a ty, kteří k němu mají co říci (např. odbornou, profesní či zájmovou veřejnost).

Odolnost a bezpečnost

620. Systém vládnutí bude odolný. Konkrétní bezpečnostní hrozby se mohou rychle měnit a stejně tak jejich význam. Ale typy možných dopadů, pokud se tyto hrozby naplní, jsou poměrně stabilní. Bude proto nadále rozvíjen systém předvídání krizových situací a přípravy reakce na ně, ať již jsou to krizové situace původu přírodního, nebo lidského (např. povodně, dlouhodobá sucha, epidemie, úniky nebezpečných látek, narušení funkčnosti významných systémů elektronických komunikací, narušení dodávek elektrické energie velkého rozsahu, narušení zákonnosti velkého rozsahu ap.). Z hlediska bezpečnosti je opět nutná také soudržnost v přístupu moci výkonné a soudní (např. dobrá trestní politika, v níž je složka potrestání vyvážena se složkou nápravy).

Odolnost a inovace

621. Odolnost uspořádání však dlouhodobě zvyšuje zejména schopnost připravit se na možné změny, nebo schopnost přizpůsobit se jim – jinak řečeno, schopnost inovací v tvorbě a provádění veřejných politik obecně, inovací procesních (administrativních, technologických), inovací služeb, inovací stylu řízení a inovací konceptuálních. Do určité míry je to možné již nyní. Do roku 2030 však Česká republika vytvoří takové podmínky, aby inovace probíhaly systematicky a správně plnily svůj účel. V kratším časovém horizontu je třeba uvnitř české veřejné správy vytvářet a udržovat prostor, v němž by se mohlo s procesy, službami a jinými aktivitami experimentovat. Dlouhodobě je nutné zajistit určitou míru autonomie pro nižší úroveň veřejné správy, určitý typ znalostí a dovedností a dostatečnou informační základnu.

Subsidiarita v poskytování služeb, metodická podpora a vyhodnocování

622. Důsledného uplatnění se dočká princip subsidiarity, tedy rozhodování a zodpovědnost na nejnižší úrovni, na níž je řešení z perspektivy občanů dlouhodobě efektivní. S ohledem k tomuto principu budeme hledat vhodné institucionální uspořádání pro konkrétní oblasti. Existují veřejné služby, které lze nejlépe vytvářet z centra. Tváří v tvář individualizaci potřeb je však stále důležitější role nižších úrovní veřejné správy, na kterých je většina služeb reálně poskytována a které mají bezprostřední zkušenost s účinností služby. Nižší úroveň veřejné správy proto získají takovou míru autonomie, která jim umožní postupy inovovat, a zároveň větší míru zodpovědnosti za inovativní řešení. Autonomie a inovace pochopitelně nesmí narušit soudržnost v provádění veřejných politik na celém území České republiky. Žádné řešení však není věcí čistě jedné úrovně. Doplněním autonomie nižších úrovní a jejich možnosti inovovat proto musí být metodická podpora, poskytovaná z centra (např. metodickými útvary ministerstev či na úrovni vlády, pravidelnými setkáními, společným informačním systémem ap.) a systém důsledného vyhodnocování (evaluace a audit prováděných inovací). Všechny úrovně musí mít k plnění svých úkolů dostatečnou institucionální kapacitu. ([Obce a regiony](#))

Dostatečné znalosti
a dovednosti

623. Zvláštní pozornost věnuje Česká republika budování odborného zázemí tvorby a provádění veřejných politik. Vedle pochopení pro různorodost hodnot a zkušenosti s dopady politik jsou odborné znalosti a dovednosti důležitým faktorem ovlivňujícím rozhodování veřejné správy. To se dotýká nejen institucí, které veřejné politiky primárně vytvářejí nebo realizují, ale i těch, které o nich rozhodují (např. zákonodárných sborů). Proto bude intenzivnějším propojení veřejné správy s odbornými pracovišti, např. vysokými školami, výzkumnými organizacemi, Akademii věd ČR a veřejnými výzkumnými institucemi (v. v. i.). Státní systém podpory výzkumu a vývoje bude k této spolupráci vytvářet podmínky a bude ji povzbuzovat. Zvýší se také poptávka veřejné správy po různých formách analýz a poradenství, které jí odborná pracoviště mohou poskytnout.

Systematické vzdělávání

624. Systém vzdělávání zaměstnanců a zaměstnankyň veřejné správy zprostředkuje nejnovější vědecké poznatky, kontakt se zkušenostmi z jiných zemí a vzhled do způsobu, jak s těmito poznatky pracovat. Bude zaměstnance a zaměstnankyně veřejné správy rovněž pobízet k tomu, aby si uvědomovali možnosti a limity různých metod, dat a informací. K tomuto účelu lze využít již existujících forem, např. systém vzdělávání dle zákona o státní službě (č. 234/2014 Sb.), zákona o úřednících územních samosprávných celků (č. 312/2002 Sb.), působení Institutu pro veřejnou správu Ministerstva vnitra, vzdělávání v síti municipalit rozvíjejících MA21, různé formy spolupráce s veřejnými vysokými školami či systém stáží ve veřejných správách jiných zemí či v Evropské komisi.

Dostupnost a kvalita dat
a informací

625. K dobré tvorbě a provádění veřejných politik jsou nezbytná kvalitní data a informace. Data se proto budou systematicky sbírat a usnadní se jejich oběh. Nabízí se také velmi široké spektrum domácích i zahraničních datových zdrojů, které by bylo možné využívat mnohem intenzivněji a lépe než dnes (např. tzv. administrativní data veřejné správy, informace firem, NNO, informace z akademické sféry, data mezinárodních institucí, data o právních předpisech a legislativním procesu ap.). Klíčovou informací pro rozhodování je rovněž vyhodnocení politik dosavadních. Rozvine se proto systém, který datové a informační potřeby veřejné správy pravidelně aktualizuje a propojí zdroje z různých oblastí, aby posílil soudržnost vytvářených politik. Vhodným rámcem pro tento účel je e-Government. Vyhodnocení politik dosavadních bude založeno na evaluacích a na komplexním systému měření a hodnocení veřejné správy. Chceme-li přitom, aby se občané a občanky na tvorbě politiky podíleli, a chceme-li, aby výsledkem byla smysluplná veřejná rozprava, musí být data a informace poskytnuty také jim. Nástroji mohou být opět zejména projekty e-Government a obecně přístupy na principech otevřené datové infrastruktury (open data), obojí s ohledem na zachování práva na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromí. Tyto aktivity by přitom měly být propojeny se snahou o snižování administrativní zátěže občanů a občanek, podnikatelů či podnikatelek/firem a veřejné správy.

Dobré zdůvodnění politik je ochranou před korupcí a diskriminací

626. Uplatnění principu subsidiarity, dostatečné znalosti zaměstnanců a zaměstnankyň veřejné správy a kvalitní data a informace pomáhají k lepší tvorbě a provádění veřejných politik také tím, že umožňují rozhodnutí dobře zdůvodňovat a obhajovat. Zejména v případě provádění politik jsou dobré definice veřejného zájmu a jejich zdůvodnění, spolu s transparentností a nástroji ochrany oznamovatelů závadného chování, jednou z účinných forem obrany před porušováním principu nestrannosti veřejné správy.

6.2 Strategické cíle

23. Tvůrci veřejných politik mají znalosti a dovednosti, které jim umožňují plnohodnotnou účast ve veřejné rozpravě.

- 23.1 Systém vzdělávání zaměstnanců a zaměstnankyň veřejné správy reálně rozvine koncepční uvažování a zprostředkuje nejnovější vědecké poznatky, kontakt se zkušenostmi z jiných zemí a vhled do způsobu, jak s těmito poznatky kriticky pracovat.
- 23.2 Systém vzdělávání poskytovaný veřejnými vzdělávacími institucemi zajistí rozvoj participativních a deliberativních dovedností občanů a občanek.
- 23.3 Státní systém podpory orientovaného a aplikovaného výzkumu zajistí soustavný příliv poznatků a inovací demokratičnosti a dlouhodobé efektivity vládnutí.

24. Veřejné politiky jsou soudržné ve vztahu k cílům strategického rámce *Česká republika 2030*.

- 24.1 Veřejná správa na všech úrovních bude mít dostatečnou institucionální kapacitu k vytváření soudržných politik (kompetence, personál, finanční prostředky, komunikační kanály ap.).
- 24.2 Veřejné politiky budou brát ohled na dlouhodobé dopady a instituce veřejné správy budou tyto dopady sledovat v rámci vlastních strategických materiálů.
- 24.3 Veřejné politiky budou založeny na dostupných znalostech a budou systematicky posuzovány předem s ohledem na možné dopady na příjemce a dopady na jiné oblasti než oblast primárního zájmu.
- 24.4 Veřejné politiky budou systematicky vyhodnocovány zpětně (ex-post evaluace).

25. Tvůrci a tvůrkyň veřejných politik mají kvalitní a snadno dostupná data a informace pro potřeby rozhodování.

- 25.1 Uvnitř veřejné správy se dále rozvine systém sběru a sdílení dat a informací, které umožňují analýzu problémů, tvorbu variant a odhad dopadů.
- 25.2 Data a informace veřejné správy budou dostupné takovou cestou, která je z hlediska občanů a občanek nejpohodlnější.
- 25.3 Bude rozvinut systém výměny zkušeností mezi vyššími a nižšími úrovněmi veřejné správy, mezi různými sektory vládnutí a mezi českou veřejnou správou a veřejnými správami v zahraničí.

26. Inovace v tvorbě veřejných politik jsou progresivním řešením, které zvyšuje demokratičnost a/nebo dlouhodobou efektivitu veřejných politik; takové inovace jsou trvalou součástí fungování veřejné správy na všech úrovních.

- 26.1 Rozvine se systém podpory inovací v tvorbě veřejných politik.
- 26.2 Pilotáže se stanou součástí tvorby veřejných politik všude tam, kde to bude dle charakteru politiky vhodné.
- 26.3 Deliberace veřejných politik budou pravidlem všude tam, kde to bude dle charakteru politiky vhodné.

27. Zvýšila se kvalita vládnutí z hlediska příjemců veřejných politik.

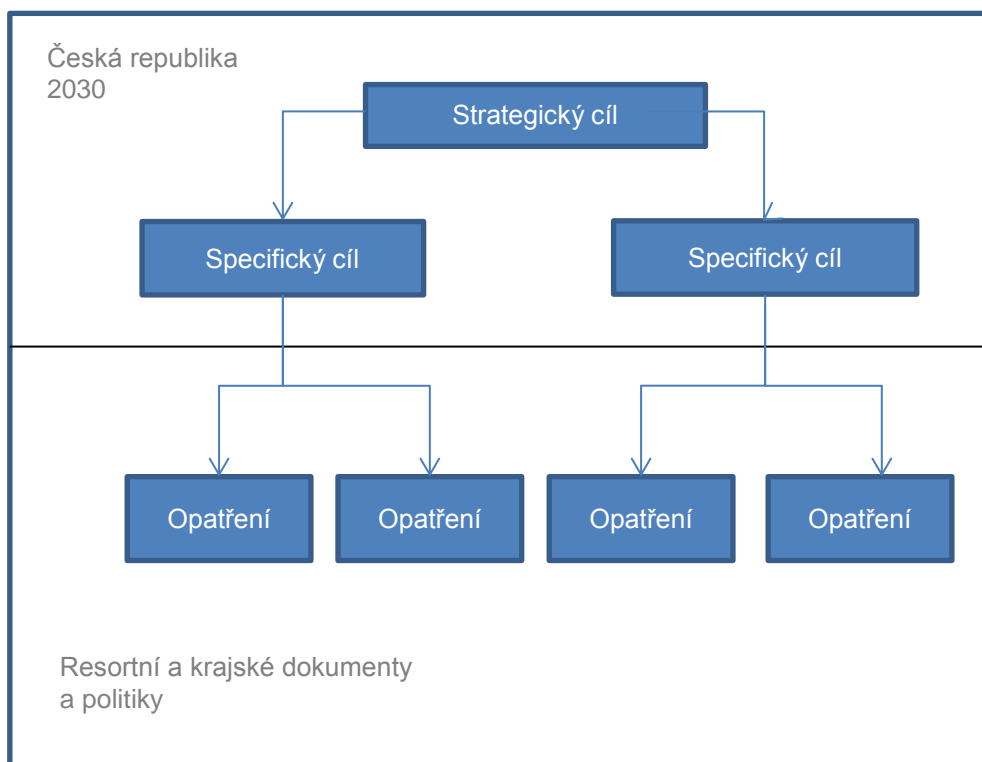
- 27.1 Rozvinou se postupy zvyšující z hlediska občanů a občanek inkluzivitu vládnutí.
- 27.2 Rozvinou se postupy zvyšující efektivitu veřejné správy z hlediska občanů/občanek a podnikatelů/podnikatelek a firem.

Implementace strategického rámce

701. Strategický dokument *Česká republika 2030* je zastřešujícím vládním dokumentem pro národní, krajskou a místní úroveň. Zároveň slouží jako převodní mechanismus pro české závazky vůči Evropské unii a globálnímu společenství v oblasti udržitelného rozvoje. Stanovuje šest z dlouhodobého hlediska prioritních oblastí pro rozvoj České republiky a formuluje k nim strategické a specifické cíle. Konkrétní opatření k naplnění strategických cílů jsou v gesci příslušných resortů či Úřadu vlády dle aktuálních kompetencí.

702. V návaznosti na schválení *České republiky 2030* bude v roce 2017 připraven a vládě k projednání předložen implementační dokument, který určí mechanismus sledování souladu a interakce strategických a specifických cílů *České republiky 2030* a resortních strategií, koncepcí, programů a opatření. U všech národních strategických dokumentů, strategií rozvoje krajů, koncepcí, programů a opatření, které mají strukturální dopad na dlouhodobý rozvoj České republiky, bude hodnocen soulad se strategickými a specifickými cíli *České republiky 2030*. Výsledkem je zajištění obsahové návaznosti od zastřešujícího strategického dokumentu přes sektorové a resortní strategie na národní a krajské úrovni. Nástrojem pro sledování kompatibility strategických cílů na jednotlivých úrovních vládnutí je Databáze strategií. Databáze strategií by měla být propojována s datovými zdroji pro sledování indikátorů (např. VDB ČSÚ, RIS MMR ad.).

Obrázek 1 Vztah strategických a specifických cílů ČR 2030 a opatření

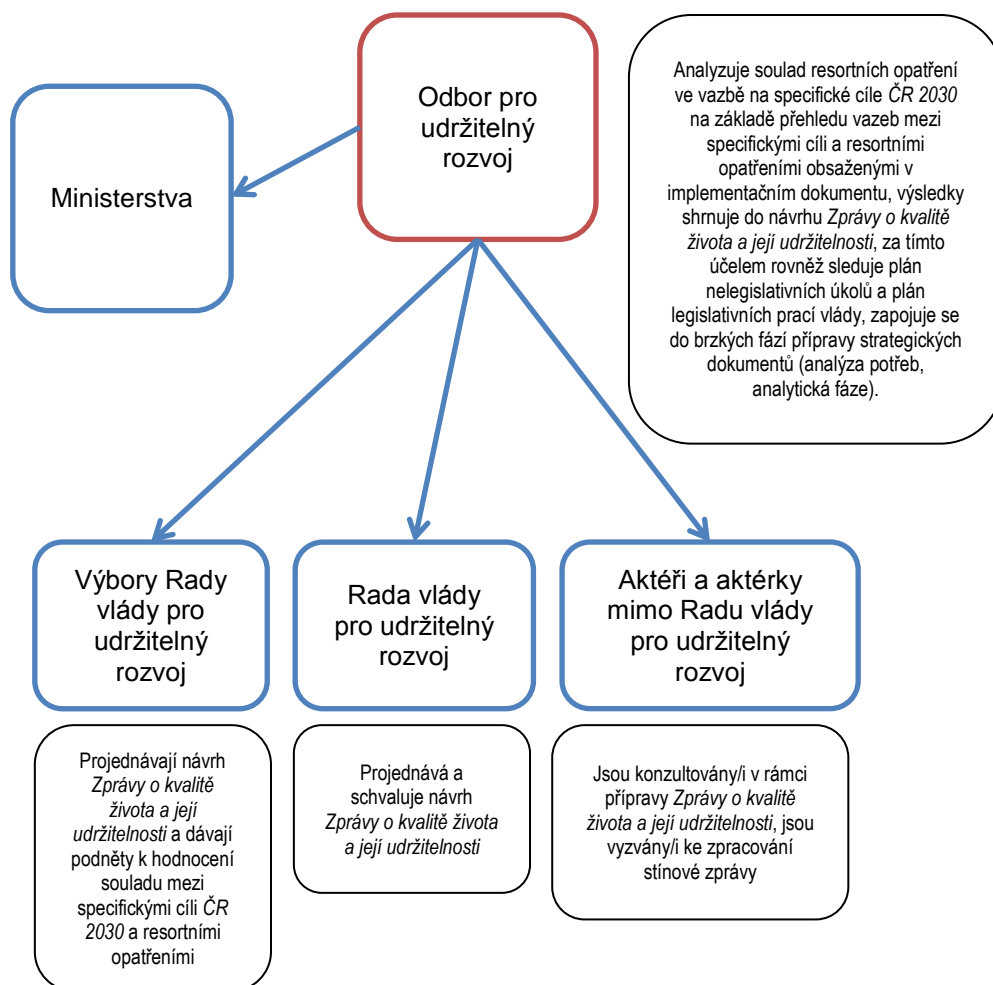

703. Implementační dokument bude obsahovat návrh způsobu, jak analyzovat mezery v současných politikách a identifikovat příčiny, které brání případnému naplňování cílů. Zároveň bude stanovovat zodpovědnost jednotlivých resortů za dosahování a naplňování cílů *České republiky 2030*. V jejich gesci budou konkrétní kroky a opatření (např. úpravy legislativy a regulace obecně, zajištění financování ap.).

704. Hodnocení souladu strategických dokumentů, programů a opatření s *Českou republikou 2030*, naplňování principů udržitelného rozvoje a pokrok v oblasti kvality života a udržitelného rozvoje bude hodnocen *Zprávou o kvalitě života a její udržitelnosti* (dále jen „Zpráva“), která bude vládě předkládána vždy jednou za dva roky na základě indikátorů schválených jako součást *České republiky 2030*. Základem této Zprávy bude analytická část, která zhodnotí vývoj v jednotlivých prioritních oblastech s konkrétní vazbou na strategické a specifické cíle. Součástí zprávy budou rovněž doporučení k obsahu politik či strategických dokumentů, koncepcí, programů a opatření. Sběr dat a přípravu indikátorů zajišťuje příslušný výbor Rady vlády pro udržitelný rozvoj, návrh Zprávy zpracovává na základě těchto dat Odbor pro udržitelný rozvoj Úřadu vlády, následně je Zpráva projednána ve výborech Rady vlády pro udržitelný rozvoj, poté schválena Radou a předložena k projednání vládě. Na jejím základě i na základě průběžných zjištění Úřad vlády vstupuje do dialogu s ministerstvy k zajištění souladu s *Českou republikou 2030*.

705. Aktéři z neziskového a soukromého sektoru, kteří nejsou zastoupeni v Radě vlády pro udržitelný rozvoj, budou v rámci přípravy Zprávy vyzváni ke zpracování stínové zprávy.

Obrázek 2 Strom aktérů ČR 2030

706. Odbor pro udržitelný rozvoj ve výše uvedeném procesu rovněž zajišťuje soulad strategických cílů *ČR 2030* se strategickými dokumenty na mezinárodní a evropské úrovni (*Agenda 2030 pro udržitelný rozvoj*, *Strategie Evropa 2020*, *Strategie udržitelného rozvoje Evropské unie*).

707. Odbor pro udržitelný rozvoj bude plnit metodickou roli v oblasti aplikace principů udržitelného rozvoje, rozvoje nástrojů k podpoře udržitelného rozvoje a naplňování strategických cílů v oblasti Dobrého vládnutí pro udržitelný rozvoj. Tuto roli bude naplňovat v úzké spolupráci s dalšími gestory jednotlivých nástrojů.

708. Odbor pro udržitelný rozvoj bude rovněž poskytovat metodickou podporu veřejným institucím, aby využíváním dobrovolných nástrojů a inovativních přístupů šly příkladem v oblasti udržitelného rozvoje.

709. Naplňování strategických cílů *České republiky 2030* bude dále podpořeno vytvořením rámce pro tzv. dobrovolné závazky, které umožňují široké škále aktérů a akterek participujících mimo veřejnou správu přihlásit se k cílům a principům *České republiky 2030*.

710. *Česká republika 2030* je živým strategickým dokumentem, který reaguje na proměny kontextu a vývoj v prioritních oblastech. Revize strategického dokumentu bude probíhat podle potřeby na základě pravidelného hodnocení prováděného Odborem pro udržitelný rozvoj nebo na základě zjištěné potřeby v rámci resortních a krajských a dalších dílčích strategických dokumentů a politik, nejméně však jednou za pět let.

Seznam zkratek

B(a)P	benzo(a)pyren
CLLD	komunitně vedený místní rozvoj (Community Led Local Development)
ČR 2030	strategický rámec Česká republika 2030
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČŠI	Česká školní inspekce
EHSV	Evropský hospodářský a sociální výbor
EIA	pouzování vlivů na životní prostředí (Environmental Impact Assessment)
EK	Evropská komise
EP	Evropský parlament
ESIF	Evropské strukturální a investiční fondy (European Structural and Investment Funds)
ETS	systém obchodování s emisními povolenkami (Emission Trading Scheme)
EU	Evropská unie
HDP	hrubý domácí produkt
HIA	posuzování dopadů na zdraví (Health Impact Assessment)
HND	hrubý národní důchod
HPH	hrubá přidaná hodnota
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor ČR
CHCfE	Koncorcium projektu „Cultural Heritage Counts for Europe“
ICLEI	Mezinárodní rada pro místní iniciativy v oblasti životního prostředí (International Council for Local Environmental Initiatives)
ICT	informační a komunikační technologie (Information and Communication Technology)
IT	informační technologie (Information Technology)
ILO	Mezinárodní organizace práce (International Labour Organization)
IPRÚ	integrované plány rozvoje území
ITI	integrované územní investice (Integrated Territorial Investments)
KO	klíčová oblast
MAS	místní akční skupiny
MK	Ministerstvo kultury
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSP	malé a střední podniky
MSp	Ministerstvo spravedlnosti
MV	Ministerstvo vnitra
MZd	Ministerstvo zdravotnictví
MZe	Ministerstvo zemědělství
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NEA	Národní hodnocení ekosystémů (National Ecosystem Assessment)
NKS	národní koordinační skupina
NNO	nevládní neziskové organizace

NPM	nový veřejný management (New Public Management)
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (Organization for Economic Cooperation and Development)
OSN	Organizace spojených národů
PAU	polycyklické aromatické uhlovodíky
PISA	Program pro mezinárodní hodnocení studentů (Programme for International Student Assessment)
PM ₁₀	polétavý prach – suspendované částice menší než 10 mikrometrů
PM _{2,5}	polétavý prach – suspendované částice menší než 2,5 mikrometru
PZI	přímé zahraniční investice
RIA	hodnocení dopadu regulace (Regulatory Impact Assessment)
RIS MMR	Regionální informační servis MMR
SEA	posuzování vlivu koncepcí na životní prostředí (Strategic Environmental Assessment)
SRUR	Strategický rámec udržitelného rozvoje
TIA	hodnocení vlivů na dopravu (Traffic Impact Assessment); v ČR ještě není zavedeno
TQM	komplexní řízení kvality (Total Quality Management)
UNESCO	Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
ÚV ČR	Úřad vlády ČR
v. v. i.	veřejná výzkumná instituce
VaV	věda a výzkum
VDB ČSÚ	veřejná databáze ČSÚ
VOP	veřejný ochránce práv

Seznam literatury

ASPEN INSTITUT PRAGUE (2016) *Česko: Jak jsme na tom? 10. 11. 2016*. Dostupné z: http://www.aspeninstitutece.org/images_upload/files/Cesko2016/Cesko2016_studie_final.pdf.

AUTOR, D.; DORN, D. (2013) The Growth of Low-Skill Service Jobs and the Polarization of the U.S. Labor Market, *American Economic Review* 103(5), s. 1553-97.

BELDA, M.; PIŠOFT, P.; ŽÁK, M. (2015) *Výstupy regionálních klimatických modelů na území ČR pro období 2015 až 2060*. Praha: Matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy pro Glopolis.

BRYNJOLFSSON, E.; MCAFEE, A. (2014) *The Second Machine Age: work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies*. London: W.W. Norton & Company.

BUNDESMINISTERIUM FÜR ARBEIT UND SOZIALES, BRD (2015) *Green Paper Work 4.0*. Dostupné z: <http://www.bmas.de/DE/Service/Medien/Publikationen/A872-gruenbuch-arbeiten-vier-null.html>.

ČSÚ (2015) *Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20568879/062004-1549.pdf/46d97789-a0b1-425d-b3cc-a9b18c6ffb27?version=1.0>.

ČŠI (ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE) (2016) *Vzdělávání v globálních a rozvojových tématech v základních a středních školách*. [Tematická zpráva] Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/TZ_globalni_rozvoj_temata/flipviewerxpress.html.

DRAHOKOUPIL, J.; FABO, B. (2016). *The platform economy and the disruption of the employment relationship*. ETUI Policy Brief: European Economic, Employment and Social Policy 5/2016. Dostupné z: <http://www.etui.org/Publications2/Policy-Briefs/European-Economic-Employment-and-Social-Policy/The-platform-economy-and-the-disruption-of-the-employment-relationship>.

EHSV (EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR) (2014) *Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Komunitně vedený místní rozvoj (CLLD) jakožto nástroj politiky soudržnosti na období 2014–2020 pro místní rozvoj a rozvoj venkovských, městských a příměstských oblastí*. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52014AE3156>.

EK (EVROPSKÁ KOMISE) (2008) *Zlepšování schopností pro 21. století: agenda pro evropskou spolupráci v oblasti školství*. [Sdělení Evropské komise č. 425 Evropskému parlamentu, Radě EU, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů] 3. 7. 2008. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52008DC0425>.

EK (EVROPSKÁ KOMISE) (2015) *Growing the European Silver Economy*. [Background Paper] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/active-healthy-ageing/silvereco.pdf#view=fit&pagemode=none>.

EK (EVROPSKÁ KOMISE) (2016) *Evropský program pro ekonomiku sdílení*. [Sdělení Evropské komise č. 356 Evropskému parlamentu, Radě EU, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů] 2. 6. 2016. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/16881>.

EP (EVROPSKÝ PARLAMENT) (2015) *Employment and Skills Aspects of the Digital Single Market Strategy*. [Study for the EMPL Committee.] Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/569967/IPOL_STU\(2015\)569967_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/569967/IPOL_STU(2015)569967_EN.pdf).

EP (EVROPSKÝ PARLAMENT) (2016) *Industry 4.0*. [Study for the ITRE Committee.] Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/570007/IPOL_STU\(2016\)570007_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/570007/IPOL_STU(2016)570007_EN.pdf).

EUROSTAT. Dataset Material flow accounts [env_ac_mfa]. *Eurostat*. [online] Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/env_ac_mfa.

FEDERICOVÁ, M.; MÜNICH, D. (2014) *Srovnání oblíbenosti školy a matematiky pohledem mezinárodních šetření*. [Discussion Paper Series, 2014 – 227] Praha: CERGE-EI.

FIALOVÁ, D. (2014) Druhé bydlení v Česku: včera, dnes a zítra. In BLAŽKOVÁ, T.; FIALOVÁ, D.; MATOUŠEK, V. (eds.) *Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19.–21. století*. Praha: Togga, s. 43-62.

FREY, C. B.; OSBORNE, M. (2013) *The Future of Employment: How susceptible are Jobs to Computerisation?* Oxford: The Oxford Martin Programme on Technology and Employment.

FULLER, R. A.; IRVINE, K. N.; DEVINE-WRIGHT, P.; WARREN, P. H.; GASTON, K. J. (2007) Psychological benefits of greenspace increase with biodiversity. *Biology Letters* 3(4), s. 390-394.

HAŠKOVÁ, H.; KŘÍŽKOVÁ, A.; DUDOVÁ, R. (2015) *Ekonomické náklady mateřství: co znamená odpovědnost za péči o dítě/děti pro ženy z hlediska jejich pracovního uplatnění a ekonomického postavení?* Praha: Sociologický ústav AV ČR.

HINTERKÖRNER, P. (2013) Veřejný prostor v Jezerním městě Aspern. In *Veřejný prostor, veřejná prostranství. Sborník z konference AUÚP*. Brno: Ústav územního rozvoje.

HRUŠKA, J.; CIENCIALA, E. (eds.) (2001) *Dlouhodobá acidifikace a nutriční degradace lesních půd – limitující faktor současného lesnictví*. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR.

HUDSON, B. D. (1994) Soil organic matter and available water capacity. *Journal of Soil and Water Conservation* 49(2), s.189–194.

CHCfE CONSORTIUM (CULTURAL HERITAGE COUNTS FOR EUROPE CONSORTIUM) (2015) *Cultural Heritage Counts for Europe: Full Report*. CHCfE Consortium: Krakow. Dostupné z: http://blogs.encatc.org/culturalheritagecountsforeurope/wp-content/uploads/2015/06/CHCfE_FULL-REPORT_v2.pdf.

ILO (INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION) (2009) *Partnership for decent work*. Dostupné z: https://www.ronline.undg.org/wp-content/uploads/2011/11/RC_brochure_Final_WEB_Feb111.pdf.

ILO (INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION) (2012) *From Precarious Work to Decent Work*. Dostupné z: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---actrav/documents/meetingdocument/wcms_179787.pdf.

KAHLE, L.; GUREL-ATAY, E. (ed.) (2014) *Communicating Sustainability for the Green Economy*. Armonk, New York : M.E.Sharp

KLEVEN, H. J.; LANDAIS, C.; SAEZ, E.; SCHULTZ, E. (2014) Migration and Wage Effects of Taxing Top Earners: Evidence from the Foreigners' Tax Scheme in Denmark. *The Quarterly Journal of Economics* 129(1), s. 333-378.

KORCOVÁ, K. (2013) Konstruktivismus v inovativních vzdělávacích programech v české škole. *Studia Paedagogica* 54(11), s. 159–168.

KULHAVÝ, Z.; FUČÍK, P.; TLAPÁKOVÁ, L.; SOUKUP, M.; ČMELÍK, M.; HEJDUK, T.; MARTÁK, P.; STEHLÍK, M.; PAVEL, M. (2011) *Pracovní postupy eliminace negativních funkcí odvodňovacích zařízení v krajině pro podporu žadatelů o PBO v Prioritních osách 1 a 6: Podrobný rozbor problematiky*. Praha: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půd, v. v. i., Hydroprojekt CZ.

LEKEŠ, V. (2015) Urbanismus a ekologie: Výstavba eko-měst ve Švédsku. *Urbanismus a územní rozvoj*. 18(6), s. 24-25.

- MAIER, K. (2009) Polycentric development in the spatial development policy of the Czech Republic, *Urban Research & Practice*, 2(3), s. 319-331.
- MIČKA, P. (ed.) (2016) *Analýza občanské participace v České republice*. Praha: Agora CE.
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. O schéme Návraty. *Centrálný informační portál pre výskum, vývoj a inovácie* [online]. Dostupné z: <https://www.vedatechnika.sk/SK/o-scheme-navraty/Stranky/default.aspx>.
- MITCHELL, A. (2013) *Risk and Resilience: From Good Idea to Good Practice*. OECD WP 13/2013. Paris: OECD Publishing. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/FINAL%20WP%2013%20Resilience%20and%20Risk.pdf>.
- MK (MINISTERSTVO KULTURY ČR) (2015) *Státní kulturní politika ČR 2015–2020 s výhledem do roku 2025*.
- MPO (MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU ČR) (2015) *Národní akční plán pro chytré sítě*.
- MPSV (MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR) (2013) *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020*.
- MPSV (MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR) (2014) *Strategie sociálního začleňování 2014–2020*.
- MPSV (MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR) (2015) *Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025*.
- MSP (MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR) (2016) *Koncepce vězeňství do roku 2025*.
- MŠMT (MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR) NÁVRAT (LK). *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj-2/program-navrat>.
- MŠMT (MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR) (2014) *Rámec rozvoje vysokých škol do roku 2020*.
- MŠMT (MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR) (2014) *Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020*.
- MŠMT (MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR) (2015) *České školství v mezinárodním srovnání 2015*.
- MŠMT (MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR) (2015) *Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání*.
- MV (MINISTERSTVO VNITRA ČR) (2004) *Strategie podpory dostupnosti a kvality veřejných služeb*.
- MV ČR A HZS ČR (MINISTERSTVO VNITRA ČR A HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČR) (2015) *Analýza hrozeb pro Českou republiku*.
- MZD (MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR) (2014) *Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí*.
- MZE (MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR) (2012) *Národní akční plán ke snížení používání pesticidů v České republice*.
- MZE (MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR) Ekologické zemědělství. *eAGRI* [online]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>.
- MZV (MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR) (2015) *Koncepce zahraniční politiky České republiky*.
- MŽP (MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR) (2015) *Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR*.

- OECD (2015) *Measuring Well-being and Progress: Well-being Research*. Dostupné z: <http://www.oecd.org/statistics/measuring-well-being-and-progress.htm>.
- OECD (2015) *OECD360 Česká republika 2015: Česká republika v mezinárodním srovnání*. Dostupné z: <http://www.oecd360.org/czechrepublic>.
- OECD (2016) *Trends Shaping Education 2016*. Dostupné z: <http://www.oecd.org/edu/trends-shaping-education-22187049.htm>.
- RINK, D.; COUCH, CH.; HAASE, A.; KRZYSZTOFIK, R.; NADOLU, B.; RUMPEL, P. (2014) The governance of urban shrinkage in cities of post-socialist Europe: policies, strategies and actors. *Urban Research & Practice*, 7(3), s. 258-277.
- SCHMEIDLER, K.; JIŘÍČKOVÁ, H.; ZÁMEČNÍK, P. (2011) Výzva shrinking cities u nás, v Evropě i ve světě. *Urbanismus a územní rozvoj* 14(6), s. 21-27.
- STANDING, G. (2016) *The Precariat: The New Dangerous Class*. 3th. edition. London: Bloomsbury.
- ŠATAVA, J. (2015) *Pracovní aktivita po dosažení důchodového věku: Institucionální pobídky v České republice*. IDEA studie 9-2015. Praha: Národohospodářský ústav AV ČR.
- UNDERWOOD, E.; TUCKER, G. (2016) *Ecological Focus Area choices and their potential impacts on biodiversity*. Report for BirdLife Europe and the European Environmental Bureau. London: Institute for European Environmental Policy.
- UNESCO (2016) *Global Education Monitoring Report Summary*.
- ÚV (ÚŘAD VLÁDY ČR) (2014) [Odbor lidských práv a ochrany menšin] *Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014–2020*.
- ÚV (ÚŘAD VLÁDY ČR) (2015) [Agentura pro sociální začleňování] *Strategie boje se sociálním vyloučením do roku 2020*.
- ÚV (ÚŘAD VLÁDY ČR) (2015) [Odbor lidských práv a ochrany menšin Úřadu vlády, Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské menšiny] *Strategie romské integrace do roku 2020*.
- ÚV (ÚŘAD VLÁDY ČR) (2015) [Oddělení strategií a trendů] *Dopady digitalizace na trh práce v ČR a EU*.
- ÚV (ÚŘAD VLÁDY ČR) (2016) [Oddělení strategií a trendů] *Analýza odlivu zisků: Důsledky pro českou ekonomiku a návrhy opatření*.
- ÚV (ÚŘAD VLÁDY ČR) (2016) [Sekce místopředsedy vlády pro vědu, výzkum a inovace] *Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky na léta 2016–2020*.
- ÚV (ÚŘAD VLÁDY ČR) (2016) [Sekce místopředsedy vlády pro vědu, výzkum a inovace] *Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci České republiky (Národní RIS3 strategie)*.
- VAN LIER, T.; DE WITTE, A.; MACHARIS, C. (2012) The Impact of Telework on Transport Externalities: The Case of Brussels Capital Region, *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 54, s. 240-250.
- VISSER, E.-J.; LANZENDORF, M. (2004) Mobility and Accessibility Effects of B2C E-Commerce: A Literature Review. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 95(2), s. 189-205.
- VLÁDA ČR (2016) *Usnesení vlády ze dne 25. ledna 2016 č. 61 ke Zprávě o průběhu a výsledcích summitu Organizace spojených národů o udržitelném rozvoji*. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/VPRAA6LG4E4E>.
- VOP (VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV) (2016) *Diskriminace v ČR: oběť diskriminace a její překážky v přístupu ke spravedlnosti*. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Vyzkum/diskriminace_CZ_fin.pdf.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ze dne 14. března 2006.

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ze dne 28. června 2000.

Seznam příloh

Příloha 1: Indikátory ke specifickým cílům ČR 2030

Příloha 2: Analýza rozvoje České republiky

Příloha 3: Přehled Cílů udržitelného rozvoje OSN